

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

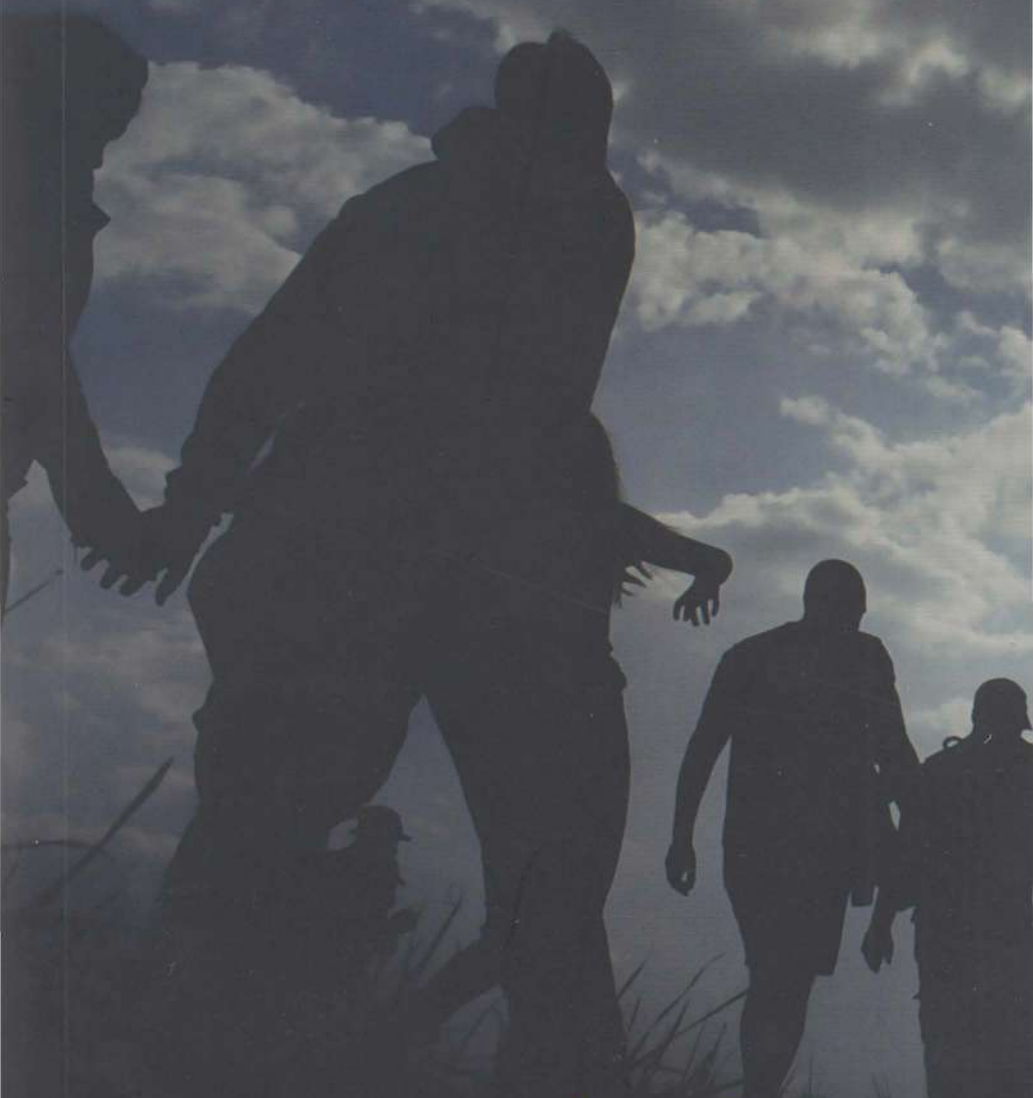
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

TAMPON ÜLKE

EMPERYALİZMİN GÖÇ STRATEJİSİ

MEHMET ALİ GÜLLER

Mehmet Ali Güller

1974 Arguvan (Malatya) doğumludur. İlk ve orta öğrenimini Adana'da, yükseköğrenimini İstanbul Teknik Üniversitesi'nde (İTÜ) Gemi İnşaatı ve Gemi Makineleri Mühendisi olarak tamamladı. Ayrıca İstanbul Üniversitesi AUZEF Tarih Bölümünü bitirdi.

Aralıklarla İstanbul ve Antalya'da gemi mühendisi olarak çalıştı. 2008-2010 yıllarında, TMMOB Gemi Mühendisleri Odası'nda 41. Dönem Yönetim Kurulu Üyeliği yaptı.

Haftalık *Aydınlık* Dergisi'nde, *Odatv*'de, günlük *Aydınlık* Gazetesi'nde, *ABC* Gazetesi'nde yazılar yazdı. Halen *Cumhuriyet* Gazetesi'nde *Ufuk Ötesi* isimli köşesinde haftada üç gün ağırlıklı olarak dış politika yazıları yazmaktadır.

Uzun yıllar *Ulusal Kanal* ve *Tele1 TV*'de programlar yaptı.

Modern İpek Yolu Dergisi'nin yayın kurulu üyesidir.

Yayımlanmış kitapları: *ABD'nin Neo-Osmanlı Projesi: Büyük Kürdistan* (Kaynak Yayınları, 2010), *Soros, CFR ve Arap Ayaklanması* (Çok yazarlı - Kırmızı Kedi Yayınevi, 2011), *Hükümet-PKK Görüşmeleri* (Kaynak Yayınları, 2011), *IŞİD: Kara Terör* (Kaynak Yayınları, 2014), *Suriye'nin Sevr'i: Amerikan Koridoru* (Kaynak Yayınları, 2015), *Ortadoğu'da Yaşanan Gelişmeler ve Yansımaları – Yuvarlak Masa Toplantısı* (Çok yazarlı - Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2016), *En Uzun Gece* (Çok yazarlı - Asi Kitap, 2017), *Amerikan Hegemonyasının Sonu* (Kırmızı Kedi Yayınları, 2019).

Kırmızı Kedi Yayınevi: 1462
İnceleme: 138

Tampon Ülke - Emperyalizmin Göç Stratejisi
Mehmet Ali Güller

© Mehmet Ali Güller, 2021
© Kırmızı Kedi Yayınevi, 2021

Yayın Yönetmeni: Enis Batur

Yayıma Hazırlayan: Mehmet Ali Güller
Son Okuma: Mustafa Çolak
Kapak Tasarımı: Umut Tezerer
Sayfa Tasarımı: Serap Bertay

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Birinci Basım: Eylül 2021, İstanbul
ISBN: 978-605-298-873-2
Kırmızı Kedi Sertifika No: 40620

Baskı: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere/İSTANBUL
T: 0212 412 17 77 Sertifika No: 44451

Kırmızı Kedi Yayınevi
kirmizikedi@kirmizikedi.com / www.kirmizikedi.com
facebook.com: kirmizikedi yayinevi / twitter.com: krmzkedikitap
instagram: kirmizikedi yayinevi
Ömer Avni Mah. Emektar Sok. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Mehmet Ali Güller

Tampon Ülke

Emperyalizmin Göç Stratejisi

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ TÜRKİYE’NİN GÖÇ SORUNU

AKP ile Liberaller Göç Konusunda da Ortak.....	13
Zorla Sınır Dışı Olmaz	14
AKP’nin Göç Sorumluluğu	14
Göç Sorununa Çözüm:	
Türkiye-Suriye Ortak Ekonomi Alanı	15
Kürt Meselesi	16
Sorun Suriyeli Değil, Suriye Politikası	17
Emperyalizmin Tampon Bölge Politikası	18
Ucuz İşgücüne Dayalı Sömürü Düzeni.....	19
Başlarken.....	20

I. BÖLÜM GÖÇÜN TARİHSELLİĞİ

Göçebe - Çiftçi Mücadelesi.....	26
Kavimler Göçü	27
Kapitalizmin İşgücü Kaynağı	28

II. BÖLÜM GÖÇ KAVRAMLARI

Göç.....	33
Düzenli Göç.....	34
Düzensiz Göç	34

Sığınmacı – Mülteci	35
Türkiye'nin Coğrafi Kısıtlama Kaydı	37
Şarhlı Mülteci	38
İkinci Koruma	38
Geçici Koruma	38
Geri Göndermeme Kuralı.....	39
Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler	39
Diğer Göç Kavramları.....	40

III. BÖLÜM GÖÇ TEORİLERİ

Ravenstein'in Göç Kanunları (1885)	43
Stouffer'in Kesişen Fırsatlar Teorisi	44
Petersen'in Göç Teorisi (1958).....	45
Everett Lee'nin Göç Teorisi (1966).....	45
Merkez - Çevre Teorisi.....	46
Denge Teorisi.....	47
Göç Sistemleri Teorisi.....	47
Neo-Klasik Ekonomi Teorisi	47
Yeni Ekonomi Teorisi	48
İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Teorisi.....	48
Saskia Sassen ve Göç Çalışmaları	49

IV. BÖLÜM GÖÇ SORUNUNUN EKONOMİ POLİTİĞİ

Marx'ın İrlanda Göçüne Bakışı	53
AKP: Sanayiye Göçmenler Ayakta Tutuyor	55
Aktay: Suriyelileri Çekin Ekonomi Çöker	56
Çifte Sömürü Düzeni	57
Göçmen Emeği	58
Asgari Ücretten Azına Haftada 60 Saat Mesai	59
Sonuç	61

V. BÖLÜM

GÖÇMEN KATKISI

Göç ve Spor	66
Tokyo 2020’de 12 Yabancı Asıllı Türk Sporcu	67
Göçmen Sporcu Katkısı	68

VI. BÖLÜM

AKP’NİN AFGANİSTAN GÖREV TALEBİ

“Türkiye Batı’ya Çapalı Kalmalı”	71
Atlantik Çapası Olarak NATO	72
NATO 2030 Konsepti	73
İkinci Kırılma	74
NATO İçin İki Kritik Bölge.....	74
Erdoğan’ın Batı Desteği İhtiyacı.....	75
Afganistan, Karadeniz, Suriye Görevleri	76
Türkiye Afganistan’da ABD’nin Jandarması Olamaz.....	77
Afganistan Taşeronluğunu Kamuoyuna Pazarlamak.....	77
“Türkiye’nin NATO’ya Bağlılığı” Sözü.....	78
AKP’nin Borç İhtiyacı	78
Türk Solunun Haklı İtirazı.....	79
Havalimanının ABD Açısından Önemi.....	80
Erdoğan’ın Fırsat Gördüğü Görev	81
Kâbil Havalimanı Görevinin Altı Sorunu	81

VII. BÖLÜM

AFGAN GÖÇ MUTABAKATI

ABD, Afgan Göçmenlere Türkiye’yi İşaret Etti.....	85
Kılıçdaroğlu: Biden - Erdoğan Anlaşmasını Tanımıyoruz86	
Dışişleri’nden Zorunlu Açıklama.....	88
AKP de Konuşmak Zorunda Kaldı.....	89
Soylu ABD’den Çok Kılıçdaroğlu’na Tepki Gösterdi.....	90
ABD’den Kısmi Geri Adım	91
Taliban’dan ABD’ye Suçlama	92
Göç Mutabakatının Varlığı Sorgulanmalı	92

VIII. BÖLÜM

YENİ-OSMANLILIK VE GÖÇ

Yeni Türkiye	97
Yeni Osmanlı	98
BOP Eşbaşkanlığı.....	99
Konfederasyon.....	101
Eyalet Sistemi - Federasyon	103
Misakı Milli – Lozan Tartışmaları	104
Yeni Anayasa - Başkanlık	105

IX. BÖLÜM

AKP’NİN SURİYE POLİTİKASI

Arap Halk Hareketleri	109
Mısırlıların İki Kere Çalınan Devrimi	111
ABD’nin Mısır Politikası	112
Atlantik’in Libya ve Suriye Operasyonları	113
Suriye’de Adım Adım İç Savaş Çıkartıldı.....	115
Şam: Göstericilerin Talepleri Meşru.....	116
Erdoğan’ın Esad’a Nasihatı!	117
Esad’ın Reformları.....	118
Mezhep Kışkırtması	118
Türkiye’ye İlk Sığınmacı Grubu.....	119
Cisr el Şugur’da 120 Polisi Öldürdüler	119
7 Saatlik Esad-Davutoğlu Görüşmesi.....	121
Cihatçıların Türkiye’den Suriye’ye Girişi.....	122
Model Ortak	123
AKP’nin Esad’ı Devirme Hedefi	124
Suriye’yi Üçe Bölme Hedefi.....	126
“Türkiye’yi Kürtlerle Büyütme” Hedefi	127
İŞİD Faktörü	132
İŞİD’in Kobani Saldırısı	133
AKP’nin Güvenli Bölge Talebi.....	135
Şah Fırat Operasyonu	136
İncirlik Mutabakatı.....	137
“PKK’yi Vur, PYD Kantonlarını Tanı” Anlaşması	138
Rusya’yla Uçak Krizi	140

Neo-Abdülhamitçilik.....	141
Erdoğan - Pence Mutabakatı.....	142
İdlib Düşümü	145
Erdoğan'ın Suriye'de Mandater Olma Hevesi.....	146
AKP'nin Toprak Hedefi	148

X. BÖLÜM

AVRUPA'NIN İSTİLASINI ÖNLEYEN TAMPON ÜLKE: TÜRKİYE

Yeni-Osmanlıcılığın Göçmen Politikası.....	153
Binali Yıldırım'ın Övündüğü Göç Politikası	154
AB - AKP Geri Kabul Anlaşması.....	155
Emperyalizmin Göç Stratejisi	158
Göçmenlerin Niteliği.....	158
Suriyeli Göçmenler.....	159
Afgan Göçmenler	160
XI. BÖLÜM	163
GÖÇ SORUNUNA ÇÖZÜM:	163
TÜRKİYE - SURİYE ORTAK EKONOMİ ALANI	163
1) Öncelikle Yeni Göçler Önlenmeli.....	165
2) Mevcut Göçmenler Kayıt Altına Alınmalı.....	166
3) Vatandaşlık Konusu.....	166
4) Devlet Politikası Oluşturulmalı	167
5) Geri Kabul Anlaşmasına Son.....	168
6) Kâbil Havalimanı Görevi Kabul Edilemez.....	168
7) Türkiye - Suriye Ortak Ekonomi Alanı.....	169
Türkiye'nin Hükümet Sorunu.....	172

SON SÖZ

Mutabakat Havalimanıyla Sınırlı mı?	175
ABD - Taliban Tahliye Anlaşması	177

AD DİZİNİ

2021 yılının temmuz ayında, ajanslara düşen Afgan göçü haberleri, birkaç gün içinde kamuoyunu harekete geçirdi. Zira görüntülerde yanlarında bavul olmayan, yaşları 20-25 civarında olan geniş gruplar halinde Afganlar, İran'dan Türkiye'ye ellerini kollarını sallaya sallaya geçiyorlardı...

İnsanlar özellikle sosyal medya üzerinden şu soruları soruyordu: Gelenler neden çantasız? Gelenlerin aralarında neden kadın ve çocuk yok? Gelenler bu kadar geniş kalabalıklar halinde nasıl Türkiye'ye girebiliyor?

Görüntüler arttıkça bu ve benzeri sorular çoğaldı.

Konu gazetelerde ve televizyonlarda tartışıldı.

Kamuoyu bir anda ikiye bölündü: Bir yanda "Türkiye'ye sığınanlara kapıların kapatılamayacağını" savunanlar, diğer yanda göçe karşı çıkanlar...

AKP ile Liberaller Göç Konusunda da Ortak

"Türkiye'ye sığınanlara kapıların kapatılamayacağı" AKP hükümetinin resmi görüşüydü.

Onlara "insan haklarıcı" liberaller de tam destek veriyordu; herkesin göç hakkı vardı, Türkiye herkesi kabul etmek zorundaydı, göçmene itiraz faşizmdi, ırkçılıktı...

İlginçtir: Bu liberallerin çoğu, FETÖ'nün Ergenekon ve Balyoz kumpaslarında da AKP hükümetine destek veriyordu. Önemli bir bölümü AKP ile FETÖ'nün yargıyı ele geçirdiği 12 Eylül 2010 referandumunda "yetmez ama evet" diyerek AKP'ye omuz vermişti...

Kısacası göç konusunda AKP'yi destekleyen liberaller, bugün şikâyet edilen yeni düzenin inşasında iktidara tuğla olarak, harç olarak katkı verenlerdi...

Zorla Sınır Dışı Olmaz

Göç konusunda itiraz eden cephe ise farklı gerekçelerle sorunu ele alıyordu.

Bu cephenin en sağında, konuyu ırkçı tutuma yakın görüşlerle ele alanlar vardı: Göç Türkiye'nin demografisini hedef alıyordu; Türkleri Anadolu'da azınlık durumuna düşürmek için planlı bir şekilde uygulanıyordu; sınırlar kapatılmalıydı ve Türkiye'deki sığınmacılar zorla sınır dışı edilmeliydi...

Bu görüşü savunanların bazıları, Ege ve Batı Akdeniz'de çıkan orman yangınlarını bile "Toroslar'dan Türkmenleri atma operasyonu" olarak yorumluyordu!

Elbette göç son tahlilde Türkiye'nin demografisini etkiliyordu ancak bunun çözümü sığınmacıları zorla sınır dışı etmek olamazdı...

AKP'nin Göç Sorumluluğu

Göç sorununa daha makul yaklaşanlar ise AKP hükümetinin göçlerdeki sorumluluğuna işaret ediyorlardı haklı olarak...

Çünkü nicelik olarak göçmen sorunu sayabileceğimiz asıl bölüm, AKP'nin Esad karşıtı Suriye politikası nedeniyle Türkiye'ye gelen Suriyelilerdi...

10 yılın sonucunda resmi olarak Türkiye'de 3.6 milyon Suriyeli vardı ve 81 ile yayılmışlardı. Hatta bir ilimizde, Suriyelilerin sayısı Türk vatandaşlarımızın sayısını geçmişti...

İşte bu gerçek nedeniyle kamuoyunda göç sorununa "Şam'la anlaşma" perspektifiyle bakan bir yaklaşım oluştu.

Ankara ancak Şam yönetimiyle anlaşarak göçmen sorununu çözebilirdi...

Genel bir yaklaşım olarak doğrudu, ancak yine de sorunu çözmeye salt "Şam'la anlaşmak" yetmeyecekti...

Birincisi, Ankara’da “Şam’la anlaşmaya” niyetli bir iktidar yoktu; tersine hükümetine İhvan montajı önerisi reddedildiği için Esad yönetimini yıkma hedefi ilan ederek sınırlarını onlarca ülkeden cihatçıya Suriye’de savaşması için açan ve karşılığında Türkiye’yi Suriyelilerle dolduran bir hükümet vardı.

Üstelik bu hükümet Esad’ı yıkamayacağını görse de, ona karşı mücadeleyi sürdürmüştü; bu çabasını Suriye’de “güvenli bölge” adı altında bir toprak kazanımına dönüştürmeye çalışmıştı. Hâlâ da çalışıyor...

Kısacası, “Şam’la anlaşma” kısa vadede, iktidar değişikliği olmadan pek olası değildi...

İkincisi, “Şam’la anlaşma”, Türkiye’ye yerleşmiş Suriyeliyi ülkesine dönmeye motive etmeye yeterli değildi...

Gerçekçi olunmalı: İstanbul’a gelmiş, iyi kötü bir iş bulmuş, bir eve yerleşmiş, ailesine bakabilecek imkânlarla kavuşmuş bir Suriyeli neden anlaşma oldu diye Hama’ya, Humus’a dönsün?

Resmi olarak 3.6 milyon Suriyelinin, gayri resmi olarak 5 milyon Suriyelinin tamamını ülkesine geri döndürme şansı artık yok.

Gerçekçi olunmalı...

2011’de Türkiye’ye gelen ailelerin burada doğan ve 9-10 yaşlarına gelen çocukları, pratikte artık kültürel olarak Suriyeliden çok Türkiyeli durumunda...

Gerçekçi olunmalı...

Suriyelilerin tamamını geri gönderme olasılığı yok ancak yeni gelişleri durdurma ve mevcut Suriyelilerin bir bölümünü dönüşe ikna etme şansı var...

Bu ancak İstanbul’daki, Ankara’daki, İzmir’deki, Adana’daki, Bursa’daki, Konya’daki Suriyeliye dönüş motivasyonu bulabilmeye bağlı...

Göç Sorununa Çözüm:

Türkiye-Suriye Ortak Ekonomi Alanı

Evet, Ankara mutlaka Şam’la anlaşmalı...

Ama nasıl anlaşmalı?

Önerim şu:

Ankara Şam'la şu hedefle anlaşmalı: Türkiye'nin Suriye'ye komşu bölgesi ile Suriye'nin Türkiye'ye komşu bölgesi bir "Ortak Ekonomi Alanı"na ya da "Ekonomik İşbirliği Bölgesi"ne dönüştürülmeli.

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), bu proje için geliştirilmeli ve Türkiye-Suriye sınır bölgesinde, her iki sınırdan kabaca 100 km derinlikte olmak üzere toplam 200 km eninde bir alan, endüstriyel tarım merkezli ama içinde çeşitli noktalarda organize sanayi bölgelerinin de olduğu, zamanla birkaç teknopark da içerecek şekilde geniş bir ekonomik alana dönüştürülmeli...

Bu hem Türkiye'nin güneydoğusunu hem de Suriye'nin kuzeyini kalkındıracak bir hamle olacaktır.

Türkiye, Suriye'nin kuzeyinin imarında rol alacak, yeni konutlarla bu geniş bölgeyi geri dönüşe hazırlayacaktır.

Kısacası, İstanbul'daki, Ankara'daki, İzmir'deki, Bursa'daki Suriyeli, ülkesinde barınma ve iş sorununun çözüldüğünü gördükçe, geri dönüşe ikna edilebilecektir...

Kürt Meselesi

Türkiye'deki Suriyelilerin ülkesine dönmesine AKP kadar liberallerin de itiraz ettiğini yukarıda belirtmiştik.

Bir kısmı buna açıkça Kürt meselesi nedeniyle karşı çıktıklarını yazdılar.

Şöyle...

Açık açık "Araplar dönerse, Kürtlerin çoğunluk olduğu topraklarda nüfus değişir" diye endişeleniyorlar.

Yani liberallerin bu etnikçiliği sadece Türkiye'yi değil, Suriye'yi de ne yazık ki hedef alıyor.

Meselenin ulusal boyutta değil de etnik çerçevede ele alınmasıyla ortaya çıkan insani kıyım umurlarında değil.

Yugoslavya'da da umurlarında olmadı, Irak'ta da...

Suriye'de de umurlarında değil.

Suriyeli Arapları, Suriye'de değil Türkiye'de istiyorlar; sırf Suriye'nin kuzeyinde bir Kürt bölgesi oluşabilsin diye...

Suriyeli Türkmenleri, Suriye'de değil Türkiye'de istiyorlar; sırf Suriye'nin kuzeyinde bir Kürt bölgesi oluşabilsin diye...

Oysa bu coğrafyada tüm komşularımızla birlikte çeşitli etnik unsurlardan oluşuyoruz.

Türkiye’de Türk, Kürt ve Arap olduğu gibi, Irak’ta da Arap, Kürt ve Türkmen var, Suriye’de de Arap, Kürt ve Türkmen var.

Birlikte yaşamayı çözemedikçe, emperyalist ABD’nin bundan yararlanıp halkları birbirine nasıl kırdırdığı 30 yıldır ortada...

Önce bölgeselleşen, sonra uluslararasılaşan Kürt sorununu, bu coğrafyada Türklerin de, Kürtlerin de, Arapların da ortak yararına çözemediğimiz müddetçe, birlikte kan kaybetmeyi sürdüreceğiz....

Sorun Suriyeli Değil, Suriye Politikası

Cumhuriyet gazetesindeki yazılarımda ve Tele1, Halk TV ve KRT gibi konuk olma fırsatı bulduğum televizyonlarda hep şunu söyledim: Göç, evet bir sorundur ancak bu sorunda göçmenleri hedef almak doğru değildir.

Göç sorununa kaynaklık eden AKP dış politikasını hedef almadan, göç politikasına kaynaklık eden emperyalist ABD ve AB politikalarını hedef almadan oku sadece göçmenlere doğrultmak hem insani değildir hem de çözüm odaklı değildir.

Somuttan gidersek...

Türkiye’nin “Suriyeli göçmen sorunu” değil, aslında “Suriyeli göçmen sonucunu doğuran AKP dış politikası sorunu” vardır.

Somuttan gidersek...

Türkiye’nin “Afgan göçmen sorunu” değil, aslında “Afgan göçmen sonucunu doğuran AKP dış politikası sorunu” vardır.

AKP hükümeti, Esad’ı yıkma hedefine soyunmasa bugün Türkiye’de 3.6 milyon Suriyeli olmayacaktı!

AKP hükümeti, Batı’dan ekonomik ve siyasi destek almak için ABD ve NATO çekilirken Afganistan’da görev almayı sürdürmeyi üstlenmese, Afgan göçü tetiklenmeyecek ve bu yoğunlukta artmayacaktı. (Çünkü o görevi üstlenmenin ardından ABD, Afgan göçü için güzergâh ve kayıt için Türkiye’yi işaret etti; bir nevi Türkiye’ye “bekleme salonu” muamelesi yaptı ve Afgan göçü yoğunlaştı.)

Ve daha önemlisi...

Emperyalist ABD Afganistan'ı işgal etmese, Suriye'yi bölmek üzere bu ülkeye baskı uygulaması, Türkiye'nin Suriyeli ve Afgan göçü sorunu olmayacaktı!

Dolayısıyla sorunun kaynağı birincil olarak ABD, ikincil olarak da AKP'dir.

Bu iki neden yerine, ülkemize gelmek zorunda kalan göçmeni suçlamaya kalkmak apolitik bir yaklaşımdır.

Bu konularda yapılan onlarca çalışma ortaya koyuyor ki, bu göçleri fırsata çevirenler, genel kitlenin binde biri bile değildir.

Evet, doğrudur, ülkesini savunmak yerine bunu ticari bir fırsata çevirerek parasını çekip İstanbul'a gelen zengin Suriyeliler vardır ama bunlar bir avuçturlar.

Ülkemize gelen Suriyelilerin çoğunluğu fakirdir, olan varlığının büyük kısmını kaybetmiştir, Türkiye'ye gelmek dışında şansı yoktur.

Burada bir saptama daha yapalım: Türkiye'ye gelen Suriyeliler AKP hükümetinin iddia ettiği gibi "Esad zulmünden" kaçıp gelmemişlerdir; tersine çoğunluğu, AKP hükümetinin açtığı sınırlardan giren cihatçıların bölgeleri ele geçirmeye yönelik vahşi saldırılarından kaçarak ülkemize gelmişlerdir.

Emperyalizmin Tampon Bölge Politikası

Göçün birincil nedeni, emperyalist politikalaradır.

ABD'nin Irak ve Afganistan işgalleri olmasa, Suriye'ye Atlantik baskısı olmasa bu göçler yaşanmayacaktı...

Daha gerisinde, örneğin Avrupa emperyalist devletlerinin ancak İkinci Dünya Savaşı sonrasında tamamen kapanan sömürgeciliği olmasa, Afrika ülkelerinden Avrupa'ya bu ölçekte göç olmayacaktı...

Fakat...

Sorunun nedeni olan ABD ve Avrupa, bırakın sorunu çözmeyi, sorunla yüzleşmekten bile kaçınıyor ve sorunun kendisine uzanmaması için politikalar oluşturuyor.

Ki bu da emperyalizmin doğasına uyanıdır!

İşte “tampon bölge” o politikalarındandır.

Somutlarsak: Suriyelilerin Türkiye üzerinden Avrupa’ya geçmemesi için ABD-AB emperyalizmi, Türkiye’yi bir “tampon bölge” olarak kullanmaya çalışmaktadır.

AKP hükümetine imzalattıkları “Geri Kabul Anlaşması”, Türkiye’yi tampon ülke yapma anlaşmasıdır.

Türkiye’nin Suriyeliler için tampon olması karşılığında, fon sağlamakta, siyasi baskıyla Ankara’yı buna mecbur etmektedirler.

Fon dediysek, sorunun doğurduğu maliyetin yüzde 10’unu bile karşılamayacak paralardır konuşulanlar...

Türkiye adına daha vahimi ise AKP hükümetinin zaman zaman o konuşulan meblağları artırmak üzere “sınırları açma” şantajı yapmasıdır!

Ucuz İşgücüne Dayalı Sömürü Düzeni

Göç sorununu ele alırken, bütünlük açısından bir konu daha önem kazanmaktadır: Meselenin iktisadı...

Dolayısıyla göç sorununun ekonomi-politiğine de bakmalıyız...

O düzlemde karşımıza çıkan ise tam bir ikiyüzlülük!

Bu göçlerin “sınır güvenliği” yokmuşçasına kolay sürüyor olmasının temel nedeni, Türkiye’nin egemen sınıfının bu göç konusunu aslında kendileri için yararlı görüyor olmasıdır.

Türkiye’nin egemen sınıfı, göçmenleri birincisi ucuz işgücü olarak, ikincisi Türk işçisini tehdit aracı olarak görmektedir.

Büyük, orta, küçük pek çok işletmede göçmenler kayıtsız, sigortasız ve asgari ücretten düşük ücretlerle çalıştırılmaktadır.

Hatta ev işlerinde de yoğun miktarda Orta Asyalı çalıştırılmaktadır.

Egemen sınıf bu ucuz işgücünü, aynı zamanda sigorta isteyen, asgari ücretten fazla maaş isteyen, sendika isteyen Türk işçisine karşı “alternatifin var” diyerek kullanmaktadır.

Dolayısıyla göçmenler üzerinden iki yönlü sömürü düzeni kurulmuş durumdadır.

Kimi AKP yöneticilerinin “Suriyelileri gönderirsek ekonomi batar” şeklindeki sözleri, aslında gerçeğin bu yönüne işaret etmektedir.

AKP iktidarının ucuz işgücüne dayalı sömürü düzeninin itirafıdır o açıklamalar...

Başlarken

Kısacası, göç Türkiye’nin çok önemli bir sorunudur artık.

Bu sorun, sağlıklı bir şekilde çözülemezse, ileride sosyolojik yeni sorunlara yol açacak ve istenmeyen yeni ve daha büyük sorunlar doğuracaktır.

Fakat yukarıda söylediklerimizden de görüldüğü gibi, mesele aynı zamanda bir iktidar sorunudur.

Elinizdeki *Tampon Ülke - Emperyalizmin Göç Stratejisi* kitabını, bu sorunu hem Türkiye yararına hem göçmenler yararına ama hem de iyi komşuluk yararına çözme perspektifi oluşturabilmek adına yazdım.

Bu sorunu ele alış biçimimizin doğuracağı olumsuz sonuçları bilerek, dikkatli bir inceleme yapmaya çalıştım.

Çünkü göç çok önemli bir sorun; hem ülkemiz için hem de dünya için...

Bu nedenle konu çok çeşitli açılarla dünyada ele alındı ve alınıyor.

Yine ülkemizde de bu konuda yapılmış çok önemli çalışmalar var.

İzleyebildiğim kadarıyla o çalışmalardan da yararlandım ve elinizdeki kitapta o kaynakları veri olarak kullandım...

Göç konusunu olası bütün yönleriyle ele almaya çalıştım; ucuz işgücü boyutundan sporda başarı için milli forma giydirilen göçmenlere, emperyalizmin göçe karşı tampon oluşturma politikalarından etnisite sorunlarına kadar...

Kuşkusuz, konunun teorik çerçevesini de sizleri sıkmayacak sadelikte ele almak gerekiyordu. İlk bölümleri bu amaçla göç kavramlarına ve 150 yıllık çalışmalarla ortaya çıkmış çeşitli göç teorilerine ayırdım...

Umarım, bu soruna bir çözüm yaklaşımı getirebilmek adına yararlı bir iş yapabilmişimdir...

Takdir artık sizin...

Başlayalım...

I. BÖLÜM
GÖÇÜN TARİHSELLİĞİ

İnsanın tarihi, aynı zamanda göçün tarihidir.

“Ayakta durabilen büyük beyinli” ilk insanlar, günümüzden yaklaşık iki milyon yıl önce Afrika’da ortaya çıktı. Bundan 400 bin yıl sonra, bu insanlar Afrika’nın dışına göç etmiş ve doğuya yayılmıştır.

Afrika merkezli bu göç teorisinin kanıtları Gürcistan’da yapılan kazılarda ortaya çıkarılmıştır. Bu kazılarda bulunan iki insan kafatası, bugünkü verilerle, Afrika dışında bulunan en eski insan kalıntısı kabul edilmektedir. 1.7 milyon yıllık bu kalıntılar, etobur insanların et bulmak için yaşam bölgelerini genişletmek üzere göç ettiğini göstermektedir.

Eldeki verilere göre:

Zamanımızdan 12 milyon yıl kadar önce, olasılıkla ormanları kurutan bir sıcak dönemde, bu canlı (içine goril, şempanze, babun ve orangutanın da girdiği) yüksek primatlar ailesinin üyesi bir *Hominid* (insansı canlı türü) olarak ormandan savanaya indiğinde, sopa sallama, taş atma düzeyinde “araç kullanma” yeteneğine sahip bulunuyordu. *Ramapithecus* (Rama maymunu) adı verilen bu canlı, Afrika’daki beşiğinden dünyaya yayılırken, farklı çevresel koşulların etkisiyle üç türde farklılaşmış, bu üç türden ikisi yok olup, üçüncüsü *Homo habilis* (eli işe yatkın insan) bir milyon yıl önce (bazı bilginlerce iki, hatta üç milyon yıl önce) *Homo erectus*’a (“dikilen insan”a), yarım milyon yıl önce *Homo sapiens*’e (“akıllı

insan”a), 50 bin yıl önce de atamız olan *Homo sapiens sapiens* türüne (bugünkü insan türüne) doğru evrim geçirdi.¹

Modern insan türünü temsil eden *Homo Sapiens*’in yaklaşık 100 bin yıl önce Avrasya’ya dağıldığı, son büyük buzul çağında Avrupa, Afrika ve Asya’ya yayıldığı anlaşılmaktadır.²

Yaklaşık M.Ö. 8500 yılına kadarki bu süre, insanların 20-30 kişilik gruplar halinde yaşadığı, önceleri mağaralarda, sonraları çadır ve kulübelerde konakladığı ve avcılık-toplayıcılık yaptığı dönemdir.

Göçebe - Çiftçi Mücadelesi

Ardından insanlık yaklaşık M.Ö. 8500 ile M.Ö. 7000 yılları arasında tahıl tarımı yapmaya başladı. Böylece avcı-toplayıcılıktan çiftçi ve çobanlığa geçiş süreci başladı.

Ortadoğu merkezli tahıl tarımı, göçler ve benimseme yoluyla Avrupa’ya, Hindistan’a ve Çin’e yayıldı.³

Tahıl tarımı, iktisadi fazla doğurdu, bu da daha geniş, karmaşık ve aralarında işbölümü olan topluluklar oluşmasına yol açtı. Bu ilk sınıflı toplumlar, M.Ö. 4000-3000 yılları arasında Dicle-Fırat ile Nil vadilerinde en eski uygarlıkları oluşturdular.⁴

Nehir taşkınlarının suladığı ovalarda yapılan bu tarım, daha kalabalık gruplar halinde yaşamayı zorunlu kılmıştı. Çünkü kanallar kazmak, setler inşa etmek gibi işler ortaya çıkmıştı. Tarımla birlikte iktisadi fazlanın (artık ürün ya da artı ürün) artması ile işlerin işbölümü gerektirmesi, sınıflaşmayı doğurdu.

Yaklaşık bin yıl süren bu tür tarım, sabanın bulunuşu ile gelişti ve nehir kenarlarından daha ilerilere taşınmaya başladı. Hayvan

1 Alâeddin Şenel, *Siyasal Düşünceler Tarihi*, Tarihöncesinde, İlkçağda, Ortaçağda ve Yeniçağda Toplum ve Siyasal Düşünüş, Bilim ve Sanat Yayınları, 8. Basım, Ankara 1999 (1. Basım Ankara 1982), s. 14.

2 Belma Tokuroğlu - Abdullah Ersoy, *Uygarlık Tarihi*, Gazi Kitabevi, 6. Baskı, Şubat 2021, s. 6.

3 William H. McNeill, *Dünya Tarihi*, Çev: Alâeddin Şenel, Kaynak Yayınları, 1. Baskı, 1985, s. 15.

4 Yeni arkeolojik kazılar ve buluşlar, hem tarihleri daha geriye götürüyor hem de avcı-toplayıcılıktan tarım toplumuna geçişleri süresi ve iç içeliği bakımından yeniden yorumlamamızı gerektiriyor.

gücünün de devreye girdiği bu süreçte, artı ürün daha da fazla-
laştı. Bu da toplumsal yaşamı daha gelişmiş karmaşık bir yapıya
kavuşturdu.

Bu çiftçi toplumların kuzeyinde, M.Ö. yaklaşık 1700'lerde ço-
ban ve savaşçı toplumlar ortaya çıktı. Ukrayna'dan Orta Asya
bozkırlarına uzanan geniş alanlarda yetiştirilen atlar, bu topluluk-
ların savaşçılığını olağanüstü artıran bir etkendi. Bu savaşçı toplu-
luklar tüm Avrupa'yı, Batı Asya'yı ve Çin'i istila ettiler.

Göç eden bu savaşçı-çoban kabilelerle yerel tarım-çiftçi top-
lulukları arasındaki bu tarihsel etkileşim, uygarlığın üç yeni ve
başarılı biçiminin gelişmesini sağladı: Uygarlığın Yunanistan'da
Avrupa tipi, Ganj Nehri vadisinde Hint tipi ve Sarı Irmak'ın orta
kıvrımları boyunca Çin tipi oluştu.

Kuzeyden gelen savaşçı kabileler Mezopotamya ve Mısır'da
daha az etkili oldu. Hem buradaki yerleşik toplulukların daha
gelişmiş yapısı nedeniyle, hem de çoban-çiftçi etkileşimiyle or-
taya çıkan sentez nedeniyle, bölgede yeni ve güçlü topluluk
yapıları belirdi. Şehir devleti şeklindeki bu topluluklar geniş-
lediler ve uzun bir süre birbiriyle mücadele ettiler. Ta ki yine
kuzeyden bu kez demir silahlarla gelen yeni barbar akınlarına
kadar...

Göçebeler ve çiftçiler, bir kez daha sentezlendiler; bölge önce
Asurların, ardından da Perslerin egemenliğinde büyük impara-
torluğa dönüştü.

Bu çok çok kısa tarih girişini, göçün tarihselliğine işaret etmek
için yaptık. Çünkü göç, insanlık tarihimizin çok önemli bir parçası
ve uygarlığımızın çok önemli bir belirleyeni.

Kavimler Göçü

Göç, insanlık tarihinin bütününde olan bir yer değiştirme ha-
reketidir.

Uygarlık tarihi, sınıf mücadelesi tarihidir ve bu nedenle aynı
zamanda göçler tarihidir.

Göçebe ile yerleşik toplumların mücadelesi, çobanlar ile çiftçi-
lerin mücadelesi, uygarlığın çok önemli bir aşamasıdır.

Buzul çağı sonrası Kafkaslar üzerinden Mezopotamya'ya göçler de, miladın ilk yüzyıllarında başlayarak neredeyse 10 yüzyıl süren Asya'dan Avrupa'ya uzanan büyük göçler de tarihin akışını ve uygarlığı biçimlendirmiştir:

Türk kavimlerinin birbirini iten göçleri ile Batı Hunlarının Cermen kabilelerini sıkıştırması, bin yıllık Roma'nın yıkılmasına ve bugünkü Avrupa'nın temellerinin atılmasına neden olmuştur örneğin.

Yine Türk ve Moğol göçleri, Oğuzları Bizans'a komşu yapmış ve Anadolu'nun tarihini değiştirmiştir. Ki Anadolu, coğrafi konumu nedeniyle hep kavimler kapısı ve göçün en çok yaşandığı koridor olmuştur.

Ve bu büyük güçler, uygarlığın itici gücü olmuştur; yıkarken yenisini kurduğu ve yerelle sentezlendikleri için...

Çobanlar, göçebeler ve barbarlar, çiftçinin ve yerelin itici motoru olmuştur. Bu hem Roma örneğinde olduğu gibi ekonomiyi güçlendirecek işgücü olması bakımından hem de birlikte yaşama-ya başladığı yerelle etkileşimlerinin sıçramalı gelişme göstermesi bakımındandır...

Kapitalizmin İşgücü Kaynağı

Olayları ve süreçleri tarihselliği içinde değerlendirmeliyiz elbette...

Örneğin kölelerin büyük yer değişikliği ile metalaştırılarak göç ettirilmesini bugünkü bilinçle değil, tarihselliği içinde değerlendirmeliyiz. Karl Marx'un Pierre-Joseph Proudhon'un görüşleriyle tartıştığı 1847 tarihli ünlü eseri *Felsefenin Sefaleti*'ndeki kölelik değerlendirmesi örneğin, o tarihselliğin ne olduğunu ortaya koymaktadır:

Makine, kredi vb. kadar, doğrudan kölelik de, burjuva sanayiinin eksenidir. Kölelik olmadan pamuk olmaz; pamuk olmadan modern sanayi olmaz. Sömürgelere değerini kazandıran kölelik olmuştur; dünya ticaretini yaratan kölelik olmuştur ve büyük sanayinin önkoşulu da dünya ticaretidir. Demek ki kölelik, son derece büyük öneme sahip bir ekonomik kategoridir. Kuzey Amerika,

Ülkelerin bu en ilericisi, kölelik olmasaydı ataerkil bir ülke durumuna gelirdi. Kuzey Amerika'yı dünya haritasından silin, ortalığı anarşi -modern ticaret ve uygarlığın toptan kş- kaplar. Köleliği yok edin, Amerika'yı uluslar haritasından silmiş olursunuz.⁵

Kşkusuz, Amerika'nın kle ekonomisine dayanan ilericiliğı de hem tarihseldir hem geçicidir; Friedrich Engels'in *Felsefenin Sefaleti'*nin 1885 tarihli Almanca baskısına yazdığı nottaki gibi, 40 yıl sonra tablo değışmiş, açık kölelik kaldırılmıştır.

Bu tarihsellik içinden gn daha yakın yüzyıllardaki varlığı da ilk ağlardakini aratmayacak, hatta nicelik olarak onu aşkın seviyededir.

Örneğın...

1500-1800 yılları arası dönemde 30 milyon civarında Afrikalı'nın kle yapılarak Amerika'ya taşınmak üzere gemilere bindirildiğı ve ne acı ki ancak 11 milyonunun bu yolculuğı tamamlayabildiğı belirtiliyor...

Örneğın "İtalyanların g yüzyılı" denilen 1876-1976 yılları arasında 12 milyon İtalyanın Avrupa'nın diğerklkelerine, 13 milyon İtalyanın da büyük kısmı ABD olmak üzere Avrupa dışına göçtüğü belirtilmektedir...

Ve ABD sadece kurulurken değıl, kapitalist ekonomisi emperyalist aşamaya geçerken de yoğın g almıştır; bilerek ve isteyerek elbette...

ABD'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan önceki 40 yılda aldığı gle işgücünü üçte bir oranında artırdığı, aynı kırk yılda Avrupalı emperyalistlerin işgücünün ise sekizde bir oranında azaldığı hesaplanmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde dünyadaki göçmen nüfusunun, yaklaşık olarak toplam nüfusun yüzde 10'u civarında olduğı, bu oranın günümüzde ise yüzde 5 civarında olduğı tahmin edilmektedir.

Özetle tarihi kavimler göçünden günümüzdeki glere kadar her türlü ekonomik ve siyasi göçü, tarihselliğı içinde yorumlayacağız...

5 Karl Marx, *Felsefenin Sefaleti*, ev: Ahmet Kardam, Sol Yayınları, 4. Baskı 1992 (1. Baskı 1966), s. 102.

II. BÖLÜM

GÖÇ KAVRAMLARI

Göçmen, sığınmacı, mülteci...

Üçü de birbirinden farklı kavramlardır...

Üçü de bambaşka hukuki statülerin isimleridir...

Ancak kamuoyunda çoğunlukla ve yanlış olarak tüm ülkemi-
ze gelme eylemlerine “göç”, eylemin öznelerine de “mülteci” di-
yoruz.

O nedenle öncelikle kavramları yerli yerine oturtarak başlaya-
lım...

Göç

Öncelikle göç kavramını basitçe açıklayalım:

Siyasal, ekonomik, dini, sosyal ve diğer nedenlerle kişilerin ya
da toplulukların yaşamlarının bir bölümünü veya tamamını ge-
çirmek üzere bulundukları yerden başka bir yere yerleşmek üzere
yer değiştirmesine göç denir.

Doç. Dr. Bülent Çiçekli editörlüğünde hazırlanan *Göç Terimleri
Sözlüğü*, göçü şu şekilde tanımlamaktadır:

Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer de-
ğiştirmek. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer
değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mülteciler, yerinden edil-
miş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler
dâhildir.⁶

6 *Göç Terimleri Sözlüğü*, Ed: Doç. Dr. Bülent Çiçekli, IOM - Uluslararası Göç Örgütü Yayını, 2009, s. 22.

Göç, biçim bakımından gönüllü/zorunlu, geçici/sürekli, iç/dış, bireysel/kitlesele, düzenli/düzensiz şeklinde sınıflandırılabilir. mektedir.

Düzenli Göç

Kişi ya da kişilerin, transit geçiş yaptıkları ülkenin ve gittikleri hedef ülkenin yasal prosedürü çerçevesinde kısa süreli veya süreli konaklaması durumuna “düzenli göç” deniliyor.

Düzenli göç, daha basit bir anlatımla “birey veya toplulukların, yasal yollarla vatandaşı oldukları ülke dışındaki bir ülkeye girişlerini, o ülkede kalışlarını ve o ülkeden çıkışlarını” ifade ediyor.⁷

Göç Terimleri Sözlüğü ise çok daha basit bir şekilde “Tanınan, yasal kanallar kullanılarak gerçekleşen göç” diye açıklıyor kavramı.⁸

Düzensiz Göç

Düzensiz göç, genel olarak üç durumu kapsamaktadır: Birincisi ülkeye yasadışı giriş yapanları, ikincisi ülkede yasadışı şekilde kalanları ve üçüncüsü de yasal yollarla girip yasal süresi içerisinde ülkeden çıkmayanları...

Düzensiz göç, kaynak ülke, transit ülke ve hedef ülke bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken bir durumdur...

Örneğin kaynak ülkenin Gürcistan, transit ülkenin Türkiye ve hedef ülkenin Almanya olduğu bir örneği ele alırsak...

Düzensiz göç, kaynak ülke Gürcistan için, kişinin ülkeyi terk ederken gerekli prosedürlere uymaması, ülkeden kaçak yolla çıkmasıdır özetle.

Düzensiz göç, transit ülke Türkiye için, kaynak ülkeden gelen kişinin yasal olmayan yollarla Türkiye’ye girmesi ve yasal olmayan yollarla Türkiye’den çıkması demektir; kişinin hedef ülke Almanya’ya ulaşmak için Türkiye’yi yasal olmayan bir şekilde geçiş ülkesi olarak kullanması demektir.

7 Yusuf Adıgüzel, *Göç Sosyolojisi*, Nobel Yayıncılık, 1. Basım, Ekim 2016, s. 4.

8 *Göç Terimleri Sözlüğü*, Ed: Doç. Dr. Bülent Çiçekli, IOM - Uluslararası Göç Örgütü Yayını, 2009, s. 14.

Düzensiz göç, hedef ülke Almanya için, kişinin Almanya'ya yasadışı bir şekilde girmesi ya da yasal yollarla girdiyse, yasal süresi bittiği halde çıkış yapmaması durumudur.

Göç Terimleri Sözlüğü ise genel kabul gören bir tanım olmadığını belirterek kavramı açıklamaya çalışmış:

Gönderen, transit ve alıcı ülkelerin düzenleme normlarının dışında gerçekleşen hareketler. Düzensiz göç konusunda açık veya genel kabul gören bir tanım yoktur. Hedef ülkeleri açısından, bir ülkeye yasadışı giriş yapmak veya bir ülkede yasadışı şekilde kalmak veya çalışmak anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, göçmen, belirli bir ülkeye girmek, orada ikamet etmek veya çalışmak için göç düzenlemeleri uyarınca gerekli olan izin veya belgelere sahip değildir. Gönderen ülke açısından ise bir kişinin geçerli bir pasaportu veya seyahat belgesi olmadan uluslararası bir sınırı geçmesi veya ülkeden ayrılmak için idari koşulları yerine getirmemesi gibi durumlarda düzensizlik söz konusudur. Ancak, “yasadışı göç” terimini göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretiyle kısıtlamak gibi bir eğilim söz konusudur.⁹

“Düzensiz göç” kavramının tanımı çerçevesinde bir de “belgesiz göçmen” diye bir statü vardır. Belgesiz göçmen, geldiği ülkede yaşaması için yasal hakkı bulunmayan kişiye denmektedir.

Sığınmacı – Mülteci

Sığınmacı terimi konusunda Hüseyin Pazarcı'nın tanımına başvuralım:

Sığınmacı terimi, en geniş anlamıyla, uyruğunda bulunduğu ya da ikamet ettiği devletin ülkesini çeşitli nedenlerle terk eden ve serbestçe geriye dönme olanağı kalmayan ve bu nedenle bir başka devletin, ilke olarak, geçici koruması altına giren bireyleri belirtmektedir.¹⁰

9 *Göç Terimleri Sözlüğü*, Ed: Doç. Dr. Bülent Çiçekli, IOM - Uluslararası Göç Örgütü Yayını, 2009, s. 15.

10 Hüseyin Pazarcı, *Uluslararası Hukuk Dersleri*, 2. Kitap, AÜ SBF Yayınları No: 571, Ankara, 1989, s. 167.

Mülteci ise sığınmacının uluslararası hukuka uygun olarak uluslararası korunma hakkı kazandıktan sonraki statüsüdür.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 14 Aralık 1950 tarih ve 429 (V) sayılı kararıyla kabul ettiği ve 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanan ve 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe giren "Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme"¹¹ ya da daha yaygın adıyla bilinen "1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi" mülteciyi şu şekilde tanımlar:

Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs.

Peki bu tanımdan hareketle, her sığınmacı mülteci kabul edilebilir mi?

Hayır.

Hangi sığınmacının mülteci statüsü kazanacağına, son tahlilde devletler karar vermektedir. Bazı durumlarda, devletler, statü belirleme konusunda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nden yararlanır. Bu genelde, bazı özel gruplarda ya da devletlerarası ilişkiler bakımından hassas gruplarda uygulanan bir yöntemdir.

Göç Terimleri Sözlüğü ise sığınmacı ve mülteci kavramlarını şu şekilde açıklıyor:

11 Türkiye, Sözleşme'yi 24 Ağustos 1951 tarihinde imzaladı. 29 Ağustos 1961 tarihli ve 359 sayılı onayı uygun bulma kanunu ile Sözleşme'nin resmi Türkçe çevirisi, 5 Eylül 1961 tarih ve 10898 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlandı. Onay belgeleri, 30 Mart 1962 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne verildi.

Sığınmacı: İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler. Olumsuz bir karar çıkması sonucunda bu kişiler ülkeyi terk etmek zorundadırlar ve eğer kendilerine insani ya da diğer gerekçeler nedeniyle ülkede kalma izni verilmemişse bu kişiler ülkede düzensiz bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler.¹²

Mülteci: BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin tüzüğündeki kriterlere uygun olan ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi veya Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü'ne taraf olan bir ülkede bulunup bulunmaması veya bu hukuki belgeler uyarınca ev sahibi ülke tarafından mülteci olarak tanınıp tanınmaması fark etmeksizin, Yüksek Komiserlik tarafından sağlanan Birleşmiş Milletler korumasından yararlanmaya hak kazanan kişi.¹³

Türkiye'nin Coğrafi Kısıtlama Kaydı

Türkiye, Sözleşme'nin hiçbir hükmünün mülteciye "Türkiye'de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde" yorumlanamayacağına ilişkin bir çekince koyarak Sözleşme'ye taraf olmuştur.

Türkiye ayrıca, Sözleşme'nin 1. maddesine ilişkin bir beyanda bulunmuş ve bu beyanla Sözleşme'ye "coğrafi kısıtlama kaydı" koymuş, uygulamasını "Avrupa'da gerçekleşen olaylar sonucunda mülteci olanlarla" sınırlandırmıştır.

Böylece Türkiye, mülteci statüsünü, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 61. maddesine göre "Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar" sınırlamasıyla vermektedir.

Yani Türkiye, Avrupa Konseyi üyesi ülkelere gelerek, uluslararası koruma talep eden yabancılara mülteci statüsü vermektedir.

12 Göç Terimleri Sözlüğü, Ed: Doç. Dr. Bülent Çiçekli, IOM - Uluslararası Göç Örgütü Yayını, 2009, s. 49.

13 Göç Terimleri Sözlüğü, Ed: Doç. Dr. Bülent Çiçekli, IOM - Uluslararası Göç Örgütü Yayını, 2009, s. 42.

Şartlı Mülteci

Türkiye, Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle ülkeye gelenlere ise “şartlı mültecilik” statüsü vermektedir.

Buna göre şartlı mülteci, Avrupa dışında meydana gelen olaylar nedeniyle Türkiye’ye gelen, mülteci tanımındaki şartları sağlayan ve üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye’den uluslararası koruma talebinde bulunan kişiye denir.

Türkiye, şartlı mültecinin üçüncü ülkeye yerleştirilmesine kadar, ülkede kalmasına izin vermektedir.

İkinci Koruma

Türkiye, ayrıca 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 63. maddesinin düzenlediği “İkincil Koruma” ile farklı bir statü de vermektedir.

Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,

b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,

c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüye “ikincil koruma” denmektedir.

Geçici Koruma

Mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüleri, uluslararası koruma bağlamında verilen statülerdir.

Ancak bir de “geçici koruma” durumu vardır.

Geçici koruma, kitlesel göç olaylarına acil çözüm bulmak üzere geliştirilmiş bir koruma yöntemidir.

Yöntem şu şartlar oluştuğunda uygulamaya girer: Birleşmiş Milletler Yürütme Komitesi'nin 2004 tarihli 100 no'lu kararına göre, kitlesel sığınmanın varlığından söz edebilmek için, sınıra doğru kitlesel göçün olması, o göçü karşılayan devletin "bireysel sığınma prosedürünü" uygulayamayacak hale gelmesi gerekmektedir.

Yani sınıra göçün kitlesel olduğu ve devletin tek tek bireysel sığınma prosedürlerini artık uygulayamaz hale geldiği şartlarda, "geçici koruma" sağlanmaktadır.

Geri Göndermeme Kuralı

Sığınmacılar ve mülteciler için ayrıca "geri gönderilmelerini" engelleyen koruma kuralları da bulunmaktadır.

Uluslararası hukukta "geri göndermeme" şeklinde isimlendirilen bu kural, uluslararası korumanın temel dayanaklarından birisidir. Bu kurala göre mülteci olma başvurusunda bulunan sığınmacı ya da o hakkı almış olan mülteci, tehlike altında bulunacağı düşünülen kendi ülkesi de dahil bir ülkeye zorla geri gönderilemez. Bu kural 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin 33.1 maddesi ile belirlenmiştir.

Bir de "geri itme" kuralı vardır. Bu kural, sığınmacıları karadan ya da denizden geldiği ülkeye dönmeye zorlamakla ilgilidir. Oldukça sorunlu bir uygulamadır.

Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler

Göç, sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma gibi kavramları hem uluslararası hukuk çerçevesinde hem de Türkiye'nin iç hukuku çerçevesinde inceledik...

Peki ülkemizdeki Suriyeliler, o tanımlara göre hangi statüdedir?

Bakalım...

Türkiye'de bulunan Suriyeli sayısı resmi olarak 3.6 milyon, ama gayri resmi olarak 5 milyonu bulmaktadır.

Ülkemizdeki Suriyeliler, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne Türkiye'nin koyduğu "coğrafi kısıtlama kaydı" nedeniyle, "mülteci" değildir. Zira Türkiye 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre "Avrupa dışında meydana gelen olaylar" nedeniyle ülkeye gelenlere "mülteci" statüsü vermemektedir.

Aynı yasaya göre bu kişilere "şartlı mültecilik" statüsü vermek için ise bu kişilerin üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye'den uluslararası koruma talebinde bulunması gerekmektedir. Ülkemizdeki Suriyeliler bu başvuruda bulunmadıklarından, onlara "şartlı mülteci" statüsü de verilememektedir.

Hatta "mülteci statüsünde sayılmak üzere başvuru yapma durumu" oluşmadığından, "sığınmacı" statüsünde de değiller.

Ülkemizdeki Suriyeliler, bayramlarda ülkelere rahatça giriş çıkış yapabildikleri için "ikincil koruma" statüsünde de değiller.

Peki, nedir ülkemizdeki Suriyelilerin hukuki statüsü?

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91. maddesine dayanılarak hazırlanan yönetmeliğe göre ülkemizdeki Suriyeliler, "geçici koruma" statüsündeler.

Diğer Göç Kavramları

Göç konusunda belli başlı temel kavramlar bunlardır.

Kuşkusuz göç öyle geniş kapsamlı bir konu ki, buraya almadığımız pek çok kavram daha var:

Konusuna göre emek göçü, mücadele göçü, beyin göçü, grup göçü...

Süresine göre sürekli göçler, mevsimlik göçler...

İstekliliğe göre gönüllü göçler, zorunlu göçler...

Sınırlara göre iç göç, kırdan kente göç, kentten kıra göç, dış göç...

Ancak kitabımızın tezleri ve hedefi açısından yukarıda açıkladığımız kavramları, bu çerçevede yeterli buluyoruz.

Artık göç konusunda yapılmış çalışmalardan oluşturulmuş teorilere göz atabiliriz...

III. BÖLÜM

GÖÇ TEORİLERİ

Göç konusunda pek çok ülkede çok kapsamlı çalışmalar yapılmış, bu çalışmalardan hareketle de 150 yıldır çeşitli teoriler geliştirilmiştir.

Kısa kısa bunları inceleyecek olursak:

Ravenstein'in Göç Kanunları (1885)

Modern göç teorilerinin temeli olan bu teori, Alman-İngiliz coğrafyacı-haritacı olan Ernst Georg Ravenstein'in teorisidir. 1871 ve 1881 yılı İngiliz nüfus sayımı istatistiklerini inceleyen Ravenstein, buradan hareketle yedi maddelik "göç kanunu" belirlemiş ve 1885'te yayımlamıştır:

1. *Göç ve mesafe*: Göçmenlerin büyük çoğunluğu sadece kısa mesafeli bir yere göç ederler. Bu kısa mesafeli göç, gidilen yerde göç dalgaları yaratan bir etkiye sahiptir. Ortaya çıkan bu göç dalgaları daha fazla göçmeni içine alabilecek olan büyük sanayi ve ticaret merkezlerine doğru yönelme eğilimindedir. Büyük merkezlere doğru yönelen göçün boyutlarını belirleyen de, bu gelişen sanayi kentlerindeki yerli nüfusun yoğunluğudur.

2. *Göç ve basamakları*: Sanayileşme ve ticaretin gelişmesiyle birlikte, kentsel bağlamda meydana gelen hızlı ekonomik büyüme, kenti çevreleyen yakın yerlerdeki kişileri hızla kente çekmektedir. Kentin çevresel alanındaki kırsal bölgede meydana gelen seyrelme, uzak bölgelerden gelen göçmenlerce doldurulmaktadır. Uzak bölgelerden gelen göçmenlerin kendi yaşadıkları yerde yarattıkları seyrelme de, o bölgelere daha yakın yerlerden gelenlerle

doldurulacaktır. Her bir basamak kente yakınlaştıkça ve kentin avantajları diğer göçmenler tarafından algılandıkça, göç tüm ülkeye yayılacak ve ülkenin her yerinde hissedilecektir.

3. *Yayılma ve emme süreci*: Göç olgusunda yayılma ve emme süreci, birbirini destekler konumdadır ve bu süreçler birbiriyle el ele yürümektedirler. Yayılma ve emme sürecini benzer kılan temel nokta, ulaşılacak istenilen amaçtır. Yani yayılma ve emme süreçlerinde bir amaç birlikteliği vardır.

4. *Göç zincirleri*: Göç zamanla zincirleme olarak gelişir ve göç alan yerleşim yerleri aynı zamanda göç de verir. Böylece her bir göç dalgası, tetikleyici etki göstererek, bir diğer göç dalgası yaratmaktadır.

5. *Doğrudan göç*: Uzun mesafeli göçlerde, göç eden kişiler büyük ticaret, endüstri merkezlerine yönelmekte ve basamaksız şekilde, doğrudan bu kentlere yerleşmeyi tercih etmektedirler.

6. *Kır - kent yerleşimcileri farkı*: Kentte yerleşik olarak yaşayanlar, kırsal kesimde yerleşik olarak yaşayanlardan daha az göç etme eğilimindedirler. Kente yönelen göçler, kentte yaşayan yerleşikleri çok fazla yerinden oynatmamaktadır. Oysaki kırsal kesimden kırsal kesime yapılan göç, kırsalda yaşayan yerleşikleri yerinden oynatma, göç dalgaları ve basamaklı bir göç yaratma eğilimindedir.

7. *Kadın - erkek farkı*: Kadınlar, erkeklere oranla daha fazla göç etme eğilimindedirler.¹⁴

Stouffer'in Kesişen Fırsatlar Teorisi

1940 yılında Samuel A. Stouffer tarafından açıklanmıştır. Bu teoriye göre, Ravenstein'in söylediğinin tersine hareketlilik ve mesafe arasında zorunlu bir ilişki yoktur.

“Kesişen fırsatlar” kavramı ön plana alınarak belirli bir mesafeye gidenlerin sayısının oradaki fırsatların sayısı ile doğru, kesişen fırsatların sayısı ile ters orantılı olduğu iddia edilmiş ve bu matematiksel sembollerle formüle edilmiştir.¹⁵

14 Cemal Yalçın, *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, 1. Baskı, Ocak 2004, s. 25.

15 Yücel Bulut, İÜ AUZEF, Sosyoloji II Ders Notları, Göç ve Toplum Bölümü, s. 155.

Petersen'in Göç Teorisi (1958)

William Petersen, göçleri ilkel, zoraki, serbest ve kitlesel olmak üzere dört temel kategoride ele almaktadır.¹⁶

1. *İlkel göçler*: Kuraklık, kötü hava şartları gibi fiziksel zorluklardan kaynaklanan doğal çevrenin yarattığı itme etkisiyle oluşan göçlerdir. Daha çok insanlığın ilk döneminde görülmekle birlikte, bugün için de geçerlidir.

2. *Zoraki göçler*: Sosyal durumun yarattığı baskıyla oluşan göçler. Bu göç tipi iki kategoride değerlendirilir. Birincisinde göçe tabi tutulan topluluk az çok göç sürecini kendisi kontrol edebilirken, ikincisinde göç süreci tamamen topluluğun iradesi dışında gelişir. (Örneğin: Nazi Almanyası'nda göçe zorlanan Yahudiler, önceleri göçe özendirilmiş (birinci tip), sonrasında ise zorla hayvan taşınan vagonlara doldurularak toplama kamplarına götürülmüştür (ikinci tip).)

3. *Serbest göç*: Göç kararını bireyin kendisinin verdiği göç tipi. (Örneğin: Emek göçü yapan işçiler.)

4. *Kitlesel Göç*: Başka bir ülkeye serbest göç ile giden öncü göçmenler, göç ettikleri ülkenin hayat tarzını ve maddi kazançlarını geldikleri yerdeki diğer kişilere de anlatarak zincirleme bir göç dalgası başlatırlar.

Everett Lee'nin Göç Teorisi (1966)

Everett Lee'nin itme ve çekme teorisine göre, hem yaşanan yerde hem de gidilecek yerde, itici ve çekici faktörler vardır.¹⁷ Bunlar:

1. Yaşanan yerle ilgili faktörler,
2. Gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler,
3. İşe karışan engeller,
4. Bireysel faktörler.

16 Cemal Yalçın, *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, 1. Baskı, Ocak 2004, s. 14-17.

17 Cemal Yalçın, *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, 1. Baskı, Ocak 2004, s. 30-31.

İtme ve çekme kuramına göre, hem yaşanan yerde hem de gidilecek yerde, itici ve çekici faktörler vardır. Hem itici hem de çekici faktörlerin birliği bir bütünlük oluşturmaktadır.

Ancak...

İtme ve çekme teorisi, genel bir bakışla, sadece itici çekici faktörlerin etkisiyle işliyor gibi görünmektedir. Fakat bu işleyişin ardında yatan ve tüm süreçleriyle birlikte göç olgusunun belirleyicileri, bu kadar net ve kolay anlaşılır değildir. Çünkü Lee'ye göre göç, anlaşılması zor ve karmaşık bir olgudur. Bunun için de, sadece itme çekme faktörlerini incelenmek yetersiz kalmakta, itme çekme faktörlerinin yanında göçü engelleyebilecek olan makro ve mikro faktörlerin de incelenmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle Lee'ye göre göç, artılarla eksilerin matematiksel hesabından çıkan bir sonuç değildir; fakat artılar ve eksilerle yapılan bu matematiksel hesap da, göçün temelini ilk basamağını oluşturmaktadır.¹⁸

Merkez - Çevre Teorisi

Çeşitli konularda başvurulmuş bu teori, özetle dünyanın merkez ve çevre şeklinde ikiye ayrıldığını, bu ikisi arasında da ekonomik bağımlılık olduğunu savunur.

Bu teoriye göre, merkez ülkelerin gelişiminin sürekliliği, çevre ülkelere bağımlılığını doğurmaktadır. Bu ilişki çerçevesinde merkez ülkeler çevre ülkelere hem hammadde hem ucuz işgücü için ihtiyaç duyar, hem de üretilen malın satılması için pazar olarak onlara ihtiyaçları vardır.

Bu teoriyi savunanlar, çevre ülkelerin de bu bağımlılık ilişkisi nedeniyle kendi kapitalist gelişim evrelerini tamamlama şansı bulduklarını savunurlar!

Özetle bu teoriye göre, çevre ülkelerden merkez ülkelere bağımlı bir ekonomik göç vardır.

18 Savaş Çağlayan, "Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, Güz 2006, Sayı:17, s. 74-75.

Denge Teorisi

Modernleşme Okulu düşünürleri tarafından geliştirilen denge teorisine göre göç, sanayileşmiş bölge ve ülkeler ile sanayileşmemiş bölge ve ülkeler arasında nüfus hareketi ve işgücü transferi sağlayarak bir dengenin oluşmasına yarayan “olumlu” bir durumdur.

Modernleşmeciler, bu bakış açısıyla göçü, dengesizlikleri giderici, bütünleştirici, olumlu bir kalkınma ya da modernleşme süreci olarak değerlendirmiştir.

Ancak 1960’lardan itibaren denge teorisine önemli eleştiriler getirilmiş, dengenin tersine, gelişmemiş ülkelerde göçün dengesizlikleri daha da artırdığı savunulmuştur.¹⁹

Göç Sistemleri Teorisi

Göç sistemleri teorisi uluslararası ilişkiler çerçevesinde, ekonomik ve politik temelli olarak geliştirilmiş bir teorik çerçevedir. Bu teoriye göre iki ya da daha fazla ülke karşılıklı olarak göçmen değişimiyle bir göç sistemi ve ilişkiler zinciri oluştururlar.

Bu ilişki ve ilişkiler bütünü yakın iki ülke arasında gerçekleşebileceği gibi, birbirleriyle aralarında hayli mesafe bulunan ülkeler ve bölgeler arasında da kurulabilir.

Meksika ve ABD arasındaki göç ve göçmen ilişkisi, yakın bir coğrafya üzerinde; Batı Afrika ve Fransa arasındaki göç ve göçmen ilişkisi de uzak iki coğrafya arasında gerçekleşen, göç sistemleri ilişkisine örnektir.²⁰

Neo-Klasik Ekonomi Teorisi

Ekonomik temelli göç teorilerinden neo-klasik ekonomi teorisi şu esasa dayanır:

19 Sabri Çakır, “Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2011, Sayı: 24, s. 129-142’den aktaran: Yusuf Adıgüzel, *Göç Sosyolojisi*, Nobel Yayıncılık, 1. Basım, Ekim 2016, s. 29.

20 Savaş Çağlayan, “Göç Kuramları; Göç ve Göçmen İlişkisi”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, Güz 2006, Sayı: 17, s. 82.

Emek fazlasına sahip olan ülkeler aynı zamanda düşük bir ücret piyasasına da sahip olurken; kısıtlı bir emek piyasasına sahip ülkelerde ücret düzeyleri daha yüksek olmaktadır.

Bu ücret farklılıkları ülkeler arasında bir emek göçüne neden olmaktadır.²¹

Yeni Ekonomi Teorisi

Oded Stark, Eliakim Katz ve David Levhari'nin geliştirdiği bu teori, göçün sadece bireylerin aldığı kararlar doğrultusunda gelişen bir olgu olmaktan ziyade, tüm ailenin hatta bazen bütün bir topluluğun, yani birbirleri ile bağlantıları olan kişilerin kararları neticesinde oluştuğunu savunur.²²

Az gelişmiş ülkelerdeki aileler, temel ihtiyaç maddelerine ulaşabilmek ve daha rahat bir hayat sürebilmek için, bazen de bir ekonomik güvence olarak yatırım yapabilmek için aile fertlerinden biri veya birkaçını göç sürecine dahil etmektedir. Ailenin aldığı göç kararı ile ailenin beklenen geliri en üst düzeye çıkmakta, gelirle ilgili riskler azalmakta ve yerel piyasalardaki başarısızlıklar aşılabilmektedir.²³

İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Teorisi

Michael J. Piore'nin teorisine göre uluslararası emek göçü, büyük oranda modern sanayi toplumlarındaki istihdam açığından ve sürekli yeni işgücü talebinden kaynaklanmaktadır.

Piore'nin temel argümanı, gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasındaki büyük ölçekli göçün, gelişmiş bölgelerde var olan iş fırsatlarının yapısı ve çalıştıkları bölgede doğan ve yetişen işçilerin motivasyonuna ilişkin olarak göçmen işçilerin tuhaf motivasyonu bağlamında anlaşılması gerektiğidir.²⁴

21 Yusuf Adıgüzel, *Göç Sosyolojisi*, Nobel Yayıncılık, 1. Basım, Ekim 2016, s. 28.

22 Oded Stark - David E. Bloom, "The New Economics of Migration", *The American Economic Review*, Mayıs 1985, c. LXXV, sayı. 2, Papers and Proceedings of the Ninety-Seventh Annual Meeting of the American Economic Association, s. 174-175'ten aktaran: Yücel Bulut, İÜ AUZEF, Sosyoloji II Ders Notları, Göç ve Toplum Bölümü, s. 159.

23 Nermin Abadan-Unat, *Bitmeyen Göç*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2006, s. 8'den aktaran: Yusuf Adıgüzel, *Göç Sosyolojisi*, Nobel Yayıncılık, 1. Basım, Ekim 2016, s. 28.

24 Michael J. Piore, "The Shifting Grounds for Immigration", *Annals of the Ame-*

Piore'ye göre, modern toplumlarda işgücü piyasası iki sektöre ayrılır:

Birinci sektördeki sermayesi yoğun işler, büyük oranda yerli işçiler tarafından görülür. Vasıflı olmayı gerektiren birinci sektördeki işçiler çoğunlukla, sosyal güvencesi olan, sigorta, sendika ve toplu sözleşme gibi haklara sahiptirler.

İkinci sektörde ise yoğun, vasıfsız, istikrarsız ve çoğu zaman sosyal güvencesiz bir işçilik vardır. Yerli işçilerin rağbet etmediği ikinci sektördeki emek açığını göçmen işçiler doldurmaktadır.

İşgücü piyasasının bu ikili yapısı, bölünmüş işgücü piyasasını ortaya çıkarmaktadır. Emek piyasasındaki ayrışmada, rekabet, toplumsal cinsiyet ve etnisite de önemli bir rol oynamaktadır.²⁵

Saskia Sassen ve Göç Çalışmaları

1970'lerin ortalarından sonra göç tartışmalarının yönü değişmeye başladı. Gelenler ekonomik gelişme için önemli bir kaynak olmaktan ziyade yerli halkın statükosu için bir tehlike olarak algılanmaya başlandı. Göçmenler iç piyasada artık bir rakip olarak görülüyordu. Nitelikli olmayan yerli halk, kendilerinden daha nitelikli olan ya da aynı işlerde daha düşük ücretlerle çalışmayı kabul ettikleri için göçmenleri işlerini ellerinden alacak bir tehdit olarak görmeye başladı.²⁶

Immanuel Wallerstein'ın 1970'lerde geliştirdiği kavramlardan yola çıkarak Saskia Sassen ve Eva Morowska gibi sosyologlar uluslararası göçün kökenini, ulusal yapılanmalardaki ikili pazar yapısına değil, XVI. yüzyıldan beri gelişmekte olan dünya pazarlarına bağlamaktadır.

rican Academy of Political and Social Sciences, Mayıs 1986, c. 485, s. 24'ten aktaran: Yücel Bulut, İÜ AUZEF, Sosyoloji II Ders Notları, Göç ve Toplum Bölümü, s. 161.

25 Fuat Güllüpinar, *Göç Olgusu ve Uluslararası Göç Kuramları, İnsan ve Toplum*, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, 2013, s. 110'dan aktaran: Yusuf Adıgüzel, *Göç Sosyolojisi*, Nobel Yayıncılık, 1. Basım, Ekim 2016, s. 29.

26 Michael Böhmer, Henrik Egbert ve Clemens Esser, "Immigration and Labour Markets: An Introduction", *Migration and Labour Markets in the Social Sciences*, Henrik Egbert ve Clemens Esser (eds.), Berlin: Lit Verlag, 2007, s. 1'den aktaran: Yücel Bulut, İÜ AUZEF, Sosyoloji II Ders Notları, Göç ve Toplum Bölümü, s. 162.

Saskia Sassen, New York, Londra ve Tokyo örneklerini merkeze alarak yaptığı çalışmada, coğrafi olarak birbirlerinden çok farklı bölgelerde olan bu kentler üzerinden, süreçlerin ve dinamiklerin küresel olduğu sonucuna varmıştır. Ekonomik faaliyetlerin ve dolayısı ile sermayenin küreselleşmesi bağlamında, sermayenin uluslararası dolaşımı, uluslararası emek piyasasının yeniden oluşumuna katkı sağlamıştır.

Amerika, İngiltere ve Japonya'ya yönelik ana göç akımlarının kökeninin tesadüfi olmadığını savunan Sassen, aslında bu üç ülkenin ekonomik, siyasi ya da askeri olarak tarihselliklerinin etkili olduğunu söylemektedir. Örneğin, İngiltere'ye göçmen gönderen ülkeler, daha önce İngiliz İmparatorluğu'nun sömürgeleriydiler; ABD'ye göç veren ülkeler ise ABD'nin ekonomik ya da askeri anlamda varlığını güçlü bir şekilde sürdürdüğü ülkelerdir. Tokyo ise tarihsel bir göç olgusuna sahip değildir. Japonya son dönemde göç almaya başlamıştır.

Sassen, göç değerlendirmelerini küreselleşme üzerinden yaparken, göçmenler ve yerlilerin farklı koşullarda yaşaması ve çalışmasının göç çalışmalarının temel sebebi olduğunu iddia eder ve eğer böyle bir farklılık olmasaydı, analize gerek duyulmayacağını vurgular.²⁷

27 Saskia Sassen, *The Global City: New York, London, Tokyo*, New Jersey: Princeton University Press, 2001'den aktaran: Yücel Bulut, İÜ AUZEF, Sosyoloji II Ders Notları, Göç ve Toplum Bölümü, s.162-163.

IV. BÖLÜM
GÖÇ SORUNUNUN
EKONOMİ POLİTİĞİ

Türkiye'ye göçlerin "sınır güvenliği" yokmuşçasına kolay yapılıyor ve sürüyor olmasının temel nedeni, Türkiye'nin egemen sınıfının bu göç konusunu kendileri için yararlı görüyor olmasındandır.

Türkiye'nin egemen sınıfı, göçmenleri birincisi ucuz işgücü olarak, ikincisi Türk işçisini tehdit aracı olarak görmektedir.

Büyük, orta, küçük pek çok işletmede göçmenler kayıtsız, sigortasız ve asgari ücretten düşük ücretlerle çalıştırılmaktadır. Hatta ev işlerinde de yoğun miktarda Orta Asyalı çalıştırılmaktadır.

Egemen sınıf bu ucuz işgücünü, aynı zamanda sigorta isteyen, asgari ücretten fazla maaş isteyen, sendika isteyen Türk işçisine karşı "alternatifin var" diyerek kullanmaktadır. Dolayısıyla göçmenler üzerinden iki yönlü sömürü düzeni kurulmuş durumdadır.

Marx'ın İrlanda Göçüne Bakışı

Göçmen toplulukların ucuz işgücü olması boyutu, kapitalizmin önceki aşamalarının da konusuydu. Öyle ki konu hem uluslar sorunu bağlamında, hem de uluslararası işçi sınıfı dayanışması bağlamında önem kazanıyordu...

Karl Marx'ın İrlanda sorununa değindiği mektubu, büyük devrimcinin göç konusuna ekonomi-politik çerçevede nasıl baktığının ipuçlarını veriyor. Bu nedenle Marx'ın o mektubuna değinmeliyiz öncelikle...

Marx, Sigfrid Meyer ve August Vogt'a yazdığı 9 Nisan 1870 tarihli mektubunda²⁸ kendisi tarafından hazırlanan 1 Ocak 1870

28 "Marx to Sigfrid Meyer and August Vogt In New York", Source: Karl Marx

tarihli Genel Konsey'in gizli genelgesi hakkında Meyer ve Vogt'u bilgilendirir ve İrlanda ulusal mücadelesi ile işçi sınıfı mücadelesi arasındaki ilişkiye dikkat çeker.

İngiliz aristokrasisinin maddi zenginliğinin ana kaynağının İrlanda olduğunu belirten Marx, İngiliz burjuvazisinin de İrlanda'yı İngiliz pazarına en düşük fiyattan et ve yün sağlayan basit bir otağa dönüştürdüğünü vurgular.

Marx ayrıca İngiliz burjuvazisinin toprağından atma ve göçe zorlama yollarıyla İrlanda nüfusunu iyice azaltarak İngiliz sermayesinin güven içinde çalışabilmesini sağlamakta çıkarı olduğunu belirtir.

Bu sömürü biçiminin İngiliz işçi sınıfına uzanan etkisini de şöyle anlatıyor Marx:

İngiliz burjuvazisinin, bugünkü İrlanda ekonomisiyle ilgili çok daha önemli çıkarları da var. Uzun süreli toprak kiralama usulünün sürekli artışı nedeniyle İrlanda, kendi emek-gücü fazlasını sürekli olarak İngiliz emek piyasasına gönderiyor; böylece ücretleri aşağı çekiyor ve İngiliz işçi sınıfının maddi ve manevi konumunu geriletıyor.

Marx, bu durumun proletaryayı iki düşman kampa böldüğüne dikkat çekiyor:

İngiltere'deki her sanayi ve ticaret merkezinde artık İngiliz proleterler ile İrlandalı proleterler şeklinde iki düşman kampa bölünmüş bir işçi sınıfı var. Sıradan İngiliz işçisi, kendi yaşam düzeyini düşüren bir rakip olarak gördüğü İrlandalı işçiden nefret ediyor. İrlandalı işçi karşısında, kendini egemen ulusun bir üyesi olarak görüyor ve bunun sonucunda İngiliz aristokratlarıyla kapitalistlerinin İrlanda'ya karşı bir aleti durumuna düşüyor, böylece onların kendisi üzerindeki egemenliğini güçlendiriyor. İrlandalı işçiye karşı dinsel, toplumsal ve ulusal önyargılar taşıyor. ABD'nin eski köleci eyaletlerinde "yoksul beyazlar"ın zencilere karşı tutumu neydiyse,

and Friedrich Engels Selected correspondence Progress Publishers, 1975, pp. 220-224; 9 April 1870; https://www.marxists.org/archive/marx/works/1870/letters/70_04_09.htm

İngiliz işçinin İrlandalı işçiye karşı tutumu da büyük ölçüde ona benziyor. İrlandalı, İngiliz işçiye bunu fazlasıyla geri ödüyor: İngiliz işçiye İrlanda'daki İngiliz egemenlerin hem budala bir aleti hem de suç ortağı olarak görüyor.

Kapitalist sınıfın iktidarını korumak için bu tabloyu iyi değerlendirdiğine dikkat çeken Marx, mektubunun ilerleyen bölümünde esasa ve çözüme işaret ediyor:

... İrlanda'nın ulusal kurtuluşunun İngiliz işçi sınıfı için soyut adalet ya da insancıl duygular meselesi olmadığını, kendi toplumsal kurtuluşlarının ilk koşulu olduğunu İngiliz işçilerinin anlamasını...

Marx'ın özetle "İrlanda'nın ulusal kurtuluşu, İngiliz işçi sınıfının toplumsal kurtuluşunun ilk koşulu" şeklindeki bu çözümlemesi, günümüz göç sorununun ekonomi-politiğinin de esasıdır.

Bugüne uyarlarsak: Suriye'nin emperyalist saldırıdan kurtuluşu, Türk işçi sınıfının çıkarıdır.

AKP: Sanayiye Göçmenler Ayakta Tutuyor

Tayyip Erdoğan ile ABD Başkanı Joe Biden arasında 14 Haziran 2021'de yapılan iki görüşmede genel mutabakata varılan "Türkiye'nin Kabil Havalimanı'nın güvenliğini üstlenmesi" görevi, Afgan göçünü tetikleyip arttırınca, kamuoyunda birikmiş olan Suriyeli göçmen sıkıntısı, küçük bir patlamaya dönüştü.

Konu haliyle iktidar ile muhalefet arasında polemige yol açtı.

O polemikler sırasında, bu bölümü de, yani göç sorununun ekonomi-politiğini de ilgilendiren kimi açıklamalar oldu.

Polemik, Erdoğan ile Kılıçdaroğlu arasında başladı: CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, "İktidara geldiğimizde Suriyelileri kendi ülkelerine göndermek istiyoruz" demiş, Erdoğan ise "Bize sığınan Allah'ın kullarını biz katillerin kucağına atmayız"²⁹ sözleriyle yanıt vermişti.

²⁹ "Erdoğan'dan Suriyelilerle ilgili açıklama: Allah'ın bize sığınan kullarını katillerin kucağına atmayız", Sputnik, 21 Temmuz 2021: <https://tr.sputnik-news.com/turkiye/202107211045019603-erdogandan-suriyelilerle-ilgili-aciklama-bize-siginan-allahin-kullarini-katillerin-kucagina-atmayiz/>

AKP Genel Başkan Yardımcısı ve Yerel Yönetimler Başkanı Mehmet Özhasseki de, katıldığı bir televizyon programında Kılıçdaroğlu'na yanıt verdi.

Özhaseki, “Bu işin birkaç boyutu var. Birincisi insani boyut. Zorda kalan insanlara kapıyı kapatmak ne kadar doğrudur bilmiyorum.

“Bizim yanımızda şimdi bir arkadaş çalışıyor. Arapçası, İngilizcesi var ve bizim dış ticaretimize bakıyor. Çocuğu da bizimle çalışıyor” diyen Özhasseki, Suriyelilerin Türk ekonomisine katkısını anlattı:

Şimdi bazı şehirlerde sanayiye onlar ayakta tutuyorlar. Gaziantep sanayisine gidin, yüz binlerce insan en ağır ve en zor işlerde çalışıyorlar. Kayseri sanayisinde de öyle. İşçi bulamıyorlar, bu adamlar çalışıyor.³⁰

Suriyelilerle Türk ekonomisi arasındaki bu bağı kuran sadece AKP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Özhasseki değildi; AKP Genel Bakanı Erdoğan'ın Danışmanı Yasin Aktay daha da ileri gitti.

Aktay: Suriyelileri Çekin Ekonomi Çöker

Mehmet Özhasseki katkıdan bahsederken, Yasin Aktay “Suriyelileri çekin, ekonomi çöker” dedi!

Euronews'e bu konuda geniş değerlendirmelerde bulunan AKP Genel Başkan Danışmanı Yasin Aktay ise şunları dile getirdi:

Pratik olarak bu mümkün değil. Pratik olarak ülkenize sığınmış, belli koşullarda göçmen ve mülteci statüsü elde etmiş olan insanları apar topar, paldır küldür dışarı atmak veya göndermek diye bir durum zaten söz konusu olamaz. Bunu yapamayacağını biliyor Kılıçdaroğlu. Belki de bilmiyordur, danışmanları kendisine söylemiyordur. Neden yapamaz? Bu sadece mültecileri sevip sevmemek ile alakalı değil sadece. Netice itibarıyla ülkeye sığınan

30 Müslüm Evcı, “AKP’li Özhasseki’den ‘göçmen’ çıkışı: Sanayiye onlar ayakta tutuyor”, Sözcü, 27 Temmuz 2021: <https://www.sozcu.com.tr/2021/gundem/akpli-ozhasekiden-gocmen-cikisi-sanayiye-onlar-ayakta-tutuyor-6558729/>

Suriyeli mülteciler belli bir hukuki statü elde etmiş oluyorlar. Uluslararası göçmen hukukuna göre bu insanlar gerekçesiz bir biçimde herhangi bir suç işlememişlerse gönderemezsiniz.

Aktay, konunun bir de ekonomi boyutunu değerlendirerek sığınmacıları savundu:

Türkiye Suriyeli mültecilerle yaşamak zorunda. Bu bir kader biraz da... Bundan kaçamadığımız gibi, bu bir imtihan. Bizim onları nasıl yönettiğimize bakmamız gerekiyor. Bir açıdan baktığımızda da göç bir toplumu diriltten bir şeydir. Canlandıran bir etki de yapar. Bakın Türklerin Alman ekonomisine yaptığı katkıdan bahsediliyor. Bu yönde çalışmalar var. Beyin niteliğinde Türkler yetişiyor orada. Belki Suriyelilerin de ilk gelenleri sanayi, inşaat alanında çalışanlar olarak kalacaklar ama Suriyelilerin Türkiye'ye yaptığı katkı ile Türkiye, Arap dünyası ile arasında çok ciddi bir köprü oluşturacak. Çok önemli bazı yerlerden Suriyelileri bir çekin, Suriyeliler bir gitsin ülke ekonomisi çöker.³¹

Özhaseki ve Aktay'ın açıklamalarına büyük tepki geldi. Kimisi bu sözlerin AKP'nin o çok övündüğü ekonomi başarısının arkasında meğer göçmenlerin olduğunu hicvederek, kimisi de AKP'nin Türk ekonomisini getirdiği yeri gösterdiğini belirterek tepki gösterdi...

Ancak...

Çifte Sömürü Düzeni

Bu sözler, aynı zamanda bir gerçeğin de ifadesiydi!

Şöyle ki, AKP iktidarı, göçmenlere dayalı ucuz işgücüyle çifte sömürülü bir düzen inşa etmişti!

Suriyeliler, Afganlar, Özbekler, Kazaklar, Türkmenler, Gürcüler ağır sanayiden günlük ev hizmetlerine kadar hemen her alanda çoğunlukla kayıtsız ve düşük ücretle çalıştırılıyordu.

31 Dilek Gül, "Prof. Dr. Yasin Aktay: Kılıçdaroğlu, iktidar değişse de Suriyelileri geri gönderemez", tr.euronews.com, 28 Temmuz 2021: <https://tr.euronews.com/2021/07/26/prof-dr-yasin-aktay-k-l-cdaroglu-iktidar-degisse-de-suriyelileri-geri-gonderemez>

Bu durum, zaten ağır ekonomik tablo yaşanan Türkiye’de sanayiciden, sokağımızın köşe başındaki bakkala kadar herkesin işine geliyordu.

Organize sanayi bölgelerinde düşük ücretle çalıştırılıp topluca aynı konutta barınmaları sağlanan göçmenler de işverenin maliyetini düşürüyordu, bakkalın evlere ekmek servisinde değerlendirdiği çalışanın kayıtsız ve çok düşük ücretli bir Afgan göçmeni olması da...

Ve bu işverenler, daha çok maaş isteyen Türk emekçisini de, çalıştırdığı bu ucuz işgücünün bolluğuyla tehdit ediyor!

Göçmen Emeği

CHP Genel Başkan Yardımcısı Veli Ağbaba’nın “göçmen emeği” konusunda hazırladığı rapor, önemli veriler sunuyor.

Ağbaba, çalışmasında özetle, Türkiye’de kayıt dışı çalıştırılan bir milyon Suriyeli göçmen olduğuna dikkat çekerek, “Ekonomide yıllık 9 milyar TL kayıp oluşuyor. Çalışma yaşamında kural dışılık, kural haline geldi. AKP yoksulu yoksula kırdırıyor” diyor.³²

Rapordaki şu önemli verileri not edelim:

- Türkiye’de kayıtlı 3 milyon 690 bin 896 Suriyelinin yüzde 20.4’ü 15-24 yaş grubunda bulunuyor. Bu nüfusun yüzde 29.8’i ise 10 yaş altı çocuklardan oluşuyor. Bu veriler ışığında ülkede yaklaşık bir milyon Suriyeli göçmenin, kayıt dışı olarak istihdam edildiği düşünülüyor.

- 2019’da Türkiye’de izinli yabancı çalışan sayısı 145 bin 232 kişiye, bunun 63 bin 789’u Suriyeli işçilerden oluşuyor. Resmi veriler de Türkiye’de istihdama dahil olan bir milyon Suriyelinin yaklaşık yüzde 94’ünün kayıt dışı çalıştırıldığını ortaya koyuyor.

- Kayıtlı ve asgari ücret karşılığında çalışan bir işçinin maaşından aylık 751.60 TL vergi kesiliyor. Bu durumda 2021’de Türkiye’de, kayıt dışı çalışan yaklaşık bir milyon Suriyeli göçmenin ekonomiye aylık zararı 751 milyon 600 bin TL oluyor. Yıllık zarar, 9 milyar 19 milyon 200 bin TL’ye yükseliyor.

³² Erdem Sevgi, “‘Göçmen Emeği’ çalışmasına göre kayıt dışı çalışma yüzde 94”, *Cumhuriyet*, 2 Ağustos 2021: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/gocmen-emeği-calismasına-göre-kayıt-disi-calışma-yüzde-94-1857175>

- Ülkemizde Suriyeliler, kayıt dışı istihdamın yoğun olduğu in-
şaat, tarım, tekstil gibi sektörlerde çalışıyor. 2015-2020 arasında
iş cinayetlerinde can veren göçmen işçi sayısı en az 558 iken,
yaşamını yitirenlerin yüzde 65'i Suriyeli, yüzde 13'ü Afgan.

- AKP iktidarı, Suriyeli ve diğer ülke vatandaşı göçmenlerin
kayıt dışı istihdamına göz yumarak Türkiye'de işsizlik oranlarının
artmasına, çalışma yaşamında kuralsızlığın kural haline gelmesine
sebep oluyor.

- Çalışma yaşamının kendi işçilerimize getirdiği sömürü koşul-
larından göçmen işçiler de payını alıyor. AKP iktidarı, uyguladığı
politikalar ile yoksulu yoksula kırdırıyor.

Asgari Ücretten Azına Haftada 60 Saat Mesai

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) "Türk İşgücü Piyasa-
sında Suriyeli Mülteciler" başlıklı raporu, çok daha çarpıcı veriler
sunuyor. Luis Pinedo Caro imzalı 9 Şubat 2020 tarihli rapordan
bazı veriler aktaralım:

- Suriyeli sığınmacı nüfusun yaş ortalaması: 23.
- 0-14, 15-24, 25-34 yaş aralıklarındaki Suriyelilerin toplam Su-
riyelilere oranı, aynı aralıktaki Türk nüfusun toplam nüfusa oranın-
dan fazladır. Yani genç Suriyelilerin toplam Suriyelilere oranı, genç
Türklerin toplam Türklere oranından fazladır.
- 5-14 yaş aralığındaki çalışan Suriyeli sayısı, 109.328'i erkek,
17.812'si kız çocuğu olmak üzere 127.140'tır.
- "Erkekler için, mülteciler arasındaki düşük okullaşma oranı
oldukça güçlü işgücü piyasası bağlılığı şeklinde kendini göstermiş
ve sonuçta 15 yaşındaki erkek çocukları için % 66.1'lik istihdam
oranına dönüşmüştür."

- 15 yaş ve üstü çalışan Suriyeli sayısı 813.781.

- Çalışan Suriyelilerin alanlara göre dağılımı ise şöyledir:

- Tarım	63.110
- İmalat	392.350
- İnşaat	107.389
- Ulaşım ve İletişim	11.492

- Ticaret ve Konaklama	144.273
- İş Faaliyetleri	12.843
- Eğitim	22.258
- Sağlık	8.890
- Diğer Hizmetler	51.076
- TOPLAM	813.781

- Mesleklere göre çalışan Suriyeli sayısı ise şöyledir:

- İmalat ve inşaat sektöründe çalışanlar	137.210
- Sabit tesis ve makine operatörleri	131.305
- Ağaç işleme ve giyim çalışanları	105.123
- Satış çalışanları	61.194
- Yapı ve ilgili işkollarında çalışanlar	57.440
- Tarım işçileri	56.429
- Metal, makine işçileri	38.741
- Kişisel hizmetler	35.281
- Temizlikçiler, yardımcıları	35.000
- Diğer meslekler	156.058
- TOPLAM	813.781

- “Suriyeliler, kayıtlı ve kayıt dışı çalışan Türklere neredeyse sırasıyla beş ve dört saat daha fazla olacak şekilde haftada ortalama 52.3 saat çalışmaktadırlar. Ayrıca, Suriyeli çalışanların yarısından fazlası (% 53.7) haftada 50 saatten fazla çalışırken % 34.7’si haftada 60 saat veya daha fazla çalışmaktadır.”

- Suriyelilerin ortalama net aylık ücretleri 1.302 TL’dir.³³

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün “Türk İşgücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler” başlıklı 2020 raporu bu veriler ışığında şu sonuçlara dikkat çekti:

Suriyeli mültecilerin gelişi, bu grubun yaşam koşullarının ötesine geçen etki yaratmıştır. Çalışma izni olmayan Suriyelilerin istihdam edilmesi nedeniyle, birkaç ekonomik sektörde kayıt dışılık

33 ILO’nun 2020 raporundaki ücretler, 2017 yılı verileridir. O yıl Türkiye’de asgari ücret 1.404 TL’ydi. Dolayısıyla Suriyelilerin ortalama kazançları asgari ücretin bir miktar altındaydı. Aynı yıl Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu’nun (TÜRK-İŞ) belirlediği açlık sınırı ise 1.529 TL’ydi.

oranları artmıştır. Ayrıca, mültecilerin meslekleri, kayıt dışı çalışan Türklerinkini bir ölçüde tamamlasa da, özellikle tekstil ve giyim sektörlerinde olmak üzere mültecilerin Türkleri kayıt dışı işlerin dışına ittiği de göz ardı edilememektedir. Türk ve Suriyeli işçiler bir yana, kayıt dışı çalışma ilişkileri SGK'ya da zarar vermektedir.³⁴

Sonuç

Görüldüğü gibi, Suriyelilerin (hesaplanabildiği kadarıyla) yaklaşık bir milyonu, asgari ücretten daha düşük ücret karşılığında haftada 60 saate varan yükseklikte mesai yaparak çalıştırılmaktadır.

Bu çok acımasız bir sömürüdür!

Diğer yandan bu bir milyon Suriyelinin varlığı, Türk işçisinin hem ücretlerinin düşük seviyede kalabilmesine, hem de işsizliğin artışına neden olmaktadır.

Bu da ikinci bir sömürüdür.

Bu iki sömürü, egemen sınıfın ve onun temsilcisi olarak AKP iktidarının çıkarınadır. Bu nedenle iktidar sözcüleri bırakın göçmenleri göndermeyi, daha fazla göçmen almaktan bahsetmektedir!

Örneğin Erdoğan şöyle demiştir:

Şu anda eğer Türkiye'de 4 milyon ağırlıklı olarak Arap ve Kürt mülteci varsa, onlar bizim korumamız altındaysa, göçmenleri koruması altına alan Türkiye herhalde zayıf bir ülke değil. Güçlü olduğu için bu insanları koruması altına alıyor, alırken de bunu mevcut imkânlarıyla alıyor, finansmanı iyi yönettiği için bunu başarıyor. Bundan sonra da yine finansı iyi yönetmek suretiyle bu tür adımları atacağız ve bundan da hiçbir çekincemiz yok. Çünkü biz güçlü Türkiye'yiz.³⁵

34 Luis Pinedo Caro, "Türk İşgücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler", Uluslararası Çalışma Örgütü ILO Türkiye Ofisi, 9 Şubat 2020, s. 23-24.

35 "Cumhurbaşkanı Erdoğan: Yangın mahalline görevli olmayanlar giremeyecek", TRT Haber, 6 Ağustos 2021: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/cumhurbaskani-erdogan-yangin-mahalline-gorevli-olmayanlar-giremeyecek-600203.html>

Daha fazla göçmen, daha fazla ucuz işgücü, egemen sınıfa daha fazla kâr ve o sınıfın temsilcisi olarak daha uzun süre iktidar olmak demek Erdoğan için...

Kuşkusuz Erdoğan'ın göçmenlerle ilgili planı sadece ekonomik boyutla sınırlı değildir. Büyük Ortadoğu Projesi Eşbaşkanlığını kabul ettiği günden bu yana ajandasında "Türkiye federasyonu" hedefi vardır.

Türkiye'yi Kürtlerle Irak ve Suriye'ye genişletme amacıyla Kürt Açılımı yapması da, eyalet yönetim modelini savunması da, federasyon tipi yönetimlere uygun başkanlık modelini istemesi de, hep aynı nedenleydi...

Göçmen konusunu o boyutuyla da ele alacağız...

V. BÖLÜM
GÖÇMEN KATKISI

AKP hükümetinin göç politikasının siyasi hedeflerini incelemeden önce, ekonomi-politik incelememizin devamı olarak bir konuya daha dikkat çekelim:

Göçmenleri, sadece geldiği ülkelerin olanaklarından yararlanan, dahası o olanağı kullanırken, başkasının hakkını da dolaylı gasp eden insan gibi görmek büyük yanlıştır...

Tersine, en gelişmiş ülkeler dahil pek çok ülke, bilimden sanata ve spora kadar pek çok alanda göçmen "transfer" ederek ülke başarısını artırır.

Bu bazen daha ilk kuşak göçmeni doğrudan transfer ederek, bazen de birkaç kuşak önce gelmiş göçmenin güncel kuşağından yararlanmak şeklinde olmuştur...

Yaşadığımız Covid-19 salgını nedeniyle oldukça popüler oldukları için iki ismi örnek verebiliriz: Uğur Şahin ve Özlem Türeci çifti...

Şahin Hatay doğumluyken, Türeci Aşağı Saksonya doğumludur; Almanya vatandaşlarıdır...

Kurdıkları Biontech firmasıyla kanser araştırmaları yapmaktaydılar.

Türk kökenli bu iki Alman biliminsanı, Covid-19 salgınına karşı geliştirdikleri aşıyla sadece ülkeleri Almanya'ya değil, dünyaya da çok önemli bir katkı sundular...

Bir başka örnek...

Yaşamını ABD'de sürdüren Mardin doğumlu Türk vatandaşı Aziz Sancar da tıp eğitimini İstanbul'da tamamladıktan sonra ABD'ye gitmiş, tanınmış Amerikan üniversitelerindeki bilimsel

çalışmalarından ötürü 2015 yılında Nobel Kimya Ödülü'nü almıştır.³⁶

Göç ve Spor

Göçmen katkısından yararlanma konusu, özellikle son yıllarda sporda yaygındır. Zengin ülke hem doğrudan fakir ülkenin başarılı sporcusunu devşirir³⁷ hem de fakir ülkeden zorunlu nedenlerle gelmiş ailenin başarılı çocuğunu ulusal forması altında yarıştıır.

İki türden örnekler de gittikçe artmaktadır.

Hele son Tokyo 2020 Olimpiyatları³⁸ bunun ne boyuta geldiğini daha iyi görmemizi sağlayan bir platform oldu.

Bir kere Rio 2016 Olimpiyatları'nın ardından Tokyo 2020'de de bir mülteci takımı vardı. Tıpkı diğer ülke takımları gibi, onlar da ayrı bir takım olarak madalya yarışına katıldılar.

Rio 2016'da Güney Sudan, Suriye, Kongo ve Etiyopya'dan sporcularla oluşturulan takımla toplamda 10 sporcu ile 3 branşta mücadele etmişlerdi.

Tokyo 2020'de ise 29 sporcu 12 branşta mücadele etti.

Öyle ki, bu durum ilginç sahneler de yarattı. Örneğin iki kardeş, farklı formalar altında olimpiyatta buluştu. Olimpiyatlarda Suriye adına yarışan triatlet Muhammed Masu ile Mülteciler Olimpik Takımı'nda yer alan yüzücü Alaa Masu, olimpiyat açılış töreninde buluştu. İkilinin törendeki kucaklaşma fotoğrafı sosyal medyada büyük ilgi gördü.

Halep kentinde büyüyen 2000 doğumlu Alaa Masu, Suriye'de Atlantik baskısıyla çıkarılan iç savaş sonrasında ülkesini 2015 yılında terk etmiş ve uzun bir yolculuğun ardından Almanya'ya yerleşmiş. Yüzme antrenörü bir babanın oğlu olan Alaa Masu,

36 Orhan Bursalı, *Aziz Sançar ve Nobel'in Öyküsü*, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul, 2016.

37 Bu ilişkiyi tam olarak karşılayan bir kavram bulamadım. Görüşlerine başvurduğum spor yazarlarından da bu ilişkiyi karşılayan bir kavram önerisi alamadım. Bu ilişki içerisindeki sporculardan yazılı ve sözlü basında yaygın olarak "X asıllı Y'li sporcu" diye bahsediliyor.

38 "Tokyo 2020 Yaz Olimpiyatları", salgın nedeniyle aynı adla bir yıl sonra, 23 Temmuz – 8 Ağustos 2021 tarihleri arasında Japonya'nın başkenti Tokyo'da düzenlendi.

Almanya’da yeniden yüzmeye başlamış ve olimpiyatlara katılma hakkı elde etmiş.³⁹

Gelelim devşirilen ve mülteci olarak geldiği ülkede başarılı olarak o ülkenin formasını taşıyanlara...

Başka örneklerle gitmeden kendi ülkemizden örnek verelim:

Tokyo 2020’de 12 Yabancı Asıllı Türk Sporcu

Jak Ali Harvey. Jamaika asıllı bu sporcu, Türkiye’yi Tokyo Olimpiyatları’nda 100 metre ve 4x100 metre bayrak takımı yarışmalarında temsil etti.

Emre Zafer Barnes. Yine Jamaika asıllı olan bu sporcu, Türkiye’yi 100 metre ve 4x100 metre bayrak yarışmalarında temsil etti.

Ramil Guliyev. Azerbaycanlı Guliyev, 2011’de Türk vatandaşlığı yapıldı ve Türkiye’yi Tokyo’da 200 metre yarışında temsil etti.

Yasmani Copello Escobar. Küba asıllı bu sporcu Türkiye’yi 400 metre engelli yarışlarında temsil etti.

Yasemin Can. Kenya asıllı sporcu, ülkemizi 5 bin ve 10 bin metre koşularında temsil etti.

Meryem Erdoğan. Etiyopya asıllı sporcu, Türkiye’yi maratonda temsil etti.

Polat Kemboi Arıkan. Kenya asıllı sporcu, Türkiye adına maratonda koştu.

Kaan Kigen Özbilen. Kenya asıllı sporcu, Türkiye adına maratonda koştu.

Kayra Sayit. Fransız asıllı sporcu, Türkiye’yi Tokyo’da +78 kiloda judoda temsil etti.

Vedat Albayrak. Kazakistan asıllı sporcu, ülkemizi -81 kiloda judoda temsil etti.

Mihael Zgank. Slovenya asıllı sporcu, ülkemizi -90 kiloda judoda temsil etti.

Viktoria Zeynep Güneş. Ukrayna asıllı sporcu, Türkiye’yi Tokyo’da 200 metre karışık stil yüzmede temsil etti.

³⁹ Yunus Kaymaz, “Savaşın ayırdığı Suriyeli kardeşler olimpiyat açılışında buluştu”, Anadolu Ajansı, 24.7.2021: <https://www.aa.com.tr/tr/dunyadan-spor/savasin-ayirdigi-suriyeli-kardesler-olimpiyat-acilisinda-bulus-tu/2312874>

Görüldüğü gibi 9 farklı ülkeden 12 sporcu, Türk vatandaşlığına geçerek yarışmıştı. Türkiye'nin Tokyo 2020 Olimpiyatları'na 108 sporcuyla katıldığı göz önüne alınırsa, 12 sporcunun takımdaki toplam sporculara oranı yüzde 11'in üstündedir.

Türkiye'deki sığınmacı-mülteci sayısı ise nüfusun yüzde 7 kadardır. Yani Türkiye'yi en önemli uluslararası yarışmada temsil eden yabancı asıllı sporcu oranı, Türkiye'deki yabancıların nüfusa oranının neredeyse iki katıdır.

Göçmen Sporcu Katkısı

Takımın yüzde 10'undan fazlasının yabancı asıllı sporcu olması durumu Türkiye'ye özgü bir durum değil elbette.

Hatta gelişmiş ülkelere bakılırsa, pek çok ülke, Türkiye'den daha fazla devşirme sporcuyla yarıştı.

Özellikle Kenyalı, Etiyopyalı, Faslı atletlerin pek çok ülkenin formasını giydikleri görüldü.

Hatta bu ülkelerin çoğunda, o ülkeye göçen sporcu sayısı devşirilen sporcu sayısından fazlaydı. 20-30 yıl önce zorunlu nedenlerle ABD'ye, İngiltere'ye, Fransa'ya, Almanya'ya göçen ailelerin küçük çocukları o ülkede başarılı olmuş ve o ülkeyi uluslararası yarışmalarda temsil eder hale gelmişti.

Tek bir örnek verelim: ABD, 1968 Mexico City Olimpiyatları'ndan bu yana kazanamadığı kadınlar 800 metre koşusunu, ancak 53 yıl sonra Tokyo 2020 Olimpiyatları'nda Sudanlı göçmen bir ailenin kızı olan Athing Mu ile kazanabildi.

Kısacası, göçenler, göçtükleri yerdeki başarılarıyla o ülkeye katkı sunan, değer katan durumda da olabiliyorlar.

Başta da belirttiğimiz gibi, sadece sporda değil, bilimden sanatın her dalına böyle sayısız ülke ve örnekler var...

Evet...

Sorunun ekonomi-politiğini inceledikten ve göçmenlerin bulundukları ülkelere katkı da yaptıklarını somut örnekler üzerinden aktardıktan sonra, AKP hükümetinin göç konusundaki siyasi hedeflerine geçebiliriz artık...

VI. BÖLÜM
AKP'NİN AFGANİSTAN
GÖREV TALEBİ

14 Haziran 2021, hem Türk-Amerikan ilişkileri bakımından, hem de AKP-ABD ilişkileri bakımından kritik bir tarihtir.

Zira Joe Biden ABD Başkanı olduktan sonra, kendisiyle uzun bir süre görüşmek için bekleyen Erdoğan, nihayet 14 Haziran'da yapılacak NATO zirvesi sırasında randevu almıştı.

Fakat ABD yönetimi bu işi o kadar sorunlu bir şekilde yapmıştı ki...

23 Nisan 2021 günü Erdoğan'ı telefonla arayan Biden, hem 14 Haziran için randevu veriyor, hem de ertesi gün 24 Nisan'da yapacağı konuşmada "Ermeni soykırımını" kabul edeceğini Erdoğan'a söylüyordu!

Türkiye için oldukça vahim olan bu tablo, AKP tarafından ABD desteği alabilmek adına ne yazık ki kabullenildi...

"Türkiye Batı'ya Çapalı Kalmalı"

14 Haziran'a kadar taraflar, ikili görüşmelerde hangi konuların nasıl ele alınacağı üzerine çalıştı...

Savunma, dışişleri ve ulusal güvenlik danışmanları arasında yapılan ikili görüşmeler, şu iki sonucu ortaya koyuyordu:

1) Erdoğan ve Biden, Türk-Amerikan ilişkilerini "kurtarmak" için NATO'yu en uygun zemin görüyorlardı.

2) Erdoğan ve Biden, sorunları paranteze alarak işbirliği alanları üzerine odaklanmak istiyorlardı: Afganistan ve Ukrayna başta olmak üzere, adım adım Libya ve Suriye konuları üzerinden işbirliği yapmaya çalışacaklardı.

Özetle ABD için “müttefiklerini denetleme”, Türkiye için “ABD’yle iyi ilişkilerin” aracı olan NATO ve NATO’culuk, Erdoğan ve Biden ilişkilerinin temel zemini olacaktı.

Bu örtüşmeyi en iyi özetleyen açıklamalar ise ABD Dışışleri Bakanı Antony Blinken ile Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar’dan geldi. Blinken her ne kadar “Türkiye NATO müttefiki gibi davranmıyor” dese de ABD’nin Türkiye’yle ilgili iki çıkarına işaret etti:

- Türkiye Batı’ya çapalanmış şekilde kalmalı.
- Türkiye’nin, bazı kritik meselelerde ABD’yle aynı safta olması sağlanmalı.⁴⁰

Washington’un bu çıkar saptamasıyla örtüşen Ankara açıklaması da Akar’dan geldi:

Türkiye, NATO’yu kendi güvenliğinin merkezine koymaktadır.⁴¹

Atlantik Çapası Olarak NATO

“Türkiye’nin NATO’yu kendi güvenliğinin merkezine koyması” şeklindeki stratejik hata yeni değildir ve 70 yıldır Türkiye’yi her durumda Atlantik’e bağlayan çapadır! (Bu 70 yıl ve çapalanmanın derecesi, kuşkusuz kendi içinde farklı dönemlere ayrılarak değerlendirilmelidir.)

Türkiye’nin NATO’yu kendi güvenliğinin merkezine koymasının 70 yılda onlarca olumsuz sonucu oldu:

İçeride; Kemalist Devrim’e karşı-darbe, siyasal İslamcılığın yükselişi, laikliğin tırpanlanması, 12 Mart ve 12 Eylül’den 15 Temmuz’a Amerikancı darbeler, solcu ve Kemalist subayların ordu-dan tasfiyesi, Ergenekon ve Balyoz kumpasları...

40 Mehmet Toroğlu, “Türkiye NATO Müttefiki Gibi Davranmıyor”, Amerika’nın Sesi, 9 Haziran 2021: <https://www.amerikaninsesi.com/a/blinden-turkiye-nato-muttefiki-gibi-davranmiyor/5921487.html>

41 Sarp Özer, Gülsüm İncekaya, “Milli Savunma Bakanı Akar: NATO’nun önemi giderek artmaktadır”, Anadolu Ajansı, 11 Haziran 2021: <https://www.aa.com.tr/tr/politika/milli-savunma-bakani-akar-nato-nun-onemi-giderek-artmaktadır/2270216>

Dışarıda; Atatürk'ün "kolektif güvenlik" anlayışının reddedilmesi, komşularla düşmanlık, ABD'nin çıkarları için Kore, Somali ve Afganistan'a Mehmetçik gönderilmesi...

Savunmada; askerin, giydiği postalından üniformasına, kullandığı silahından izlediği talimnameye kadar milli olmaktan uzaklaştırılması ve kurmayının uyacağı stratejinin bile ABD stratejisinin alt stratejisi olarak belirlenmesi. Örneğin Soğuk Savaş yıllarında Türkiye'nin SSCB'ye karşı savunma hattı Toroslar'dı; çünkü ABD için bölgede asıl savunulacak alan Anadolu değil, Toroslar'ın altı, petrol bölgesiydi!

NATO 2030 Konsepti

Önce Genelkurmay Başkanı olarak, ardından da Başkanlık sistemiyle yönetilen Türkiye'de Milli Savunma Bakanı olarak Türk ordusunu yöneten Hulusi Akar'ın, "Türkiye'nin güvenliğinin merkezine" NATO'yu koymasını, sadece yukarıda belirttiğimiz Türk-Amerikan ilişkileri bağlamında değil, NATO 2030 konsepti bağlamında da değerlendirmeliyiz.

Nedir NATO 2030 konsepti?

En iyi tarifi, "Çin'in güçlenmesini ve Rusya'yla kötüleşen ilişkileri hesaba katmadığı" gerekçesiyle NATO'nun 2010 stratejik konseptinin yenilenmesi gerektiğini belirtirken NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg yapmıştı zaten...

NATO 2030 konsepti ile ABD, geleneksel müttefiki AB'yi yeniden denetimine alarak Çin ve Rusya'yı kuşatmak istiyor. Bu ittifak yetmeyeceğinden Çin'e karşı dengeleyici olarak Hindistan'ı ve Japonya, Güney Kore, Avustralya ile Yeni Zelanda'yı da NATO'nun doğudaki ortakları olarak kullanabilmeyi hesaplıyor. Washington böylece NATO'yu bir anlamda küreselleştirmeye çalışıyor.

ABD, Rusya'yı Baltık-Doğu Avrupa-Karadeniz-Kafkasya-Orta Asya hattı ile; Çin'i de Orta Asya ve Hindistan ile batısından, Japonya ve Güney Kore ile doğusundan ve diğer bölge devletleriyle de güneyinden kuşatmak istiyor.

ABD bu strateji içinde, özellikle Karadeniz-Kafkasya-Orta Asya hattında Türkiye için kritik bir rol öngörüyor.

İkinci Kırılma

Bu tablo içinde NATO'yu Türkiye'nin güvenliğinin merkezine koyan bir anlayış, Çin ve Rusya'yı hedef alan bir stratejiye askeri olarak eklemelenmek demektir. Bu da haliyle Türkiye'nin dış politikasını etkileyecektir.

Oysa Türkiye'nin çıkarlarıyla NATO'nun çıkarlarının çatıştığı bir süreci yaşıyoruz. Ama Türkiye, Erdoğan'ın iç politikadaki ihtiyaçları nedeniyle, NATO'yu güvenliğinin merkezine alarak Çin ve Rusya'ya karşı konumlanacak...

Bu Türkiye'nin Soğuk Savaş'tan sonra ikinci kez kendi ayağına kurşun sıkması durumudur.

Hulusi Akar, Türk ordusunun getirildiği durumu eleştirenlere "ordubozan"⁴² diye tepki gösteriyor; oysa asıl ordubozanlık, NATO'culuk ve NATO'yu Türkiye'nin güvenliğinin merkezine koymaktır...

NATO İçin İki Kritik Bölge

İşte Türkiye 14 Haziran sürecine böyle geldi...

14 Haziran NATO zirvesinden, NATO tarihi açısından oldukça geniş sayılacak 79 sayfalık bir zirve bildirisi çıktı.

Bildirisinin maddelerinin yarıya yakını doğrudan ya da dolaylı olarak Rusya'yla ilgiliydi, ikinci sırada da Çin vardı.

Ancak şu farkla: ABD, tehdit gördüğü halde Çin bildiriye "zorluk ve risk" olarak girdi. Çünkü ABD, AB'yi ikna edemedi.

79 maddelik bildiriden çıkan sonuç şu: Önümüzdeki dönem NATO açısından iki kritik bölge var:

- 1) Ukrayna-Karadeniz-Gürcistan hattı.
- 2) Afganistan merkezli Orta Asya.

42 "Hulusi Akar: Fitne peşinde koşan ordubozanlar var", Sözcü, 5 Haziran 2021: <https://www.sozcu.com.tr/2021/gundem/hulusi-akardan-ordubozan-tepkisi-6469863/>

ABD, bu bölgeleri, Çin'in Kuşak ve Yol İnisiyatifi'ni keşilemek ve Çin ile Rusya arasındaki bölgelerde bulunabilmek amacıyla stratejik hedef görüyor.

Dahası ABD, Rusya'ya karşı Baltık, Doğu Avrupa, Karadeniz, Kafkasya ve Afganistan üzerinden Orta Asya'ya uzanan bir cephe ve Çin'e karşı da Afganistan'dan Hint Denizi'ne inen, Güney Çin Denizi üzerinden Japonya'ya kadar uzanan bir cephe inşa etmek istiyor.

Hegemonyası zayıflayan ABD'nin⁴³ bu hedefe ulaşması pek olası olmasa da cephelerin belli noktalarında ciddi tahribat yaratacak askeri gücü, elbette hâlâ büyük bir risk.

Erdoğan'ın Batı Desteği İhtiyacı

NATO zirvesinin hemen ardından yapılan Erdoğan-Biden görüşmesinin dinamiklerinden biri yukarıdaki tablonun doğurduğu olanaklar, diğeri de iç politikadaki ihtiyaçtı.

ABD'nin, inşa etmeye çalıştığı cephe nedeniyle, Blinken'ın ifadesiyle "Türkiye'yi Batı kampında tutmaya ve bazı kritik konularda ABD'yle aynı sayfa olmasını sağlamaya"; Erdoğan'ın da iktidarını sürdürebilmek için Batı'dan siyasi ve ekonomik destek almaya ihtiyacı vardı.

O nedenle taraflar, mevcut sorunlara çözüm bulmadan, onları paranteze alarak yeni işbirliği alanlarına odaklanmakta uzlaşmıştı.

Öyle olduğu için de görüşmeden "sıfır çözüm" çıktı.

Öyle olduğu için de Erdoğan, gündeme kendisinin getirmesinin gerektiği soykırım konusunun "gündeme getirilmemesinden" memnuniyet açıkladı!⁴⁴

43 Amerikan hegemonyasının zayıflaması konusunda kapsamlı bir inceleme için bkz: Mehmet Ali Güller, *Amerikan Hegemonyasının Sonu*, Kırmızı Kedi Yayınları, 8. Basım, Nisan 2020, (1. Basım Mart 2019).

44 Erdoğan, Biden'la görüşmesi sonrası yaptığı basın toplantısında bir gazetecinin "Görüşmede Biden'ın 1915 Olayları ile ilgili 'soykırım' kelimesini kullanmasının gündeme gelip gelmediğini" sorması üzerine aynen şu yanıtı verdi: "Hamdolsun hiç gündeme gelmedi." Biden 24 Nisan'da soykırım demişti zaten, neden 14 Haziran'da konuyu açsın ki? Tersine konuyu açması ve hatta hesap sorması gereken Türkiye Cumhuriyeti'nin cumhurbaşkanıydı; o ise gündeme gelmemesinden memnuniyet duymuştu! Bkz. "Cumhurbaşkanı

Ama Washington önemli bir koz elde etti; zira Erdoğan'ın "Türkiye ile ABD arasında çözülemeyecek sorun yok" demesi, "tavize açığım" mesajından başka anlama gelmiyordu!

Afganistan, Karadeniz, Suriye Görevleri

Sonuçta Biden'la yapılan görüşmeye dair açıklamalardan ve Türkiye'nin de onayladığı 79 maddelik zirve bildirisinden görüldüğü üzere, Ankara'nın önünde üç görev belirdi:

1) Afganistan:

Erdoğan, Batı desteği almak ve NATO içindeki rolünü artırmak için Afganistan'da "havalimanı bekçiliği" görevine talip oldu ne yazık ki. Dahası yanına Pakistan ile Macaristan'ı da alabileceğini ilan etti.

2) Karadeniz:

Bildirinin "NATO'nun Karadeniz'de karada, denizde ve havada varlığını artıracığının" belirtildiği 34. maddesi ise Ukrayna (69. madde) ve Gürcistan'ın (68. madde) NATO üyeliği hedefiyle birlikte, Türkiye'ye yeni sorumluluklar yüklüyor ne yazık ki...

3) İdlib/Suriye:

Zirve bildirisinin 52. maddesinde yer alan "Suriye'den Türkiye'yi tekrar vurabilecek veya hedef alabilecek füze atışlarına karşı teyakkuz halindeyiz" ifadesi, oldukça provokatif. Suriye'de işler düzelirken NATO bildirisinde Türkiye'ye karşı füze tehlikesine dikkat çekilmesi hayra alamet değil. Üstelik, iktidar kaynaklarının "İdlib ve insani yardımlar konusunda ABD'yle birlikte hareket etme kararı aldık"⁴⁵ sözleriyle birlikte daha da sorunlu bir hal alıyor.

Dikkat edilirse her üç "görev ve sorumluluk" da, Türkiye'yi Rusya'yla karşı karşıya getirme potansiyeli taşıyor.

İşte Washington'un istediği de bu...

Recep Tayyip Erdoğan'dan önemli açıklamalar", haberturk.com, 14 Haziran 2021: <https://www.haberturk.com/son-dakika-cumhurbaskani-recep-tayyip-erdogan-dan-onemli-aciklamalar-3104172>

45- Yeni Şafak, 16 Haziran 2021.

Türkiye Afganistan’da ABD’nin Jandarması Olamaz

Evet, Erdoğan 14 Haziran’da Biden’la Afganistan konusunda bir genel mutabakata varmıştı...

Ancak kesin anlaşma için askeri heyetlerin müzakeresi kararlaştırıldı...

Zirve sonrası yapılan ilk kabine toplantısı sonrasında Erdoğan’ın açıklaması, yeni sürece ilişkin işaretler veriyordu:

Kabine toplantısının ardından açıklama yapan Erdoğan, kamuoyuna müjde verdi:

Amerika ile üstesinden gelinemeyecek hiçbir meselemizin bulunmadığı, tam tersine işbirliği alanlarımızın çok daha geniş ve kârlı olduğu üzerinde Biden’la mutabık kaldık. Biden ile yakaladığımız güzel iklimi, ülkelerimiz bakımından maksimum faydaya dönüştürmekte kararlıyız. ABD ile olumlu ve yapıcı bir temelde yeni bir dönemin kapılarını araladığımıza inanıyoruz.⁴⁶

İşbirliği, kâr, maksimum fayda, yeni bir dönem...

Türk-Amerikan ilişkilerindeki onca soruna, yaptırıma, el konulan paralara, teröre desteğe rağmen bu işbirliği nasıl doğdu, yeni bir dönem nasıl başlayabildi peki? Afganistan’da taşeronlukla, havalimanı bekçiliği üstlenmeyle...

Afganistan Taşeronluğunu Kamuoyuna Pazarlamak

İşte “psikolojik savaş” da burada devreye girdi; daha düne kadar AKP dışında herkesi “Biden tayfası” diye karalayan Cumhuriyet İttifakı cephesi, Erdoğan-Biden mutabakatıyla ortaya çıkan bu taşeronluğu kamuoyuna pazarlamaya çalıştı.

İttifakın İslamcı kanadı için pazarlama gazete ve ekranlardan özetle şu biçimde yapıldı: “ABD, çekileceği alanları Türkiye’ye bırakmak zorunda kaldı! Afrika’dan Orta Asya’ya, Türkiye dünyanın yarısıdır!”

46 Cumhurbaşkanlığı Sitesi, “Kabine Toplantısı’nın Ardından Yaptıkları Konuşma”, 22 Haziran 2021: <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/128437/kabine-toplantisi-nin-ardindan-yaptiklari-konusma>

İttifakın milliyetçi kanadı için pazarlama ise özetle şu görüş altında yapıldı: “Türkiye ABD’yle görüşmeye masaya Mehmet-çik’in silahını koyarak oturdu.”

“Türkiye’nin NATO’ya Bağlılığı” Sözü

Sadece Cumhur İttifakı’nın kanat sözcüleri, AK-medya ve Sa-ray’ın propaganda aygıtı değil, doğrudan Erdoğan da bu “yeni işbirliği dönemini” pazarlamak üzere sahadaydı...

Kabine toplantısı sonrası konuşan Erdoğan, Brüksel’deki NATO zirvesini şöyle değerlendirdi:

Bu zirvede bir kez daha görülmüştür ki Türkiye’siz bir NA-TO’nun bırakınız mevcut gücünü korumayı, varlığını sürdürmesi dahi oldukça güçtür.⁴⁷

Kamuoyuna, “Türkiye’nin büyüklüğü” propagandası pompa-lamak için sarf edilen bu sözler, aslında Washington-Londra-Brük-sel üçgenine verilen “Türkiye’nin NATO’ya bağlılığı” teyidiydi ne yazık ki!

AKP’nin Borç İhtiyacı

ABD’nin ve NATO’nun çekildiği Afganistan’da Türkiye’nin Kâbil Hamid Karzai Havalimanı’nın güvenliğine ve işletilmesine talip olması, nasıl pazarlarsanız pazarlayın, Batı adına jandarma-lık görevidir.

NATO’nun Brüksel Zirve Bildirisi’nin 19. maddesi, zaten açık bir görev tanımı yapmaktadır:

Afganistan’ın dünya ile bağlantısının yanı sıra kalıcı bir diplo-matik ve uluslararası varlığın önemini kabul eden NATO, Hamid Karzai Uluslararası Havalimanı’nın sürekli işleyişini sağlamak için...

47 Cumhurbaşkanlığı Sitesi, “Kabine Toplantısı’nın Ardından Yaptıkları Konuş-ma”, 22 Haziran 2021: <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/128437/kabine-toplantisi-nin-ardindan-yaptiklari-konusma>

Yani Mehmetçik, Batılı diplomatların Afganistan'a güvenle gelip gitmesinin sigortası olacak bir bakıma...

Ne karşılığında? Erdoğan'ın ABD ve Batı desteği almasının karşılığında. Çünkü rezervine kadar erittikleri ekonominin çarklarının dönebilmemesinin yolu, alınabilecek borçlara, sıcak para girişine bağlı.

"ABD mali ve lojistik desteği sağlarsa, Afganistan'da görev alırız" şeklindeki Erdoğan-Akar açıklamalarında yer alan "mali" sözcüğü, aslında alınmak istenen borca göndermedir; yoksa havalimanı bekçiliğinin karşılığı olan 130 milyon dolar değildir sadece...

AKP iktidarı, Afganistan'da havalimanı bekçiliği ile açılacak 130 milyon dolarlık musluğun Londra tefecilerine ve New York bankerlerine genişlemesini istemektedir.

Özetle Erdoğan, "Türkiye'nin en iyi ihraç malı, ordusudur" diyen George Soros'un tavsiyesine uymaktadır.

Türk Solunun Haklı İtirazı

AK-medya, AKP'nin NATO'ya bağlılığını ve ABD'yle ilişkileri düzeltebilmek adına Afganistan'da taşeronluk üstlenmesini "Türkiye dünyanın yarısıdır" diye propaganda etse bile gerçek, kamuoyu tarafından açıklıkla görünmektedir.

Ve kamuoyu, Erdoğan'ın ABD-Batı desteği alabilmek adına Mehmetçik'i Afganistan'da ABD jandarmalığına soyundurmasına karşı çıkmaktadır.

Zira bu, kökleri Türk askerinin Kore'de kullanılmasına kadar giden bir haklı itiraza dayanmaktadır. Türk solunun bağımsızlıkçı ve antiemperyalist bir anlayışla başlattığı o itiraz, yıllar içinde geniş kesimlerle birleşmiş ve örneğin 1 Mart Tezkeresi'nde en kitlesel itiraza dönüşmüştü.

Bu bağımsızlıkçı anlayış sürüyor...

Havalimanının ABD Açısından Önemi

Peki...

Kâbil Havalimanı'nın Afganistan'ı terk eden ABD açısından önemi nedir?

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ned Price açıklıyor:

Bir havalimanı olmanın ötesinde öneme sahip. Önemi, ticari ve hava taşımacılığının ötesinde. Kâbil'de güvenli bir havalimanı olması bizim açımızdan bölgede diplomatik olarak da bulunmanın önemli bir noktası. Dolayısıyla bu havalimanının güvenli bir şekilde işlevini sürdürmesi bizim açımızdan son derece önemli.⁴⁸

Peki, havalimanı ABD açısından bu kadar önemli madem, neden kendisi korumuyor?

Neden AKP hükümeti ABD için çok önemli olan bu işe talip?

Üstelik ABD'lilerin açıklamalarına göre AKP bu işe oldukça istekli...

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ned Price, havalimanının öneminden bahsettiği basın brifinginde şu sözleri de ne yazık ki söyledi:

Türk ortaklarımızın Kâbil Havalimanı'nı korumak konusunda istekli olmalarından son derece memnunuz.

Şaşırtmadı...

Zira daha önce Türk ve Amerikan savunma bakanları ile askeri heyetlerinin müzakerelerini değerlendiren Pentagon da aynı şeyi söylemişti.

ABD Savunma Bakanlığı Sözcüsü John Kirby "Türkiye'nin Kâbil Havalimanı konusunda istekli olmasına minnettarız" demişti!⁴⁹

48 "ABD: Türk ortaklarımızın Kabil Havalimanı'nı korumak için istekli olmalarından memnunuz", *Birgün*, 11 Ağustos 2021: <https://www.birgun.net/haber/abd-turk-ortaklarimizin-kabil-havalimani-ni-korumak-icin-istekli-olmalarından-memnunuz-354806>

49 "ABD: Kabil Havalimanı konusunda Türkiye'ye minnettarız", TRT Haber, 13 Temmuz 2021: <https://www.trthaber.com/haber/dunya/abd-kabil-havalimani-konusunda-turkiyeye-minnettariz-595343.html>

Erdoğan'ın Fırsat Gördüğü Görev

AKP hükümeti mevcut sorunlara rağmen, ABD ve AB desteği alabilmek adına bu göreve talip olmayı, çok önemli fırsat olarak görüyor.

Bu fırsat sayesinde S-400 basıncını azaltmayı, bu fırsat sayesinde Batı'dan borç ve kredi musluklarını açabilmeyi umuyor. Seçim kazanabilmesi için para akışını ve Batı desteğini olmazsa olmaz görüyor.

Haliyle ABD de bunu görüyor.

Nitekim Biden'ın 14 Haziran'da Erdoğan'la "havalimanı bekçiliği" konusunda "genel mutabakata" varmalarından bu yana, S-400 basıncı hafiflemiş durumda...

Kâbil Havalimanı Görevinin Altı Sorunu

Ancak AKP hükümeti açısından altı sorun var:

1) NATO misyonunun bittiği şartlarda Kâbil'de Türk askeri bulundurmak, mevcut tezkereyle mümkün değil. Cumhurbaşkanı kararı yetmeyeceği ve anayasaya aykırı olacağı için yeni bir TBMM tezkeresi şart.

2) ABD'nin kendi işbirlikçisi Afganlar için Türkiye'yi "bekleme istasyonu" gibi işaret etmesi ve hızla artan Afgan göçü, bunun kamuoyunda doğurduğu tepki, AKP hükümetine kendi tabanından bile basınç oluşturuyor.

3) Kâbil Havalimanı bekçiliği, her ne kadar AKP buna "işletmecilik" dese de, başladığı anda Türk askerini havalimanından Batı büyükelçiliklerine kadar olan bölgeyi koruma göreviyle karşı karşıya getirecek.

4) Taliban, pek çok kez Türkiye'nin Kâbil Havalimanı'nda bulunmasını kabul etmediklerini, ABD'yle anlaşmanın gereği olarak Türk askerlerinin de çekilmesi gerektiğini açıkladı.

Örneğin Taliban sözcüsü Süheyl Shaheen, Reuters'a yaptığı açıklamada, Türkiye'nin teklifine itiraz etti:

Türkiye, son 20 yıldır NATO güçlerinin bir parçası olduğundan, 29 Şubat 2020’de ABD ile imzaladığımız anlaşma temelinde onların da Afganistan’dan çıkmaları gerekir.⁵⁰

Örneğin 8 maddelik bir açıklama yapan Taliban resmi basın sözcüsü Zabiullah Mujahid, Türkiye’yi tehdit etti:

Türk yetkililerin kararlarını gözden geçirmeyip ülkemizin işgaline devam etmeleri halinde İslam Emirliği ve Afgan milleti iki devlete karşı olduğu gibi onlara da tavır alacaktır.⁵¹

5) AKP hükümeti, ABD adına görevini sahada kolaylaştırabilmek için Pakistan’ı, AB desteğini alabilmek içinde Macaristan’ı görevine ortak etmeye çalışıyor ancak henüz istediği sonucu alamadı.

6) AKP hükümeti, görevin zorluğu ve Taliban’la karşı karşıya gelme riskinin yüksekliği nedeniyle, ABD’den hava desteği başta, askeri destek istiyor. Mali ve lojistik destek istediklerini de zaten açıklamışlardı.

İşte bu altı madde nedeniyle 14 Haziran’dan bu yana Washington ile Ankara arasında, ağırlıkla savunma bakanları üzerinden müzakere/pazarlık sürüyor.

Kitabı tamamladığımızda Türkiye’nin Kâbil Havalimanı’nın bekçiliğini üstlenmesiyle ilgili talebi, hâlâ Türkiye ile ABD arasında, ağırlıklı olarak savunma bakanları arasında müzakere ediliyordu, sonuçlanmamıştı...

Umarız sonuçlanmayacaktır...

50 Bkz. “Taliban Ankara’nın Kabil Havalimanı’nın güvenliğini sağlama önerisini kabul etmedi”, Deutsche Welle, 11 Haziran 2021: <https://www.dw.com/tr/taliban-ankaran%C4%B1n-kabil-havaliman%C4%B1n%C4%B1n-g%C3%BCvenli%C4%9Fini-sa%C4%9Flama-%C3%B6nerisini-kabul-etmedi/a-57851448>

51 Zeynep Çam, “Taliban’dan Türkiye’ye karşı 8 maddelik bildiri”, cumhuriyet.com.tr, 13 Temmuz 2021: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/taliban-turkiyeden-afganistani-terk-etmesini-istedi-1852119>

VII. BÖLÜM
AFGAN GÖÇ MUTABAKATI

ABD Dışışleri Bakanlığı, 2 Ağustos 2021 günü yaptığı açıklamayla, risk altındaki Afganların tahliyesi çalışmalarının kapsamını genişlettiğini duyurdu.

ABD bunun için “Mülteci Kabul Programı” kapsamında “Öncelik 2” kategorisi başlattı. ABD’yle çeşitli yollarla işbirliği yapmış binlerce Afgan ve birinci dereceden aile üyeleri bu kategoriye alındı.

Kimler mi olacaktı?

ABD yardım kuruluşlarında çalışanlar ve aileleri...

ABD yardım kuruluşu olmasa bile ABD’den kaynak alan uluslararası yardım kuruluşlarında çalışanlar ve aileleri...

ABD haber kuruluşlarında çalışanlar ve aileleri...

Bunlar, mevcut “Özel Göçmen Vizesi”nden şartları gereğince yararlanamayacak Afganlardı...

ABD bunlar için “Öncelik 2” kategorisi başlatıyordu...

Sonuçta yaklaşık 20 bin Afganın, Özel Göçmen Vizesi kapsamına girme aşamasında olduğu, bu yeni kategori ile birlikte toplam 50 bin Afganın ABD’ye alınacağı hesaplanıyordu.

Gelelim bu kategorinin Türkiye’yi ilgilendiren kısmına...

ABD, Afgan Göçmenlere Türkiye’yi İşaret Etti

ABD Dışışleri yetkilileri, bu yeni programla ilgili brifingde, göç eden Afganlara Türkiye’yi işaret etti. Dışışleri yetkilisi aynen şöyle dedi:

Açıkçası, insanlar kuzeye giderlerse veya İran üzerinden Türkiye'ye giderlerse -Türkiye'ye bazı varışları zaten gördük- bu insanlar hem ülkeye girme hem de hükümete veya BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne kaydolma fırsatına sahipler.⁵²

Bu işaret, açık açık Afganlara Türkiye'ye gitmeleri mesajı taşıyordu.

Dahası, mesele ABD'nin alacağı 50 bin Afgandan ötesine taşma riski taşıyordu.

Kısacası ABD Dışışleri'nin Türkiye'yi işareti, ciddi bir göç krizine neden olabilirdi.

Peki, ABD Dışışleri neye dayanarak Türkiye'yi işaret etmişti? ABD ile Türkiye arasında bu konuda varılan bir mutabakat var mıydı?

Biden ile Erdoğan'ın 14 Haziran 2021'deki görüşmesinde bu konuda da bir mutabakat oluşmuş muydu? Hem Biden hem Erdoğan, "Kâbil Havalimanı'nın güvenliğini Türkiye'nin üstlenmesi" konusunda bir genel mutabakata vardıklarını açıklamışlardı ama bununla bağlantılı olarak bir "göç mutabakatı" da yapmışlar mıydı?

2 Ağustos ve 3 Ağustos günleri boyunca Dışışleri Bakanlığı'ndan ABD'nin açıklamasına bir "yanıt" gelmemesi, haliyle kuşku artırdı.

Gerçi varsa bile bir mutabakat, Dışışleri'nin bilgisi dahilinde olmaması da mümkündü. Çünkü Erdoğan, 2003 yılında başlattığı "Dışışleri yetkilisi olmadan görüşme" geleneğini çeşitli yollarla sürdürüyordu!

Kılıçdaroğlu: Biden - Erdoğan Anlaşmasını Tanımıyoruz

ABD'nin açıklaması ve AKP hükümeti ile Dışışleri'nin yanıtıslığı sonrasında, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu,

52 "Briefing with Senior State Department Officials On the U.S. Refugee Admissions Program Priority 2 (P-2) Designation for Afghan Nationals", 2.8.2021: <https://www.state.gov/briefing-with-senior-state-department-officials-on-the-u-s-refugee-admissions-program-priority-2-p-2-designation-for-afghan-nationals/>

3 Ağustos günü bitmek üzere iken saat 23.09'da sosyal medyadan bu konuda sert bir açıklama yaptı:

Yangınlardan canımız yanarken, sığınmacı konusuna yeniden değinmekten hicap duyuyorum ama ülkemizin bekasının söz konusu olduğu meseleleri de konuşmak zorundayız. Afgan sığınmacı seli devam ediyor ve yeni gelişmeler yaşanıyor. Bilginize arz ederim sevgili halkım...

ABD Afganistan'da kendisine hizmet etmiş, Taliban'ın düşman olarak gördüğü 19.000 Afgan'ı ve aile üyelerini (toplamda 53.000 kişi) ülkesine almaya karar verdi. 1 milyona yakın destekçisine de hedef ülke olarak İran üzerinden Türkiye'yi gösterdi. Bunlar Taliban'dan kaçan gençler.

Öncelikle şu aşikârdır ki; Erdoğan son yaptığı görüşmede ülkemize bu Afgan sığınmacıları kabul etmiştir. Toplantıya devlet mekanizmalarının dışından, Kavakçı ailesinden getirilen genç tercümanın sebebi de belli olmuştur. Erdoğan bunun duyulmasını engellemek için bunu yapmıştır.

ABD'ye sesleniyorum: Erdoğan ile yaptığınız bu anlaşmaları, geleceğin iktidar üyesi ve ülkeyi yönetecek ittifak olarak asla kabul etmiyoruz. Kendisine ne dediyseniz, neler söylediyse, bunlar Erdoğan'ı bağlar, Türkiye Cumhuriyeti'ni bağlamaz.

Sana gelince Erdoğan, sınırların neden kevgire dönmesine izin verdiğin, askere polise neden müdahale ettirmedüğün artık ortadadır. Tek başına ülkeni yeniden korkunç bir ateşe atmak istiyorsun. Mahallelerimizi satmaya devam mı etmek istiyorsun; seçime gel, halktan onayını al.

Sevgili halkım; yangınlarla olan mücadelemiz sürerken, bu meseleyle yeniden değinmek zorunda kaldım, gerçekten çok üzgünüm. Beka sorununuz haline gelen bu meselenin de örtbas edilmesine izin veremem. Söz veriyorum bu sorunu biz çözeceğiz.⁵³

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun ABD'ye "Erdoğan'la yaptığınız anlaşmayı tanımıyoruz" demesi, tahminlerin ötesinde bir sertlikteydi...

53 Twitter: Kemal Kılıçdaroğlu, @kilicdaroglu, 3.8.2021, Saat: 23.09.

İşte bu nedenle açıklama oldukça etkili oldu ve uyuyanları uyandırdı!

Dışışleri’nden Zorunlu Açıklama

ABD’nin 2 Ağustos’ta yaptığı açıklamaya o gün ve 3 Ağustos günü boyunca sessiz kalan Dışışleri Bakanlığı, Kemal Kılıçdaroğlu’nun bu önemli çıkışı üzerine, 35 dakika sonra, 23.44’te bir açıklama yapmak zorunda kaldı:

ABD Dışışleri Bakanlığı’nın 2 Ağustos’ta yaptığı açıklamada, ABD devleti, ABD merkezli STK’lar ve basın kuruluşları için çalışan Afganlar ve ailelerine yönelik göçmen kabul programı ile Afganların ABD’ye göç başvurularının bağlı oldukları kuruluşlar aracılığıyla üçüncü ülkelerden alınacağı belirtilerek, başvurular için ülkemize de işaret edilmektedir.

Öncelikle ABD’nin açıklaması bölgemizde büyük bir göç krizine neden olacak ve göç yollarında Afganların acılarını artıracaktır. Soruna bölge ülkeleri arasında çözüm bulmak yerine ülkemizin rızası olmaksızın ülkemizde çözüm aranmak istenmesi kabul edilemez.

Son 7 yıldır dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkemizin yeni bir göç krizini üçüncü bir ülke adına üstlenecek kapasitesi bulunmamaktadır. Türkiye olarak, ABD’nin sorumsuz ve ülkemize danışmadan aldığı kararı kabul etmiyoruz. ABD, eğer bu kişileri ülkesine almak istiyor ise doğrudan uçaklarla ülkesine nakletmesi mümkündür. Ülkemiz, hiçbir durumda üçüncü ülkelerin uluslararası sorumluluklarını devralmayacak, kanunlarımızın üçüncü ülkeler tarafından kendi amaçları için kötüye kullanılmasına izin vermeyecektir. Bölgemizde üçüncü ülkelerin kararları neticesinde yaşanan göç krizlerinin yükünün Türk milleti tarafından üstlenilmesini kimse beklememelidir.⁵⁴

54 “Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi Tanju Bilgiç’in ABD’nin Açıkladığı ‘ABD İçin Çalışan Afganlar ve Ailelerine Yönelik Göçmen Kabul Programı’ Hakkındaki Soruya Cevabı”, 3.8.2021: https://www.mfa.gov.tr/sc_-35_-abd-nin-acikladigi-abd-icin-calisan-afganlar-ve-ailelerine-yonelik-gocmen-kabul-programi-hk-sc.tr.mfa; Bkz. Twitter: T.C. Dışışleri Bakanlığı, @TC_Disisleri, 3.8.2021, Saat: 23.44.

Dışışleri, iki gün sessiz kaldıktan sonra, Kılıçdaroğlu'nun açıklaması üzerine, ondan 35 dakika sonra açıklama yapıyor ve ABD'ye "Afgan göçü için Türkiye'yi işaret etmesinin kabul edilemez olduğunu" söylüyordu...

Özetle, Kılıçdaroğlu'nun gece yarısı çıkışı en azından ABD'nin Türkiye'ye "göçmen kayıt sorumluluğu" vermesine resmi itiraz getirdi.

AKP de Konuşmak Zorunda Kaldı

Kılıçdaroğlu'nun çıkışı, sadece Dışışleri'ni değil, AKP ve hükümeti de uyandırdı. 2 ve 3 Ağustos günleri sessiz kalan AKP sözcüleri ile Hükümet yetkilileri, 4 Ağustos günü konuştu.

Açılışı Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun yaptı. *Bloomberg*'e açıklama yapan Altun, "Türkiye kimsenin bekleme odası değildir, olmayacaktır" dedi:

ABD Dışışleri Bakanlığı'nın ABD tarafından fonlanan proje ve kuruluşlarda çalışan bazı Afganistan vatandaşlarına üçüncü ülkelere giderek ABD'den sığınma talebinde bulunma çağrısını derin endişeyle karşılıyor. Türkiye, kimsenin bekleme odası değildir, olmayacaktır. Bölgemizdeki koşullar ve ülkemizin 4 milyondan fazla sığınmacıya yıllardır ev sahipliği yaptığı düşünüldüğünde, düzensiz göçü özendirecek böyle bir çağrı asla kabul edilemez. Sınır güvenliğimizi muhafaza etmek için var gücümüzle çalışmaya devam edeceğiz.⁵⁵

Ardından AKP Genel Başkanvekili Numan Kurtulmuş Twitter üzerinden konuştu:

Afgan göçmenlerin nereye gönderileceğine ilişkin hesap yapan emperyalistler, önce Afganistan'ı onyıllardır süren işgalleriyle ne hale getirdiklerinin hesabını versinler. Bütün dünya biliyor ki;

55 "İletişim Başkanı Fahrettin Altun'dan ABD'ye sert tepki: Türkiye, kimsenin bekleme odası değildir", *Hurriyet.com.tr*, 4.8.2021: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-iletisim-baskani-fahrettin-altundan-sert-tepki-turkiye-kimsenin-bekleme-odasi-degildir-41865853>

Afganistan'da üretilen tüm terör örgütlerinin ana kucağı yabancı güçlerin işgalidir. ABD yönetiminin ülkemizi bir göçmen istasyonu olarak kullanma planını reddediyoruz, kabul edilemez.⁵⁶

Yine sosyal medya üzerinden kimi AKP'liler de ABD'nin Afgan göçü konusunda Türkiye'yi işaret etmesine tepki gösterdiler.

Soylu ABD'den Çok Kılıçdaroğlu'na Tepki Gösterdi

İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ise Kemal Kılıçdaroğlu'nu hedef aldı. Soylu, 4 Ağustos sabahı saat 7.31'de attığı tweet ile Kılıçdaroğlu'na sert tepki gösterdi:

Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı'nın; yeni belirlediği siyasi ikbal uğruna, Devletimize, Sayın Cumhurbaşkanımıza, göç ile ilgili olarak sahada çalışan idari, sivil ve kolluk olmak üzere tüm personelimize iftira atan bu yaklaşımını kınıyor ve acilen hidayet diliyorum.⁵⁷

Kılıçdaroğlu'na hidayet dileyen Soylu, mesajına bir de ilk maddesi yukarıdaki sözleri olan 21 maddelik bir açıklama yapıştırmıştı. 18 madde boyunca bakanlığının göç konusunda ne kadar başarılı olduğunu anlatan Soylu, 20. maddeyi ABD'ye, 21. maddeyi de yine Kemal Kılıçdaroğlu'na ayırmıştı:

20- Son olarak, ABD tarafından yapılan açıklama ülkemiz ile istişare edilerek alınan bir karar olmayıp Dışişleri Bakanlığımız tarafından, konuya ilişkin açıklama yapılarak gereken cevap kendilerine verilmiştir.

21- Siyasetin sorumluluğuna yakışmayan, devletin ve kurumların itibarına, çalışanların emek ve motivasyonuna zarar veren mesnetsiz, art niyetli ve her yönüyle hadsizlik olan bu ithamlara alışmayı, ısrarla tekrarlanan bu yalanlara mesai harcamayı, reddediyorum. Allah ıslah etsin.

56 "AK Parti Genel Başkanvekili Kurtulmuş'tan 'Afgan göçmen' tepkisi!", milliyet.com.tr, 4.8.21: <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/ak-parti-genel-baskanvekili-kurtulmustan-afgan-gocmen-tepkisi-6566623>

57 Twitter: Süleyman Soylu, @suleymansoylu, 4.8.2021, Saat: 7.31.

Yani ABD'ye oldukça alt perdeden "açıklamanızı bizimle istisare etmeden yapmamalıydınız" diyen Soylu, ülkesinin ana muhalefet partisi liderine ise ağıır ifadeler kullanıyordu...

Oysa Kılıdaroglu konuşmasa, ABD'nin Afgan göçü Çin Türkiye'yi işaret eden açıklamasına tamamen sessiz kalacaklardı...

Hatta Kılıdaroglu konuşmasa, ABD bile bu konuda geri adım atmayacaktı, en azından söylenme...

ABD'den Kısmi Geri Adım

ABD Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Ned Price, Afgan mülteci-leri Türkiye dahil hiçbir ülkeye ynlendirmediklerini belirterek, açıklamalarının neden olduğu endişeden "znt duyduklarını" söyledi:

Koruma arayan bireyleri belirli güvenli bölgelere yönlendirmenin veya teşvik etmenin, ABD hükümetinin politikası olmadığını belirtmek istiyorum. Kimseyi, Türkiye dahil belirli bir ülkeye ynlendirmedik. Afganların Türkiye'ye seyahat etme olasılığına ilişkin açıklamaların neden olduğu endişeden üzüntü duyuyoruz.

Ancak Sözcü Ned Price aynı zamanda "Spesifik ülkelerden söz edecek değilim ama potansiyel mülteci akınına karşı ülkelerin sınırlarını açık tutmalarının önemli olduğuna inanıyoruz" dedi!

Bu, açık ki Türkiye'ye "Afgan göçmenler Çin sınırlarını açık tut" mesajıydı.

Sözcü Ned Price, günlük basın toplantısında, Suriye, Irak, Afganistan, İran ve başka ülkelerden gelen 4 milyondan fazla mülteciye ev sahipliği yaptığı Çin Türkiye'ye mteşekkiri olduklarını da vurguladı.⁵⁸

ABD'nin sonuç olarak çıkan krizi "Belli bir ülkeye işaret etmedik ama potansiyel ülkeler sınırlarını açık tutsun" diyerek

58 "ABD Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Price: Kimseyi, Türkiye dahil belirli bir ülkeye ynlendirmedik", Sputnik, 4.8.2021: <https://tr.sputniknews.com/abd/202108041045161780-abd-disisleri-bakanligi-sozcusu-price-kimseyi-turkiye-dahil-belirli-bir-ulkeye-yonlendirmedik/>

geçıştirdiği tablo, açık ki Türkiye'nin önüne ya ABD'yle kriz, ya da göç krizi doğuracak.

Taliban'dan ABD'ye Suçlama

Washington ile Ankara arasında kriz yaratan bu konuda, Taliban da açıklama yaptı.

Taliban, ABD'yi, Afganistan vatandaşlarını ülkelerinden kaçmaları için teşvik etmekle suçladı.

Taliban'dan yapılan açıklamada, ABD'nin, Afganistan'ı işgali sırasında kendilerine tercüman olarak veya diğer alanlarda yardım eden Afganların ülkeyi terk etmeleri için uyguladığı vize muafiyetini kınadıkları belirtildi.

ABD'nin bu uygulamasının ülkeye açık müdahale olduğu belirtilen açıklamada, yabancı güçlerin çekilmesinin ardından hiçbir tercüman için tehdit unsuru bulunmadığı ifade edildi.

Açıklamada ayrıca, ABD dahil tüm ülkelerin böyle müdahaleci bir duruş sergilemekten kaçınmaları istendi.⁵⁹

Göç Mutabakatının Varlığı Sorgulanmalı

Ne Dışışleri'nin yazılı açıklaması, ne Fahrettin Altun'un *Bloomberg*'e açıklaması, ne Numan Kurtulmuş'un ABD'ye tepkisi ne de Süleyman Soylu'nun ABD'den çok Kılıçdaroğlu'nu hedef aldığı açıklaması, Biden ile Erdoğan arasında bir "göç mutabakatı" olup olmadığını netleştirmede. İçlerinde sadece Soylu mutabakat iddiasının yalan olduğunu dile getirdi. Ancak toplamda ikna edici somut bir yalanlama yapılmadı.

Biden ile Erdoğan arasındaki 14 Haziran 2021 görüşmesinin varsa(?) resmi tutanakları yayınlanırsa, "göç mutabakatı" konusu aydınlanmış olur...

Ancak...

Erdoğan'ın ABD ve NATO'nun Afganistan'dan çekildiği şartlarda, Batı'dan siyasi ve ekonomik destek alabilmek adına "Kâbil

59 "Taliban, ABD'yi 'Afganistan vatandaşlarını ülkelerinden kaçmaları için teşvik etmekle' suçladı", cumhuriyet.com.tr, 4.8.2021: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/taliban-abdyi-afganistan-vatandaslarini-ulkelerinden-kacmalari-icin-tesvik-etmekle-sucladi-1858009>

Havalimanı'nın güvenliğini üstlenme" görevine talip olması, "Afgan göçü" sorununu zaten tetiklemişti.

14 Haziran 2021 tarihinden bu yana ülkemize Afgan göçünün arttığı ortada.

Devletin resmi verileri bile bu gerçeği resmediyor...

Dolayısıyla CHP'nin ve elbette diğer muhalefet partilerinin de "göç mutabakatı" meselesini sorgulaması, Türkiye'nin çıkarları bakımından hayati önemdedir.

Suriyeli göçmeler konusunda Türkiye'yi "göç tampon bölgesi"ne dönüştüren ABD ve AB, Afgan göçmenler konusunu da aynı şekilde ele alacağı ne yazık ki görülüyor...

VIII. BÖLÜM
YENİ-OSMANLILIK
VE GÖÇ

Konunun ekonomi-politiğini incelediğimiz bölümde, AKP'nin sömürü düzeni ile göç ilişkisini incelemiştik.

Gerek Erdoğan'ın "Finansmanı iyi yönettiğimiz için mülteci alıyoruz, finansı iyi yöneterek daha da mülteci alacağız" demesi, gerek danışmanı Yasin Aktay'ın "Suriyelileri gönderirsek ekonomi çöker" demesi, "göçmen emeğinin" AKP iktidarının iktisat düzeninde önemli bir yer tuttuğuna işaret ediyor.

Ancak iktidarın Türkiye'yi mülteciler için "tampon ülke" durumuna getiren göçmen politikası, salt bu ekonomik boyutla ilgili değil. Gerisinde Erdoğan'ın Büyük Ortadoğu Projesi eşbaşkanlığı günlerine kadar uzanan bir politik hedef var...

İnceleyelim:

Yeni Türkiye

"Yeni Türkiye" kavramı, AKP iktidarının kendi karşıdevrimini nitelemek için kullandığı bir kavramdır.

Parça parça ele geçirdikleri, dönüştürdükleri ve bazılarını da yıktıkları Cumhuriyet kurumları üzerinden arkada bıraktıkları Türkiye'yi de "eski Türkiye" diye niteliyorlar.

Bu kavramlar salt günlük dar politik söylemlerine yansıyan kavramlar değildir. Program düzeyindedir. Parti programının hemen her bölümüne sirayet eden yeni siyasetten yeni anlayışa, yeniden yapılandırmadan yeniden düzenlemeye, yeni sistemden yeni anayasaya kadar pek çok kavram, "yeni Türkiye"nin alt hedefleridir.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin resmi internet sitesi arşivi, Erdoğan'dan başlayarak tüm AKP yöneticilerinin "yeni Türkiye" vurgulu açıklamalarıyla doludur: "Yeni Türkiye'ye yeni anayasa" sloganları da, "yeni Türkiye için yeni projeler" çalışmaları da, hatta bizzat Erdoğan'ın "yeni Türkiye'ye yeni muhalefet istemesi" de AKP'nin "eski Türkiye" karşıdevrimciliğine işaret etmektedir.

AKP Genel Başkanvekili Numan Kurtulmuş, bunu en iyi özetleyen kişilerin başındadır. Kurtulmuş, partililere yaptığı konuşmasında "AK Parti neye tekabül ediyor? AK Parti'nin yaptığı siyaset neye karşılık geliyor?" diye soruyor ve "bir tek cümle" olduğunu belirttiği o yanıtı açıklıyor: "Eski Türkiye tasfiye ediliyor, yeni Türkiye kuruluyor."⁶⁰

Yeni Osmanlı

"Eski Türkiye"yi yıkarak inşa etmeye çalıştıkları "Yeni Türkiye" ise aslında "Yeni Osmanlı"dır. Bu, politikalarına bakarak bizlerin yaptığı bir benzetme değildir. Doğrudan AKP'nin parti ve hükümet olarak kendine mal ettiği misyondur.

AKP hükümetlerinin başbakanlığını ve dışişleri bakanlığını yapan Ahmet Davutoğlu, partisinin Kızılcahamam kampında "Yeni-Osmanlı" olduklarını açıkça ilan etti:

Osmanlı'dan kalan bir mirasımız var. "Yeni Osmanlı" diyorlar. Evet, Yeni Osmanlı'yız. Bölgemizdeki ülkelerle ilgilenmek zorundayız. Hatta, Kuzey Afrika'ya açılıyoruz.⁶¹

Davutoğlu, Yeni-Osmanlıcılığı, ünlü kitabı *Stratejik Derinlik*'te de şöyle açıklıyordu:

Birinci Dünya Savaşı sonunda yakın kara havzası üzerindeki haklarından feragat ederek Anadolu'ya çekilmek zorunda kalan

60 "Kurtulmuş'tan ana muhalefete ağır itham", Haber7, 27 Ekim 2013: <https://www.haber7.com/partiler/haber/1088693-kurtulmustan-ana-muhalefete-agir-itham>

61 "Ahmet Davutoğlu: Evet yeni Osmanlıyız", Haber7, 24 Kasım 2009: <https://www.haber7.com/siyaset/haber/456312-ahmet-davutoglu-evet-yeni-osmanliyiz>

Osmanlı Devleti'nin yıkıntıları üzerinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti, asrın sonunda Osmanlı Devleti'nin tasfiyesi ile ortaya çıkan "siyasi merkez" boşluğunu doldurma zorunluluğu ile karşı karşıya kalmıştır.⁶²

Yine Davutoğlu bir başka açıklamasında da Yeni-Osmanlıcılığı daha somut örnekliyordu:

Geçen yüzyıl bizim için bir parantezdi. Bu parantezi kapatacağız. Tekrar Saraybosna'yı Şam'a, Bingazi'yi Erzurum'a, Batum'a bağlayacağız.⁶³

Yani AKP hükümeti, ABD'nin Büyük Ortadoğu dediği coğrafyada, ABD'nin projesinin taşeronu olarak, "Yeni-Osmanlıcılık" yapacaktı.

BOP Eşbaşkanlığı

AKP'nin iktidara gelebilmesiyle Büyük Ortadoğu Projesinin eşbaşkanlığını kabul etmesi arasında doğrudan bir ilişki vardı kuşkusuz. Kaldı ki AKP Genel Başkanı Erdoğan, açık açık bu görevini ilan ediyordu. Birkaçını anımsayalım:

Geniş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Projesi içinde, bu projenin eşbaşkanları arasındayım.⁶⁴

"Sea Island" sürecinde Türkiye, İtalya ve Yemen, Geniş Büyük Ortadoğu Projesi'nde bir görev üstlendik ve eşbaşkanlık bu üç ülkeye verildi.⁶⁵

Biz Türkiye olarak, bildiğiniz gibi, Geniş Ortadoğu ve Kuzey Afrika İnisiyatifi çalışmalarında rol aldık. Eşbaşkan olarak bu süreci işletmeye devam ediyoruz.⁶⁶

62 Ahmet Davutoğlu, *Stratejik Derinlik*, Küre Yayınları, 31. Baskı, Haziran 2009 (1. Baskı Nisan 2001), s. 122.

63 Fatih Karakılıç, Ensar Tuna Alatürk, "Dışişleri Bakanı Davutoğlu: Yüz yıl sonra bu parantezi kapatıyoruz", Cihan Haber Ajansı, 3 Mart 2013: <http://www.cihan.com.tr/caption/Disisleri-Bakani-Davutoglu-Yuz-yil-sonra-bu-parantezi-kapatiyoruz-CHOTU2OTA1LzE=>

64 İran ziyaretinde basına, 28 Temmuz 2004.

65 ABD-Willard Otel'deki basın toplantısı, 8 Haziran 2005.

66 ABD-Amerikan Dış Politika Derneği toplantısında, 10 Haziran 2005.

Geniş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Girişimi içinde önemli bir rol oynuyoruz. Amerika'nın Ortadoğu'da oynayacağı önemli bir rol var. Onun bir parçasıyız ve şu anda onun dâhilinde çalışıyoruz.⁶⁷

Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika İnisiyatifi'ndeki rolümüz, eşbaşkanlık görevimiz bize özellikle Ortadoğu'da önemli görevler yüklemektedir.⁶⁸

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Büyük Ortadoğu Projesi'nin eşbaşkanıdır, bu görevinden vazgeçsin diyorlar. Bunu anlatmak istiyorum. Büyük Ortadoğu Projesi'nin amaçları bellidir.⁶⁹

Siyasal İslamcı iktidar, ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi ile kendi Yeni-Osmanlılıkları arasında büyük bir uyum görüyor ve ABD'nin bölgeye ilişkin küresel politikalarından, bir taşeron olarak yararlanıp, Yeni Osmanlı inşası hedeflerine ulaşmak istiyordu.

Bunu "altın işbirliği dönemi" diye niteleyerek en somut şekilde ortaya koyan ise AKP hükümetinin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'ydu:

ABD ile Ortadoğu, Kafkasya, Balkanlar, enerji güvenliği konularına ilişkin yaklaşımımız neredeyse aynıdır. O yüzden ABD ile ilişkilerimizde önümüzde altın bir işbirliği dönemi var. Türkiye, küresel düzene, çevresinde alt bölgesel düzenleri yeniden kurarak katkıda bulunacak ve bu da soğuk savaş sonrasının yeni dünya düzeni olacaktır.⁷⁰

Yani ABD Büyük ve Geniş Ortadoğu'da rejimleri yıkıp, ülkeleri bölüp, haritaları yeniden çizerek küresel bir düzen oluştururken, onun taşeronu olarak Yeni-Osmanlıcı AKP hükümeti de "alt bölgesel düzen" kuracaktı!

O alt bölgesel düzen de Türkiye'nin Irak ve Suriye'ye doğru genişletilmesi idi özetle. Bunu AKP'nin ideologları, propagandistleri, analistleri "Türkiye'yi Kürtlerle genişletmek" diye tarif

67 Dış İlişkiler Konseyi (CFR) toplantısında, 13 Eylül 2005.

68 TBMM'de, AKP Grup Toplantısında, 21 Şubat 2006.

69 TBMM'de, AKP Grup Toplantısında, 13 Ocak 2009.

70 "Önümüzde altın bir işbirliği dönemi var", *Hürriyet*, 22 Mart 2009: <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/11259121.asp>

ediyordu. İşte Kürt Açılımı da, AKP hükümetinin bu dış politika hedefinin içerideki gereği idi.

Erdoğan iktidarı, bölgede, Yeni Türkiye – Yeni Osmanlı federasyonu hayali kuruyordu. Kürtlerle Irak'ın ve Suriye'nin kuzeyine genişlemiş, ciddi bir Arap nüfusunu da bünyesine katmış bir ülke...

Konfederasyon

“Türkiye'nin Kürtlerle genişlemesi” projesini AKP hükümeti hem içeride, hem de Irak'ta paralel bir şekilde yürüttü.

Örneğin Erbil'i ziyaret eden Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Mesut Barzani'ye, “Ortadoğu'yu yeniden inşa etmeliyiz. Dağlar bizi ayırmayacak, birleştirecek” diyordu.⁷¹

Davutoğlu *Stratejik Derinlik* isimli kitabında bunu “bütünleşme” diye zaten hedef olarak belirlemişti:

Geçiş bölgesi açısından bu derece önemli bir konuma sahip olan bu coğrafyanın bir iç jeopolitik bütünlük oluşturmamasının en önemli sebebi doğrudan bir deniz bağlantısının olmayışıdır. Bu da bu coğrafyanın deniz bağlantısı olan bir bölge ülkesi ile bütünleşmesini kaçınılmaz kılmaktadır.⁷²

Davutoğlu bu bütünleşme hedefini, TÜSİAD'ın *Görüş* isimli dergisinde biraz daha açıyordu:

Haritaya bakmak lazım... Kuzey Irak'taki ekonomiye bakmak lazım... Kuzey Irak'taki insan dokusuna bakmak lazım... Haritaya baktığımızda Kürt coğrafyasının dağlar üzerinde doğal olmayan bir şekilde ayrıldığını görüyorsunuz. İki taraf arasında kültürel özellikler açısından bir fark yok. Sınırı biz çizmedik, ama ekonomik, kültürel ve siyasi ilişkilerin gelişmesi ile tıpkı Avrupa'daki gibi bu doğal olmayan sınırların aşılmasını, bir arada yaşanmasını sağlayabiliriz. (...) Bizim için Irak'taki Kürt, Türkmen ve Arap

⁷¹ Fikret Bila, *Milliyet* Gazetesi, 31 Ekim 2009.

⁷² Ahmet Davutoğlu, *Stratejik Derinlik*, Küre Yayınları, 31. Baskı Haziran 2009 (1. Baskı Nisan 2001), s. 438.

kardeşlerimiz Türkiye'deki insan dokusunun doğal uzantısıdır. Doğayısıyla onlarla entegre olmamız lazım.⁷³

Peki AKP'nin Türkiye'yi Kürtlerle genişletme planını, entegrasyon ve bütünleşme hedefini Kürtler nasıl değerlendiriyordu? AKP iktidarının yakınlaştığı Barzani yönetimi özellikle plana nasıl bakıyordu?

Bunu açık bir kazanım fırsatı olarak görüyorlardı. Barzani'nin partisi KDP'nin eski Dış İlişkiler Temsilcisi ve Eğitim Bakanı Sefin Dizai aynen şöyle yorumluyordu:

Suriye'de Kürtlere kimlik bile verilmezken, İran'ın bölge politikaları henüz netlik kazanmamışken, Bölgesel Kürt Yönetimi'nin Türkiye ile yakınlaşması kaçınılmazdır hatta konfederasyona bile gidilebilir.⁷⁴

Nitekim hedef de konfederasyondur, hatta federasyon!

O nedenle AKP iktidarı ile Barzani yönetimi, bu bütünleşme sürecini hızlandırabilmek için, "tam ekonomik bütünleşme" anlaşması bile yaptı.

Mesut Barzani Haziran 2010'da, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi Başkanı sıfatıyla altı yıl aradan sonra Türkiye'ye geldi. Barzani önce Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ile ardından da Başbakan Erdoğan ile görüştü. Görüşmelerde "tam ekonomik bütünleşme" kararı alındı.

Çok önemli bir görüşme yaptıklarını duyuran Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, basına alınan kararları şöyle sıraladı:

1. Türkiye ile Kuzey Irak arasında tam bir ekonomik entegrasyon (bütünleşme) çalışması yürütülecek.
2. Ortak enerji, ticaret, ulaştırma stratejisi olacak.
3. Türk Hava Yolları en kısa zamanda Erbil seferlerine başlayacak.
4. Ziraat Bankası ve diğer bankalar Kuzey Irak'ta şube açacak.

⁷³ *Görüş*, Sayı 63, Ağustos 2010

⁷⁴ "Türkiye-Irak-Bölgesel Kürt Yönetimi Arasında Gelişen İlişkiler ve Nedenleri", *Ortadoğu Etüdleri*, Ocak 2010, Cilt 2, Sayı 2, ss. 53-74

5. Aydınlar, öğrenciler ve üniversiteler arasında temaslar yoğunlaşacak. Böylece yeni bir tarih bilinci de sağlanacak.⁷⁵

AKP hükümeti ile Kuzey Irak Bölge Yönetimi'nin anlaşmaya vardığı "tam ekonomik bütünleşme"nin devamındaki hedef ise "siyasi bütünleşme"ydi...

Eyalet Sistemi - Federasyon

Özetle AKP'nin izlediği plan, Türkiye'yi coğrafi olarak Irak'ın ve Suriye'nin kuzeyine genişleterek, Kürt ve Arap nüfusuyla büyüme...

Ancak Kürt ve Arap nüfusuyla Türkiye'nin üniterliğini sürdürebilmesi mümkün değildi elbette. Bu genişlemeyle ortaya çıkmış olan devlet Sefin Dizai'nin belirttiği gibi konfederasyon, hatta AKP'lilerin kafasındaki gibi federasyon olabilirdi.

Bu, aslında en başından beri Erdoğan'ın kafasında olan bir plandı. Nitekim daha 1993 yılında buna işaret etmişti. İkinci Cumhuriyet tartışmaları kapsamında kendisine sorulan, "Bu değişim süreci içerisinde eğer, ülke içinde yaşayan bazı gruplar, insanlar, milli yapı içerisinde kalmak istemezlerse ne olacak?" sorusuna Erdoğan şu yanıtı veriyordu: "Onun kararını halk verecek. Bu durumda belki eyaletler sistemi benzeri bir şey olabilir."⁷⁶

Eyalet sistemi, federasyon, Osmanlıcılık, BOP eşbaşkanlığı...

Hepsi birbirinin tamamlayıcı, bütünleyeniydi.

Erdoğan'ın daha Büyükşehir Belediye Başkanı iken "İstanbul'a Osmanlı Yönetimi" önermesi boşuna değildi:

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan İstanbul'un yönetim şeklinin değiştirilerek Osmanlı İmparatorluğu'nda başarıyla uygulanan şehremini sisteminin getirilmesini istedi. İstanbul'un Ankara'dan yönetilemeyeceğini kaydeden Erdoğan, merkezi yönetimin belediyeleri özelleştirmesi gerektiğini söyledi. Erdoğan İstanbul'da her ilçenin başında bir şehremini bulunması gerektiğini, kendisinin de Büyükşehir Belediye Başkanı

⁷⁵ Referans Gazetesi, 4 Haziran 2010.

⁷⁶ Metin Sever, Cem Dizdar, 2. Cumhuriyet Tartışmaları, Başak Yayınları, 1993.

olarak bütün İstanbul'un şehremini olarak görev yapması gerektiğini savundu. İstanbul'da sağlık ve eğitim başta olmak üzere ordu dışındaki tüm birimlerin kendisine bağlanmasını isteyen Erdoğan, belediye başkanlarının merkezi idareye karşı sorumlu kamu görevlileri durumundan çıkartılıp, kendisini seçen şehrin insanlarının temsilcisi durumuna getirilmesi gerektiğini belirterek şöyle konuştu: "İstanbul'un Ankara'dan yönetilmesi devri artık kapanmalıdır. Merkezi yönetimin artık bizi özelleştirmesi lazımdır. Sağlık, eğitim hizmetlerinde yerinden yönetime ağırlık verilmesi gerekli. Şehrin kendi imkânlarını kullanmak suretiyle İstanbul'u 21. asra taşıyabiliriz. Ama her geçen gün İstanbul'un kendi imkânlarını kısıtlamak suretiyle İstanbul'u 21. asra bir dünya kenti olarak değil de oksijen çadırında bir kent olarak taşırsınız. Tarihin, doğal kültürün yok olmaya yüz tuttuğu İstanbul'u biz kurtarmak istiyoruz."⁷⁷

Kaldı ki Erdoğan "federal meclis" konusunu da dillendiriyordu. AKP İstanbul İl Başkanlığı'nda yaptığı bir konuşmada aynen şunları söylemişti:

Biz ne istiyoruz? Netice. Onun için diyoruz ki, bakın Batı ülkelerini şöyle bir gözden geçirin, orada hep bunları göreceksiniz, federal meclisi göreceksiniz, federal konseyi göreceksiniz.⁷⁸

Misakı Milli – Lozan Tartışmaları

Erdoğan'ın sık sık yürüttüğü Lozan ve Misakı Milli tartışmaları da bu planla ilgiliydi.

Erdoğan bir yandan "Lozan Anlaşması'nın zafer değil hezimet ve Sevr'in yumuşatılmış hali olduğunu"⁷⁹ savunuyor, diğer yandan da bunun karşılığı olarak "Kuzey Suriye Misakı Milli içindedir"⁸⁰ diyerek asıl hedefini ortaya koyuyordu.

⁷⁷ *Milliyet* Gazetesi, 23 Mayıs 1994.

⁷⁸ www.akparti.org.tr, 13 Eylül 2010.

⁷⁹ "İşte Başkan Erdoğan'ın Lozan deşifresi", [takvim.com.tr](http://www.takvim.com.tr), 23 Ekim 2020: <http://www.takvim.com.tr/guncel/2020/07/23/lozan-anlasmasi-dogu-akdenizdeki-problemin-ana-kaynagi-iste-baskan-erdoganin-lozan-desifresi>

⁸⁰ Erdinç Çelikkan, "Kuzey Suriye uyarısı: Oralari hep Misak-ı Milli'ydi", [hurriyet.com.tr](http://www.hurriyet.com.tr), 11 Ocak 2018: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kuzey-suriye-uyarisi-oralari-hep-misak-i-milliydi-40707332>

Bunun yansıması olarak da AKP medyası “82. il Halep”⁸¹ manşeti atıyor, “82. il neresi olmalı”⁸² anketi yapıyordu.

AKP hükümeti başta Nusra temsilcileri olmak üzere çeşitli cihatçı grup temsilcilerini 17-18 Eylül 2017 tarihinde Türkiye sınırında toplayarak 425 üyeli bir meclis kuruyor; o meclis de 2 Kasım 2017’de kendi içinden bir “Suriye Kurtuluş Hükümeti” çıkarıyordu!

İçişleri Bakanı Süleyman Soylu “Azez’de, Cerablus’ta, Mare’de kaymakamımız, emniyet müdürümüz, jandarma komutanımız var” diyordu!⁸³

Kısacası AKP hükümeti, Suriye’nin kuzeybatısında “güvenli bölge”, “tampon bölge” gibi adlarla adım adım “ÖSO koridoru” inşa ediyordu.

Yani AKP hükümeti “ABD’nin PYD koridorunu” kesmek için Türk ordusuyla müdahale ediyor ama Suriye karşıtlığını sürdürdüğü için bu olumlu hamleyi aynı zamanda kendi “ÖSO koridoru” ajandası için kullanıyordu!

Yeni Anayasa - Başkanlık

Toparlarsak...

ABD’nin Büyük Ortadoğu Planı içerisinde Yeni Osmanlı’yı inşa edebileceğini düşünen AKP hükümeti, ABD’nin projesine eşbaşkan olmuş ve dışarıda Türkiye’yi Irak’a ve Suriye’ye genişletme planı; içeride de bunun karşılığı olarak Kürt açılımı uygulamıştı.

Siyasal İslamcıların eyalet modelini benimsemesinden üniter yapı karşıtlıklarına, Kürt ve Arap nüfusu artırma hedeflerinden ümmetçiliklerine, konfederasyondan federasyona ve Lozan karşıtlığı üzerinden Misakı Millicilik yaparak Irak ve Suriye

81 *Takvim*, 5 Ağustos 2015.

82 *Yeni Şafak*’ın 22 Aralık 2015 günü sosyal medyada düzenlendiği anketteki sorusu şöyleydi: “Türkiye’nin 82’nci ili Musul mu, Somali mi, Halep mi, Gazze mi?” AKP’nin ideolojik amiral gemisi olan *Yeni Şafak*’ın bu yayıncılığı, AKP iktidarının “Yeni Osmanlı” yayımcılığının tipik yansımasıydı.

83 “Soylu: Azez’de, Cerablus’ta, Mare’de kaymakamımız, emniyet müdürümüz, jandarma komutanımız var”, *Sputnik*, 28 Ocak 2018: <https://tr.sputnik-news.com/turkiye/201801281031997247-soylu-azez-cerablus-marel-kaymakam-denizli-emniyet-muduru-jandarma/>

topraklarına göz koymalarına kadar pek çok politikaları, aynı hedefin altındaki birbirini bütünleyen hamlelerdi.

İşte yeni anayasa ve başkanlık sistemi de o hedefin gereğiydi. Zira başkanlık sistemi, üniter yapılardan ziyade federatif yapılara uygun bir sistemdi...

Kısacası, Erdoğan'ın "finansmanını sağlayıp daha da mülteci alacağız" çizgisi, siyasal İslamcıların Yeni-Osmanlıcı çizgisinin kaçınılmaz sonucuydu...

Federasyon isteyen göç ekiyordu!

IX. BÖLÜM
AKP’NİN
SURİYE POLİTİKASI

Türkiye'nin göç sorunu, ağırlıklı olarak Suriyeli göçmen sorunudur.

Bu sorunun kaynağı ise birincisi ABD'nin Suriye'ye baskısı ve saldırısı, ikincisi de AKP'nin İhvan merkezli Suriye politikasıdır.

O nedenle AKP'nin 10 yıllık Suriye politikasını özellikle incelemeliyiz...

Ancak incelemeye Tunus'tan başlamamız gerekiyor.

Arap Halk Hareketleri

26 yaşındaki Muhammed Buazizi isimli işsiz bilgisayar mühendisinin yaşadığı dram, Ortadoğu'nun tarihinde çok önemli bir sürecin miladı oldu.

Buazizi arabasına doldurduğu meyve ve sebzeleri satarak geçinmeye çalışıyordu. Bir gün zabıtalara mallarına zorla el koydu. Direnen Buazizi zabıtalardan tokat yedi.

Buazizi yediği tokat üzerine 17 Aralık 2010'da valilik önünde kendini yaktı. Ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılan Buazizi'nin dramı kendisi gibi diplomalı işsiz olan gençlerde büyük öfke yarattı.

Buazizi'nin 4 Ocak 2011'de ölmesi, sadece Tunus'ta değil, bölgede Arap halk hareketlerinin fitilini yaktı.

Sokaklara dökülen diplomalı işsiz gençlerin işsizliği ve yaşam pahalılığını protesto etmesi kısa sürede geniş halk kitlelerinin desteğini aldı. Eylemler öyle büyüdü ki, en sonunda 17 Ocak 2011'de Tunus'un 33 yıldır iktidarda olan lideri Zeynel Abidin Bin Ali'yi devirdi!

Tunus'taki bu gelişmeler, zaten uzun yıllardır kitlesel protesto gösterileri yapan, en son altı ay önce Tahrir Meydanı'nda 500 bin kişiyle eylem yapan ve kanla bastırılan Mısırlıları da ayağa kaldırdı.

25 Ocak 2011'den itibaren alanlara çıkan Mısırlılar ülkenin 30 yıllık lideri Hüsnü Mübarek'i hedef aldı.

ABD önceleri 10 milyonluk Tunus ile 80 milyonluk Mısır'ın aynı olmadığını düşünerek Hüsnü Mübarek'in yıkılmayacağını hesapladı.

Ancak Mısır halkı son 10 yıldır hep ayaktaydı; dahası, Süveyş Kanalı eylemleri nedeniyle alanlara alışık bir işçi sınıfı da vardı.

O nedenle eylemler hem kitleselleşti hem disiplinli hale geldi hem de Kahire dışındaki illere yansıdı. Yani Mübarek de Bin Ali gibi gidiciydi...

ABD bu süreçte "Mübarek'i verip, rejimi kurtarmaya" soyundu; bu amaçla örgütlü bir güç olan Müslüman Kardeşler'le (İhvan) temas kurdu.

Müslüman Kardeşler ABD'yle temasın ardından göbeğinde bulunmadıkları bu eylemlere katılmaya başladı. Örgütlülüğün verdiği avantajla da eylemler içinde adım adım inisiyatif aldı.

Mübarek 11 Şubat 2011 günü devrildi. Müslüman Kardeşler durumdan yararlanarak iktidara yöneldi.

Aslında Tunus ve Mısır'daki gelişmeler, 2008 küresel krizine tepki zemininde doğmuştu. Çünkü bu coğrafya o krizi en derin hisseden coğrafyaydı. O nedenle hızla başka ülkelere de yayıldı. Bahreyn ve Yemen'de de halk hareketleri patladı.

Daha yaygın bir şekilde Arap Baharı olarak nitelenen bu gelişmeler karşısında ABD üç önemli hamle yaptı:

1) Birincisi, kendisine yakın isimlerin iktidarda olduğu ülkelerdeki halk hareketine soktuğu gruplarla halk hareketinin yönünü değiştirmeye ve eylemleri manipüle etmeye çalıştı.

2) İkincisi, Mısır örneğinde olduğu gibi "Mübarek olmuyorsa, iktidara bari Müslüman Kardeşler gelsin" istedi.

3) Üçüncüsü de "Amerikan karşıtı" olarak bilinen ülkelere "kalkışma"ları kışkırtarak ters basınç yaratmaya çalıştı.

Tunus, Mısır, Bahreyn ve Yemen'deki eylemlere bakılırsa, ABD eylemlere soktuğu gruplarla halk hareketinin yönünü istediği gibi değiştiremedi. Yani ABD'nin etkilediği gruplar eylemleri ve o ülkeyi etkilemedi.

Mısırlıların İki Kere Çalınan Devrimi

Hüsnü Mübarek'in 11 Şubat 2011'de devrilmesinden sonra ip-ler en örgütlü güç olduğu için adım adım Müslüman Kardeşler'in (İhvan) eline geçti. Bu durum "Mübarek'i verip rejimi kurtarmak isteyen" ABD için de zorunlu tercihti.

Zira ABD'nin 26 Mart 1979 tarihli Camp David anlaşmasıyla inşa ettiği rejim, İsrail'in güvenliğinin teminatıydı ve ABD, İsrail'in korunması için uğraşıyordu.

Bu nedenle Mısır devleti içine yuvalanmış Amerikancı kuvvetler de Müslüman Kardeşler'in devrimi çalmasına ve iktidara konmasına doğrudan ve dolaylı destekler verdiler.

Ve 2012 cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turunda ancak yüzde 25 oy alabilen Müslüman Kardeşler'in adayı Muhammed Mursi, ikinci turda ve düşük katılımı yüzde 52 oy alarak iktidarı çalmış oldu!

Mursi, geniş kitleler açısından kuşkusuz Mübarek rejimine göre daha olumlu görülüyordu. Üstelik halk hareketini yapan kuvvetlerin dinamikliği onu sınırliyordu. Bu nedenle hem iyi işler yapmak zorunda kaldı, ama hem de fırsatlardan yararlanıp İhvan diktatörlüğünü inşa etmeye başladı.

Fakat bu uzun süre götürülemez bir durumdu. Nitekim halk, devrimi çalan Mursi'ye karşı ayaklanmaya başladı.

30 Haziran 2013'te Mursi'yi devirmek üzere yeniden Tahrir Meydanı'na çıkan gruplar kararlıydı. Birkaç gün boyunca Mursi'nin istifasını istediler, aksi takdirde sarayı basacaklardı.

Muhammed Mursi ise Mısır ordusunun Tahrir Meydanı'nı dağıtmasını istedi.

Kuşkusuz, bu, 10 yıldır meydan deneyimi bulunan Mısır halkıyla çatışma ve kan demektir.

Mısır ordusu bu noktada sıkıştı ve “ya Mursi ya da halk” tercihi yapmak zorunda kaldı.

Mısır Genelkurmay Başkanı Abdülfettah Sisi’nin halktan yana tercih yapması 3 Temmuz 2013’te Mursi’nin yıkılmasını getirdi.

Fakat halk hareketine önderlik eden gruplar arasında ciddi bir ittifak kurulamaması ve bu gruplardan birinin daha ağır basmaması nedeniyle bu kez iktidar boşluğundan Sisi yararlandı ve Mursi’nin yerine bu kez o devlet başkanı oldu.

Yani Mısırlıların devrimi ikinci kez çalınmıştı!

Ancak geniş kitleleri açısından şöyle bir değerlendirme de yapılabilirdi: Tamam, Mısır halk hareketinin hakkını verecek bir iktidar oluşmamıştı, ama toplama bakılırsa, 2012’nin Mursi’si, 2010’un Mübarek’inden ve 2013’ün Sisi’si de 2012’nin Mursi’sinden daha tercih edilebilir özellikteydi...

Nitekim İhvan tehlikesi nedeniyle Sisi iktidarını uzun yıllar sürdürdü, sürdürüyor...

ABD’nin Mısır Politikası

ABD nasıl ki Mübarek’in devrilmesini istemiyorken, devrileceğini görünce İhvan’ı zorunlu desteklediyse, bu kez de Muhammed Mursi’nin devrilmesini istemiyordu...

Mursi’nin devrilmesinden birkaç gün önce ABD’nin Kahire Büyükelçisi Ann Paterson, Mursi’nin demokratik yoldan seçildiğini söyleyerek sokak gösterilerinden kaçınılmasını istedi!⁸⁴

Peki ABD Mısır ordusunun darbe yapmasını ve Mursi’yi yıkmasını mı istedi? Washington Enstitüsü Başkanı Robert Satloff’un şu sözleri tersine işaret ediyor:

ABD Mısır ordusunu siyasi sürece müdahale etmemesi yönünde uyardı. Onlara tavsiyede bulunduk, ama bu tavsiyeye uyulmadı.⁸⁵

84 Amerika’nın Sesi, 11 Temmuz 2013.

85 Amerika’nın Sesi, 12 Temmuz 2013.

Peki ABD Müslüman Kardeşler (İhvan) karşıtı mı? Darbenin kurumsallaşmasını mı, yoksa sürecin bir an önce normalleşmesini mi istiyor? Yanıtı ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Jen Psaki'den dinleyelim:

Müslüman Kardeşler'in temsilcileriyle temaslarımızı sürdürüyoruz. Onların bu sürecin parçası olmasını istiyoruz.⁸⁶

Yine Washington Enstitüsü Başkanı Robert Satloff'un açıklaması da bu gerçeği ortaya koyuyor: "Mısır'da sivil yönetim sürecinin tesis edilmesi için uğraşıyoruz."⁸⁷

Atlantik'in Libya ve Suriye Operasyonları

Yukarıda ABD'nin Arap halk hareketleri karşısında belirlediği üç politikayı sıralamıştık.

Onlardan üçüncüsüne gelecek olursak...

ABD 14 Mart 2011'de İstanbul'da "Değişim Liderleri Zirvesi"ni topladı. Dönemin başbakanı Tayyip Erdoğan ile dönemin dışişleri bakanı Ahmet Davutoğlu'nun konuşmasındaki şu vurgular Atlantik cephesinin gireceği yeni yönelimi işaret ediyordu:

Erdoğan "Değişime yardımcı olmak, istikamet tavsiyelerinde bulunmakla mükellefiz" derken, Davutoğlu da "Eğer aktif bir öncülükle değişim liderliği yürütemezsek, biz bu coğrafyada bu gelişmelerden en olumsuz etkilenen ülke oluruz"⁸⁸ uyarısında bulunuyordu.

Tam bu süreçte Amerikan karşıtı rejimlerin bulunduğu Libya ve Suriye'de kalkışmalar başladı.

Bu noktada önemle belirtelim. Aslında ABD açısından her şey yolunda gitse, Washington Irak'tan sonra 2006 yılında Suriye'de Esad'ı devirmeye başlayacaktı. Nitekim yıllar sonra ortaya çıkan WikiLeaks belgeleri de bu gerçeği doğruluyordu.

⁸⁶ Aynı yerde.

⁸⁷ Aynı yerde.

⁸⁸ "Davutoğlu'ndan Liderler Zirvesi'nde Değişim Dersi", *Yeni Şafak*, 14 Mart 2011: <http://www.yenisafak.com.tr/politika/davutoglundan-liderler-zirvesinde-degisim-dersi-308258>

Julian Assange, bu önemli gerçeği *The WikiLeaks Files* adlı yeni kitabında 2006 tarihli yazışmaları yayımlayarak ortaya koydu:

Suriye'ye ilişkin bilgi 2006 yılına ait. ABD'nin Şam Büyükelçisi William Roebuck, Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad hükümetini devirme planlarının nasıl tartışıldığını sürekli anlatıyordu. Plana göre hükümet üyeleri arasında paranoya yaratacak korku tohumları ekilecekti ve Şiilerle Sünniler karşı karşıya getirilecekti.⁸⁹

Bu iki kalkışmanın Tunus ve Mısır'daki halk hareketiyle hiçbir ilgisinin olmadığını en önemli göstergesi "silahlı" olmasıydı. Libya ve Suriye'de ayağa kalkanlar, Tunus ve Mısır'dan farklı olarak silaha sarılmıştı.

Suriye'de 18 Mart 2011'de başlayan eylemlerde silah kullanılmasına karşı çıkan muhalifler de vardı kuşkusuz. Örneğin bunlardan Ulusal Koordinasyon Kurulu'nun lideri Heysam Menna ilk eylemin başladığı 18 Mart gününden 20 gün sonra, 8 Nisan'da *El Menar*'a verdiği demeçte, kendilerine iki kanaldan silah teklifi yapıldığını açıkladı!⁹⁰

Libya kolay düştü. Zaten küçük bir devletti ve aşiretlere dayanan yapı hızla çözülmeye başladı. Türkiye önce NATO operasyonuna karşı çıktı. Başbakan Erdoğan "NATO'nun ne işi var Libya'da" dedi.⁹¹ Ancak kısa bir süre sonra fikir değiştirdi ve "NATO Libya'nın Libyalılara ait olduğunu tespit ve tescil için oraya girmelidir" dedi.⁹²

Kısacası, en sonunda Türkiye'nin de katıldığı bir NATO saldırısıyla Muammer Kaddafi yıkıldı.

89 "Esad'ı Devirmek Kriz Başlamadan Yıllar Önce ABD'nin Gündemindeydi", Sputnik, 10 Eylül 2015: <http://tr.sputniknews.com/abd/20150910/1017663895.html>

90 "ABD Gerçekten IŞİD'i Yok Etmeyi Hedefliyor mu?", Rusya'nın Sesi Radyosu, 15 Eylül 2014: http://www.rsfmradio.com/2014_09_15/ABD-gerçekten-İSİD-i-yok-etmeyi-hedefliyor-mu/

91 "NATO'nun ne işi var Libya'da", NTV, 28 Şubat 2011: <https://www.ntv.com.tr/turkiye/natonun-libyada-ne-isi-var,6VO1xU5PmkGhAGJtyRD3qA>

92 "Erdoğan: Operasyon işgale dönüşmemeli", cumhuriyet.com.tr, 21 Mart 2011: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/erdogan-operasyon-isgale-donusmemeli-231692>

Ancak Suriye, Libya değildi. Hem büyük bir ülkeydi hem de İsrail'e karşı direniş cephesinde olduğu için İran'ın tam desteğine sahipti.

Öte yandan Libya'da yanılan Çin ve Rusya bu kez aynı hatayı yapmayacaktı. Pekin ve Moskova o nedenle BM Güvenlik Konseyi'nde sonuna kadar direndi ve Batı'nın Suriye'yi parçalamasına olanak verecek bir kararın çıkmasının önüne geçti.

Rusya ayrıca askeri anlamda da Şam yönetimine destek verdi. Zira Suriye'nin Tartus limanında Rusya'nın askeri üssü vardı ve Suriye'nin düşmesi, ABD'ye Batı Asya'da büyük üstünlük sağlayacaktı.

O sürecin nasıl başladığını, bugünkü tartışmaları daha iyi anlayabilmek bakımından kısaca anımsamakta yarar var:

Suriye'de Adım Adım İç Savaş Çıkartıldı

Tunus ve Mısır'daki olaylar sürerken, benzeri eylemlerin Suriye'ye sıçramasını isteyenlerin de başında kuşkusuz İsrail devleti geliyordu.

Suriye'deki bazı muhalifler, bu ülkede de rejim karşıtı bir ayaklanma çıkabilmesi umuduyla şubat ve mart ayları boyunca eylem çağrısı yapmışlar ama halktan ciddi karşılık alamamışlardı.

Suriye'de rejim karşıtı ilk gösteri 15 Mart 2011'de oldu.

İlginçtir, aynı gün İsrail Başbakanı Benyamin Netanyahu'nun resmi sözcüsü Ofir Gendelman, "Arap dünyasındaki değişimin Suriye'ye de uğraması gerektiğini" belirtiyor, "Suriyelilerin İsrail'le barış istemeyen Suriye rejimine karşı ayaklanmak istediğini" söylüyordu!⁹³

Bu ilk gösteriden iki gün sonra ise Netanyahu, "Gazze'de Hamas'ı silahlandıran İran-Suriye terör ekseninin parçalanacağını" vaat ediyordu!⁹⁴

Ancak asıl önemli gösteri, 18 Mart 2011'de Dara'da oldu. Şubat ayında bazı çocuklar okul duvarına "halk, rejimin devrilmesini

93 Alptekin Dursunoğlu, İsa Eren, *Suriye'de Vekâlet Savaşı*, Önsöz Yayıncılık, 1. Baskı, Haziran 2014, s. 38.

94 A.g.e., s. 38.

istiyor” diye yazdıkları gerekçesiyle gözaltına alınmıştı. Halk bundan Dara Valisi Faysal Kalthoum’u sorumlu tutuyordu.

Bu olay nedeniyle işler büyüdü ve 18 Mart’ta Dara’da dört ölümle sonuçlanan isyana dönüştü. Suriye yönetimi, olayları üzücü olarak niteleyip, hızla sorumluları hakkında soruşturma başlattı.

Ancak eylemler Dara’da sürmeye devam etti.

Bu arada Esad’ın ilan ettiği afla hapisten çıkan Haysem Maleh, 17 Mart 2011 akşamı, ABD ve çeşitli AB ülkeleri büyükelçileriyle evinde bir toplantı yaptı ve dış destek istedi. O desteğin sağlanabilmesi amacıyla, hem Suriye hem de destek istenen ülkelerin kamuoylarını etkilemek üzere “Sessizliğiniz Bizi Öldürüyor” eylemleri yapıldı. Yani ABD ve AB ülkeleri sessiz kaldığı için eylemciler ölüyordu!

Bu arada yurtdışında yaşayan kimi Suriyeli muhalifler de bu-lundukları ülkelerde açıklamalar yaparak, Suriye’ye müdahale istiyordu.

24 ve 25 Mart günleri Fransa ve İngiltere başta olmak üzere kimi ülkeler Suriye’deki gösterilere desteklerini açıkladılar. ABD ise 25 Mart’ta daha ötesine geçen bir ültimatom verdi! ABD Savunma Bakanı Robert Gates, Esad’dan görevi bırakmasını istedi!

Şam: Göstericilerin Talepleri Meşru

Suriye yönetimi, her şeye rağmen bu gösterileri, vatandaşlarının meşru talepleri içeren gösterileri olarak değerlendirdi.

Nitekim...

Esad’ın Başdanışmanı Buteyna Şaban’ın, 23 Mart 2011’de yaptıkları görüşmede Türkiye’nin Şam Büyükelçisi Ömer Önhon’a belirttiği gibi ilk eylemler ve göstericilerin talepleri meşruydu.⁹⁵ Öyle olduğu için de Esad yönetimi 24 Mart 2011’de “acil ekonomik ve siyasi reform paketi” açıkladı. Paket, basın özgürlüğünden yeni siyasi partilere yol açan düzenlemelere kadar, bir dizi olumlu atılım içeriyordu.

95 Ömer Önhon, *Büyükelçinin Gözünden Suriye*, Remzi Kitabevi, 1. Basım, Temmuz 2021, s. 111.

Hem Şaban'ın aktardıklarından hem de Büyükelçi Önhon'un genel değerlendirmelerinden çıkan sonuç, bu ilk gösterilerin Esad'ı değil, yolsuzlukları hedef aldığıydı.⁹⁶

Yine Büyükelçi Önhon'un anlatımlarından, Dara Valisi Faysal Kalthoum'un o ilk gösterilere müdahale tarzı oldukça yanılttı. Nitekim Esad'ın Başdanışmanı Buteyna Şaban da "Vali'yi üniversiteden tanıdığını, yolsuzluklara bulaşmış bir isim olduğunu ve Dara'daki olayların başlıca müsebbibi olduğunu" belirtmektedir.⁹⁷

Erdoğan'ın Esad'a Nasihatı!

Ancak eylemlerin tırmandırılması isteniyordu...

Bu amaçla 25 Mart günü Humus'taki orduevi bir grup silahlı tarafından basıldı; bir kişi öldü, bir kişi de yaralandı. Yine aynı gün Sanameyn'deki ordu karargâhına saldırı düzenlendi.

Bu arada Katar merkezli El Cezire televizyonu da kışkırtıcı yayınlar yapıyor, sık sık "güvenlik güçleri cami bastı, onlarca ölü, yüzlerce yaralı var" türünden haberler servis ediyordu.

Oysa o ilk olaylarda sivil, asker ve silahlı gruplardan 12 kişi ölmüş; 200 kişi yaralanmıştı.

Tırmandırılan eylemler, 27 Mart 2011 günü Lazkiye'ye sıçradı. Aynı gün Esad'ı telefonla arayan Başbakan Erdoğan, Esad'a "güvenlik güçlerinin halka karşı silah kullanmamasını nasihat etti".⁹⁸

28 ve 29 Mart günler, ABD'li yetkililerin de Şam yönetimine karşı basınç oluşturma amaçlı açıklamalarına sahne oldu.

Bu arada Şam'da rezidanslardaki yemeklerde buluşan ABD, Fransa, İngiltere, İtalya, Almanya ve Hollanda büyükelçileri, Esad'ın devrilmesi için yapılması gerekenler konusunda görüş alışverişi yapıyordu!⁹⁹

96 A.g.e., s. 107.

97 A.g.e., s. 111.

98 Çok değil iki yıl sonra, Erdoğan'ın talimatıyla Taksim Gezi Parkı'ndaki ve oraya destek veren başka illerdeki eylemlere müdahale eden güvenlik güçleri biber gazı da kullandı, silah da! Gezi'de 8 eylemci ve 2 güvenlik görevlisi yaşamını yitirirken, 9603 yurttaşımız da yaralandı!

99 Ömer Önhon, *Büyükelçinin Gözünden Suriye*, Remzi Kitabevi, 1. Basım, Temmuz 2021, s. 120.

Esad'ın Reformları

Esad, ilan ettiği reformların uygulanması için hükümeti de değiştirdi. 16 Nisan 2011'de yeni hükümet üyelerini kabulünde, reformlara devam edileceğini belirtti.

Nitekim o ay, “maktumin”¹⁰⁰ olarak adlandırılan Kürtlere vatandaşlık verilmesini öngören kararname kabul edildi. Olağanüstü Hal kaldırıldı, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kapatıldı...

Ancak buna rağmen, dış destekli eylemler ısrarla tırmandırılmaya ve mümkün olduğu kadar kanlı sahnelenmesine çalışıldı!

Dara'da silahlı bir isyan başlatıldı. 5 subay ve 10 asker isyancılara katıldı. Bunun üzerine Suriye ordusu Dara'ya zırhlı araç destekli operasyon başlattı.

Her ülkenin benzer durumda başvuracağı bu operasyona karşı ABD'den İhvan'a uzanan geniş bir koro oluştu.

Mezhep Kışkırtması

İhvan (Müslüman Kardeşler), 26 Nisan'da yayımladığı resmi açıklamayla Suriye ordusunun operasyonunu “halka karşı soykırım savaşı” diye niteledi ve “rejim liderlerinin kanlı yolda ilerleme arzusu, tüm ümit kapılarını kapatmakta, tüm siyasi yolları iptal etmektedir” dedi.¹⁰¹

Bu süreçte mezhep kışkırtmaları da öne çıktı.

Suudi Arabistan'dan yayın yapan Wisal televizyonu, Şeyh Salih el Luheydan'ın “Alevilerin katli vaciptir” fetvasını yayımlıyor; Dünya Müslüman Âlimler Birliği Başkanı Yusuf el Karadavi'nin çağrısıyla Suriye'de yapılan gösterilerde “Aleviler mezara, Hristiyanlar Beyrut'a” sloganları atılıyordu.¹⁰²

100 Türkiye ve Irak'tan yasadışı yollarla Suriye'ye girmiş Kürtler için 1962'de yapılan sayım ve kayıta, 1945'ten önce Suriye'de olduğunu ispat edemeyenlere “ecanib” (yabancılar), sayıma katılmayıp kaydını yaptırmayanlara da “maktumin” (kayıtsız kaçak) dendi.

101 Alptekin Dursunoğlu, İsa Eren, *Suriye'de Vekâlet Savaşı*, Önsöz Yayıncılık, 1. Baskı, Haziran 2014, s. 94.

102 Ömer Önhon, *Büyükelçinin Gözünden Suriye*, Remzi Kitabevi, 1. Basım, Temmuz 2021, s. 116-117.

Türkiye'ye İlk Sığınmacı Grubu

29 Nisan 2011'de Lazkiye'de iş çatışmaya dönüştü. O çatışmalardan kaçan 252 kişi Hatay'ın Yayladağı ilçesinden Türkiye'ye giriş yaptı. Bu 252 kişi, Türkiye'ye ilk giren gruptu. Onu izleyen ikinci bir grupla, aynı gün Türkiye'ye giren Suriyeli sayısı 506'ya ulaşmış oldu. Hükümet, birkaç gün içinde Hatay'ın Yayladağı ilçesinde ilk "sığınmacı kampını" hızla kurdu!

Zaten nisan ayında AKP hükümeti ve onu destekleyen medyada Suriye konusunda farklı bir yaklaşım sergilenmeye başlamıştı.

Erdoğan "yeni Halepçe, Hama ve Humus olaylarına meydan verilmemesi" açıklaması yaparken, medyada Esad yönetimi sertçe eleştiriliyordu. Dahası Suriyeli bazı rejim muhalifleri İstanbul'da toplantılar yapmaya başlamış, İhvan üyelerinin geliş-gidiş trafiği hızlanmıştı.

AKP hükümetindeki bu tutum değişikliği, yukarıda da belirttiğimiz gibi, 14 Mart'ta İstanbul'da yapılan "Değişim Liderleri Zirvesi"ne dayanıyordu. ABD'lilerin de bulunduğu bu zirvede Erdoğan "Değişime yardımcı olmak, istikamet tavsiyelerinde bulunmakla mükellefiz" derken, Davutoğlu da "Eğer aktif bir öncülükle değişim liderliği yürütemezsek, biz bu coğrafyada bu gelişmelerden en olumsuz etkilenen ülke oluruz"¹⁰³ uyarısında bulunuyordu.

Cisr el Şugur'da 120 Polisi Öldürdüler

Bu arada Mart 2011'de kısmi af ilan eden Esad, 31 Mayıs'ta İhvan'ı da kapsayan genel af ilan etti.

Ancak buna rağmen Batı destekli muhalifler eylemleri tırmandırma ve silahlı saldırıları artırma yolunu seçtiler. 4 Haziran'da 200 kişilik bir silahlı grup, Cisr el Şugur'da iki karakola saldırdı ve 120 polis ve güvenlik görevlisini öldürdü!

Cisr el Şugur Türkiye sınırına 20 km uzaklıkta, 45 bin nüfuslu bir ilçeydi. 120 polis ve güvenlik görevlisinin öldürülmesi

¹⁰³ "Davutoğlu'ndan Liderler Zirvesi'nde Değişim Dersi", *Yeni Şafak*, 14 Mart 2011: <http://www.yenisafak.com.tr/politika/davutoglundan-liderler-zirvesinde-degisim-dersi-308258>

üzerine, Suriye ordusunun ilçede operasyon düzenleyecek olması, yine Türkiye'ye bir göç başlattı. 6-9 Haziran 2011'de Cisir el Şugur'da silahlı saldırganların ve savunmadaki askerlerin çatışması boyunca, 1200 kişilik bir grup Türkiye'ye geçti.

Türkiye'nin Şam Büyükelçisi Ömer Önhon'un çatışmadan sonra ziyaret ettiği Cisir el Şugur'da gördüğü manzara ve bölgedeki görevlilerin anlatımlarından aktardıkları, meselenin "halkın meşru talepli gösterileri" olmaktan çıktığını ve artık silahlı saldırganların rejime karşı savaş açtığını ortaya koyuyordu: 5 Haziran'da kalabalık bir grup Cisir el Şugur'daki Askeri İstihbarat binasına RPG dahil çeşitli silahlarla saldırmış, direnenlere karşı buldozer ve patlayıcılarla binaya girilmiş, 40 saat süren çatışmada binayı koruyan 83 kişiden 73'ünü öldürmüşlerdi (10'u yaralı kurtuldu).¹⁰⁴

İlginçtir, bu saldırıda, teröristlerin Türkiye üzerinden geldiği iddia edilmişti.

Büyükelçi Ömer Önhon, her ne kadar kitabında bu iddiaya katılmasa da, çatışma alanından aktardıkları aslında bu iddiayı destekler niteliktedir:

Bina içinde ve bahçede çok sayıda fişek kovarı olduğu, bunların tamamına yakınının başta MKE olmak üzere, Türkiye menşeli olduğunu gördük. Yetkililer bu fişeklerin teröristlere ait olduğunu ifade ettiler.¹⁰⁵

Saldırıyı Türkiye'den gelenlerin yaptığı iddiası, önemli bir ismin verdiği bilgiyle, aslında iddia olmanın çok ötesine geçiyor. Eski Genelkurmay İstihbarat Başkanı Em. Korg. İsmail Hakkı Pekin, gazeteci Mehmet Yuva'ya, saldırganların Türkiye'den geldiğini açıkça söylüyor. Yuva bunu köşesinde de yazdı:

Peki, eski diplomat Ömer (Önhon) Bey henüz Şam'dayken, 4 Haziran 2011'de, 120 polisin öldürülüp toplu mezarlara atıldığı, Türkiye sınırından 20 km uzaklıkta olan Cisir-el Şugur kasabasındaki

104 Ömer Önhon, *Büyükelçinin Gözünden Suriye*, Remzi Kitabevi, 1. Basım, Temmuz 2021, s. 130.

105 A.g.e., 131.

katliamın faillerinin Türkiye’den geldiklerini ve katliamdan sonra yeniden Türkiye’ye sığındıklarını eski Genelkurmay İstihbarat Başkanı İsmail Hakkı Pekin biliyor da eski diplomat Ömer Bey bilmiyor mu?¹⁰⁶

7 Saatlik Esad-Davutoğlu Görüşmesi

9 Ağustos 2011 günü, Türkiye ile Suriye ilişkileri açısından kritik bir gündü. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, bir kısmı heyetler arası, bir kısmı da baş başa şeklinde, tam 7 saatlik bir görüşme yapmıştı Esad’la...

Görüşmede yer alan Büyükelçi Ömer Önhon’un aktardıkları önemli:

Esad, güvenlik güçlerinin bazı hataları olmuş olabileceğini ama bunun daha ziyade deneyimsizlikten kaynaklandığını, bazı güvenlik gücü mensuplarının da yaptıklarından dolayı cezalandırıldıklarını, ama teröristlerin yaptıklarının da görmezden gelinmeyeceğini, reformların yapılacağını ama teröristlerle de mücadele edilmesinin sürdürüleceğini belirtti. Ordunun Hama’ya şehri tahrip etmek amacıyla girmediğini, bilakis şehirde güvenlik ortamının yeniden tesis edilmesi için görevlendirildiğini, ordu birliklerinin silahlı gruplar tarafından kurulan ve Hama’da hayatı olumsuz etkileyen barikatları temizleyerek şehri yeniden yapılanmaya hazır hale getirdiğini, nitekim ordunun bu sabah Hama’dan çekildiğini belirtti. Deir Ez Zor’da ise durumun farklı olduğunu belirten Esad, bu şehir halkının geçtiğimiz iki ay içerisinde barışçıl gösteriler yaptığını, ancak son dönemde bölgede Irak, Ürdün ve İran’dan gelen El Kaide unsurlarının bölgede yayılmaya ve eylemler yapmaya başladıklarını, Deir Ez Zor’daki operasyonların bu unsurların yok edilmesi amacıyla başlatıldığını söyledi.¹⁰⁷

Heyetler arası görüşmelerin ardından Esad ve Davutoğlu baş başa görüştüler. 3 saat sonra heyetler yeniden içeri alındı.

106 Mehmet Yuva, “Büyükelçi Gözünden Suriye”, *Aydınlık*, 13 Ağustos 2021: <https://www.aydinlik.com.tr/koseyazisi/buyukelci-gozunden-suriye-253836>

107 A.g.e., s. 152.

Görüşmenin bu noktasında Davutoğlu, Esad’a önerdikleri “yol haritasını” yazdırdı:

- Ordu birliklerinin yarın Hama ve Deir Ez Zor’dan çekilmesi.
- Türk Büyükelçisinin (benim) Hama’ya giderek bu konuda gözlemde bulunması ve durumu rapor etmesi.
- Basın Yasası’nın 3-4 gün içinde çıkartılması.
- Esad’ın bir hafta on gün içinde televizyona çıkarak seçimler için takvim dahil siyasi sürecin yol haritasını açıklaması.
- Televizyonda yapacağı açıklamadan bir ay sonra 8. madde için referandum yapılması.
- Anayasanın yeni parlamento tarafından değiştirilmesi.
- Yeni Anayasa’nın referanduma sunulması.
- Suriye dışındaki muhaliflerin Suriye’ye gelerek siyasi parti kurabilmelerine imkân tanınması ancak bu partilerin İslami isimler taşınamaması.¹⁰⁸

Bu arada Irak’tan Suriye’ye girişler de başlamıştı. Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad’la yaptığı görüşmede bulunan Büyükelçi Ömer Önhon’un notlarından aktaralım:

Cihatçıların Türkiye’den Suriye’ye Girişi

Esad, her şeye rağmen yol haritasındaki maddeleri uygulamaya çalıştı...

Ancak...

Bir yandan ABD ve AB ülkelerinin Esad yönetimini hedef alan açıklamaları, bir yandan Batı medyasının “Esad’ın halka zulmettiği” şeklindeki kışkırtıcı haberleri, bir yandan da silahlı saldırıların saldırılarını Suriye’nin diğer şehirlerine yaymasıyla ülke adım adım “iç savaşa” zorlandı.

Batı, Esad yönetimine karşı yaptırımlar uygulamaya başladı. Amaç Suriye ekonomisini boğarak, halkın yönetime karşı öfkesini artırmaktı!

¹⁰⁸ A.g.e., s. 153.

Ordudan firar eden Albay Riad Asad ve bir grup asker, 29 Temmuz'da Özgür Suriye Ordusu'nu (ÖSO) kurduklarını ilan etti. Asad'ın ordusu, Türkiye'yi kısa zamanda merkez yaptı.

Artık "gündüz çadır kentlerde yaşama, gece silahıyla sınırı geçip Suriye'de silahlı saldırı düzenleme" dönemi başlamıştı.

Uzatmayalım...

Ardından adım adım sınırların açılması, Bosna'dan Çeçenistan'a, Afganistan'dan Çin'in Sincan bölgesine kadar uzanan geniş coğrafyadan cihatçıların ellerini kollarını sallaya sallaya Türkiye'ye geldiği, Türkiye'den da sınırı rahatça geçip Suriye'de çatıştığı dönem başladı.

Model Ortak

AKP Hükümeti, Atlantik cephesinin Suriye hedefinin iki nedenle baş aktörüydü:

Birincisi, AKP Hükümeti Asya-Pasifik merkezli güvenlik doktrini ile Çin'i çevrelemeye yönelik ABD'nin Ortadoğu'daki işlerini devralmıştı. ABD bu nedenle Türkiye'yi "model ortak" diye niteliyordu.

İkincisi, AKP Hükümeti BOP eşbaşkanlığını yürütüyordu ve ABD'nin Irak'ın kuzeyini Suriye'nin kuzeyinden Doğu Akdeniz'e açma hesabı BOP'un merkezi hedefiydi.

Diğer yandan Türkiye'nin Suriye'ye komşu olması, 910 kilometrelik sınırı olması gibi nedenler de AKP Hükümeti'ni Suriye konusunda baş aktör haline getiriyordu.

Özetle AKP Hükümeti'nin Suriye politikası beş ayrı dönem içerdi:

Birinci dönem AKP'nin Esad'ı hızla devirme ve Suriye'de İhvan iktidarı kurma hedefli dönemi idi.

İkinci dönem AKP'nin Suudi Arabistan ve Katar'la Suriye'yi üçe bölme hedefli dönemi idi.

Üçüncü dönem AKP'nin "Türkiye'yi Kürtlerle büyütme" hedefli dönemi idi.

Dördüncü dönem "İŞİD'le mücadele ve 82. il Halep" hedefli dönemdi.

Beşinci dönem ise “PYD koridoruna” karşı “ÖSO koridoru” hedefli sürüyor.

Şimdi bazı bölümleri iç içe geçen bu beş dönemi inceleyelim:

AKP’nin Esad’ı Devirme Hedefi

Erdoğan ve Davutoğlu olayların hemen başında Beşar Esad’a “iktidarı İhvan’la paylaşmayı” dayattı. Şam rejimi haliyle bu dayatmayı reddetti.

Suriye Dışişleri Bakanı Velid Muallim’in Ankara’da yalanlanmayan şu açıklaması AKP Hükümeti’nin Suriye politikasının birinci dönemini ortaya koymaktadır:

Türkiye’nin intikamcılığı krizin en başında başladı. Biz, Ahmet Davutoğlu’nun tıpkı Mısır’da olduğu gibi Müslüman Kardeşler’in iktidara alınmasına dair isteğini reddettik.¹⁰⁹

Velid Muallim’in açıkladığı bu durum olayların ilk başladığı süreçte de gündeme gelmişti. *Ahram* gazetesine göre Erdoğan ve Davutoğlu dördü önemli bakanlık olmak üzere kabinenin dörtte birini Esad’dan istemişti! AKP Hükümeti bunun karşılığında ayaklanmayı bastırmada Esad’a yardım edecekti!

Türkiye ve Mısır’dan sonra Suriye’de de Müslüman Kardeşler’in iktidara gelmesi İran karşıtı cepheyi büyütecekti.

Suriye’deki ayaklanmadan iki yıl önce Esad’a Müslüman Kardeşler (İhvan) için bastıran Erdoğan hükümeti, ayaklanmayla birlikte artık bunu mümkün görüyordu.

İki yıl önce şu olmuştu: Suriye’deki Müslüman Kardeşler örgütünün lideri Gazwan Masri isimli biriydi ve Türkiye’de yaşamaktaydı. Gazi Mısırlı adını kullanan Gazwan Masri, Erdoğan’ın arkadaşıydı ve MÜSİAD’ın Yüksek İstişare Heyeti üyesi ve Ortadoğu koordinatörüydü.

Müslüman Kardeşler’in Türkiye’deki diğer bir önemli adamı da Cemalettin Kerim’di. Dış ticaretle uğraşan Kerim, Mazlum-Der ve İHH’nin de sponsoruydu!

109 “Velid Muallim’den Çarpıcı Açıklamalar”, *Yakın Doğu Haber*, 20 Ağustos 2015: http://www.ydh.com.tr/HD14102_velid-muallimden-carpici-aciklamalar.html

Suriye'nin Ankara Büyükelçisi Nidal Kabalan, Gazi Mısırlı'yla ilgili çarpıcı bir bilgi açıklamıştı:

Esad 2009 yılında İstanbul'a geldiğinde, Sayın Erdoğan bu adamı tanıştırdı ve "lütfen, kardeşim Esad, bu adama yardım edin" dedi. Eylemlerin çoğunu işte bu Gazi Mısırlı organize ediyor. Bizzat Esad tarafından Suriye'ye dönmesi çağrısı yapılarak hoş karşılandı. Bu bir buçuk sene önceydi ve bu çağrıya tek bir yanıt vermedi.¹¹⁰

Erdoğan, Gazi Mısırlı sayesinde hızla Türkiye'de Suriye muhalefeti organizasyonuna soyundu. Nisan, Mayıs ve Haziran 2011'de Suriye muhalefeti İstanbul ve Antalya'da toplandı ve AKP Hükümeti Esad'ı devirme hedefini ilan etti. Erdoğan iç kamuoyundan gelen tepkilere de 7 Ağustos 2011'de "Suriye bizim iç meselemizdir" yanıtını verdi.

AKP Hükümeti, Batı'da yaşayan sözde muhalefet liderlerinden oluşturduğu Suriye Ulusal Konseyi (SUK) ve onlara bağlı olarak kurulan Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ile hızla Esad'ı devireceğini düşünüyordu.

Öyle ki iktidar temsilcileri Esad'ın 15 gün içinde devrileceğini söylüyor, Şam'daki Emevi Camii'nde zafer namazı kılacaklarını meydanlardan haykırıyorlardı.

Esad 15 günde devrilmeyince, Davutoğlu hedefi altı aya çıkardı.

Bu süreçte Suudi Arabistan ve Katar'ın finans desteğiyle dünyadan Suriye'ye terörist sevkıyatı yapılmaya başlandı. Türkiye sınırından elini kolunu sallayarak Suriye'ye savaşmaya giden teröristler tekrar dönüyor ve hatta AKP Hükümeti'nin hazırladığı çadır kentlerde kalıyorlardı.

Ancak Esad ve Suriye halkı AKP Hükümeti'nin beklentisinin tersine direniyordu ve yıkılmıyordu. Altı ay böylece geçti ve 2012 yılından itibaren Suriye'yi bölme hedefli döneme geçildi.

110 "Müslüman Kardeşler'in Lideri Erdoğan'ın Arkadaşı", *Aydınlık*, 3 Haziran 2011, s. 6.

Suriye'yi Üç Bölme Hedefi

Suriye'yi bölme hedefli dönemin en önemli özelliği Suriye'ye terör ihracının uluslararasılaşmasıydı. Artık sadece ağırlıklı olarak Suriye'den ve bölgeden değil, Bosna, Çeçenistan, Libya, Afganistan ve Çin'in Sincan bölgesinden terörist akını başlamıştı.

Savaş deneyimi olan bu teröristlere yol verilerek sahadaki durumun Esad aleyhine çevrilebileceği düşünülmüştü.

Bu yeni sürecin esas sahibi ABD'ydi ve uzmanı olduğu "özel savaş"ı taşeronlarına uygulatacaktı. ABD'nin Ankara Büyükelçiliği bu "özel savaş"ın siyasi, Adana İncirlik Üssü de askeri merkezi olacaktı. CIA ve Pentagon'un özel harekâtçı subayları Adana ve Hatay'da Suriyeli muhalifleri eğitip sahaya sürecekti.

Ancak sonradan da net bir şekilde görüldüğü gibi, savaş deneyimi olan bu teröristler yeni sorunlar yaratacaktı. Önce Nusra'ya, ardından da IŞİD'e inisiyatif kazandıran gelişmeler sınırların açılmasıyla başlamıştı.

Öte yandan bu dönemde ABD'nin Suriye'deki taşeronları olan Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar arasında Suriye Ulusal Koalisyonu'na kimin hâkim olacağı rekabeti de başladı. Zira bu, olur da Esad yıkılırsa Suriye'ye kimin nüfuz edeceği anlamına geliyordu.

Böyle olduğu için de rekabet kimi zaman sertleşti. Tarafların kontrol ettiği örgütler zaman zaman karşı karşıya geldi, her grup kendi egemenlik alanını inşa etmeye soyundu.

Bu süreç zamanla Suudi Arabistan'ı bir tarafa, Türkiye ile Katar'ı diğer tarafa düşürdü. Bu saflaşmada asıl belirleyen ise Mısır'daki ayrışmaydı. Riyad, Müslüman Kardeşler çekincesi nedeniyle Mursi'nin yıkılmasını ve Sisi'nin iktidarını destekledi. Ankara ve Doha ise Mursi'yi destekledi, Sisi'yi tanımadı.

Sonradan ABD'nin müdahalesi oldu ve Suriye Ulusal Konseyi (SUK) yerine Suriye Ulusal Koalisyonu (SUKO) kurulduysa da, rekabet 2 Mart 2015 tarihinde Riyad'da yapılan Erdoğan-Kral Selman anlaşmasına kadar sürdü.

Ancak bu rekabet hiçbir zaman bu ülkeleri Esad'ı devirme hedefinden ve ortaklığından alıkoymadı.

Dahası, üç ülke de bu dönemde ABD'yi Suriye'ye açık müdahaleye davet etti.

Bu dönem 20 Ağustos 2013'te Doğu Guta'da yaşanan bir kimyasal komployla kapandı.

İddia şuydu: Esad yönetimi, Şam'ın Doğu Guta bölgesinde kimyasal silah kullanmıştı ve çocuklar dahil 1.300 kişiyi katletmişti.

Haberle birlikte Atlantik medyası kirli bir savaş başlattı; Esad karşıtı yayınlarla dünya kamuoyunu ABD'nin Suriye'yi vurmasına hazırladı.

Ancak ortada Şam'ın bir kimyasal saldırısı yok, fakat Atlantik koalisyonunun kimyasal komplosu vardı!

Esad üç aydır taarruzdaydı ve Atlantik kuvvetlerini adım adım kuzeye püskürtüyordu. Şam yönetiminin eli bu kadar güçlüyken, kendisini uluslararası kamuoyunda sıkıştıracak bir suçu işlemesi mantığa da aykırıydı.

Ayrıca Şam yönetiminin davet ettiği BM denetçileri Suriye'ye gelmişken kimyasal silah kullanması intihar olurdu.

Amaç belliydi, bir türlü direnci kırılmayan Esad'ı bir de bu tür kirli yöntemlerle sıkıştırmayı denemişlerdi.

Önce Rusya'nın ve sonra Çin'in burada kararlı durması ve Suriye'yi bu kirli komploda yalnız bırakmaması, bir süre sonra hâkim iklimi değiştirdi.

Üstelik ABD Başkanı Barack Obama mevcut koşulları görüyor ve Suriye'ye saldırmaya cesaret edemiyordu. En sonunda Moskova'nın Cenevre sürecine razı oldu ve iki ay boyunca süren "savaş ha başladı ha başlayacak" havası toptan ortadan kalktı.

Ancak "özel savaş" sürecekti!

"Türkiye'yi Kürtlerle Büyütme" Hedefi¹¹¹

ABD'nin "özel savaş"ı iki önemli kuvvetin, birincisi IŞİD'in, ikincisi de PKK'nin Suriye kolu olan PYD'nin önünü açtı; iki örgüt de öne çıkmaya, alan hâkimiyeti kurmaya başladı.

¹¹¹ Daha geniş bilgi için bkz. Mehmet Ali Güller, *Suriye'nin Sevr'i: Amerikan Kori-doru*, Kaynak Yayınları, 1. Basım, Ekim 2015.

Bu, aynı zamanda AKP'nin "Türkiye'yi Kürtlerle büyütme" hedefli üçüncü döneminin de başlaması demekti.

ABD'nin Suriye konusuna daha çok eğilmeye başladığı bu dönemde 20 yıl önce Irak'ta uygulanan yöntemler izlenmeye başladı: Türkiye'nin önüne havuç konularak koridor inşa etme yöntemi.

Irak'ta koridorun havucu Musul ve Kerkük'tü; sonucu Irak'ta Amerikan koridoru, yani Barzanistan oldu.

ABD'nin Suriye'deki havucu ise Halep'ti. Yeni-Osmanlıcı AKP Hükümeti devletin merkezi kurumlarını ikna edebilmek için artık "82. il Halep" propagandası yapıyordu. Bu havucun sonucu ise Suriye'de Amerikan koridoru olacaktı, yani PYD kantonları.

Türk ordusu ve devletin bazı merkezi kurumları bu gerçeği görüyor ve ona göre konumlanmak istiyordu. TSK'nin PKK'ye çok etkili operasyonları işte bu süreçte başladı. Öyle ki PKK'nin belinin kırıldığı konuşuluyordu.

Haliyle bu durum ABD'nin Suriye planlamasını bozuyordu. Washington hem TSK'nin PKK'ye operasyonlarını durdurmalı hem de Suriye planlamasını hayata geçirebilmek için Kürt Açılımı'nı yeni bir düzleme sıçratabilmeliydi. Peki bu nasıl olacaktı?

Uludere'de yanlış istihbaratla TSK'ye çok sorunlu bir hava harekâtı yaptırdılar ve Türk ordusunun Açılım'a direncini zayıflat-
tılar.¹¹²

Kamuoyunu ise şöyle hazırladılar: Önce PKK'liler hapishanelerde açlık grevine başladı. Atlantik'e çıpalı basın ile AKP Hükümeti'ne yakın basın bu işi köpürttü.

En sonunda bir Hakan Fidan operasyonu ile Abdullah Öcalan devreye sokuldu ve onun "açlık grevlerini bitirin çağrısı" ile İmralı'yla müzakere dönemi gelmiş oldu. Barışçı, müzakere edilebilir görüntüsü verilen Öcalan artık devletin doğrudan muhatabı olacaktı.

Böylece 1 Ocak 2013 itibariyle 2009'da başlatılan Kürt Açılımı yeni bir düzleme taşındı ve Öcalan Açılımı başladı!

112 *Cumhuriyet* gazetesi 21 Eylül 2015 günü manşetten bu yanlış istihbaratın belgesini yayımladı: MİT 21 Aralık 2011 tarihinde TSK'ye gönderdiği "haber kayıt ve bildirim formu"nda, Bahoz kod adlı PKK liderlerinden Fehman Hüseyin'in sınıra yakın bir muntıkada bulunduğunu ve eylem hazırlığında olduğunu bildirdi. TSK de bu istihbarata göre hava harekâtı yaptı.

Bu süreç “Türkiye’yi Kürtlerle büyütmek” denilerek kamuoyuna yutturulmaya çalışıldı. Türkiye içeride Açılım’la Kürtleri kazanacaktı ve bu ilişki üzerinden de Irak ve Suriye’de Kürtlerle birlikte genişleyecekti.

İşin teorik çerçevesini Ahmet Davutoğlu şu sözlerle açıklıyordu:

Son 100 yıl bir parantezdir, kapatılması gereken bir parantezdir. Sykes-Picot ile başlayan ayrışma kapatılması gereken bir parantezdir. Tarih coğrafi sınırlara isyan ediyordu ve evet, biz bu parantezi kapatacağız.¹¹³

Aslında Siyasal İslamcı AKP iktidarı en başından beri Kurtuluş Savaşı’yla başlayan Türkiye Cumhuriyeti tarihini Yeni-Osmanlılık temelinde “kapatılması gereken bir parantez” olarak görmekteydi ve bölgeye hep bu perspektiften baktı. O nedenle “Türkiye’yi Kürtlerle büyütmek” hedefli dönemin öncesinde de, sonrasında da hep “100 yıllık parantez” dediler.

Örneğin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu 21 Ocak 2012’de Kayseri’de AKP’lilere şöyle diyordu:

1911 ile 1923 yılları arasında nereleri kaybetmişsek, hangi topraklardan çekilmişsek, 2011-2023 yılları arasında o topraklarda tekrar kardeşlerimizle buluşacağız.¹¹⁴

Örneğin Recep Tayyip Erdoğan bu konuşmadan 3.5 yıl sonra Türkiye Gençlik Kulübü Federasyonu (TÜGEF) üyesi gençlere şöyle sesleniyordu:

Önümüzdeki dönem 100 yılın şekillendiği, adeta tasarımının yapıldığı bir dönem. Kendi coğrafyamızda kendi geleceğimiz için inisiyatif almalıyız.¹¹⁵

113 İbrahim Karagül, “Yüzyıllık Parantezi Kapatacağız”, *Yeni Şafak*, 1 Mart 2015: <http://www.yenisafak.com/yazidizileri/yuzyillik-parantezi-kapataca-giz-494795>

114 “Kaybettiğimiz Topraklarda Buluşacağız”, *HaberTürk*, 21 Ocak 2012: <http://www.haberturk.com/gundem/haber/708252-kaybettiğimiz-topraklarda-bulusacagiz>

115 “Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’dan Önemli Açıklamalar”, *Hürriyet*, 17 Eylül 2015: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/30093288.asp>

Uzatmayalım...

“Türkiye’yi Kürtlerle büyütme” hedefli dönem boyunca ekranlardan ve gazetelerden hemen her gün şu propagandayı yaptılar: “Musul ve Kerkük’ü almazsak Diyarbakır’ı veririz. Büyümezsek küçülürüz.”

Sanmayın ki bu propagandayı sadece AKP’li yetkililer yapıyordu, aynı şekilde PKK liderleri de o koroya katıldı. Örneğin *Özgür Gündem*’de Hüseyin Ali müstear adıyla yazan Mustafa Karasu açık açık “Türkiye Kuzey Irak ve Rojava’yla (Suriye’nin kuzeyi) Misakı Milli’yi güncellemeli” diyordu!¹¹⁶

Nasılse genişlemenin pratikte Türkiye için daralmayla sonuçlanacağını en iyi PKK biliyordu!

Bu dönemde AKP Hükümeti Öcalan’la çok önemli bir anlaşma yaptı: Başkanlık ve özerklik.

Bu anlaşmanın gereği olarak Öcalan PYD’ye Suriye’de özerklik için çalışması ve kantonlar kurması talimatı verdi.

Anlaşmanın içeriğini ve nasıl uygulandığını bizzat İmralı Tutanakları’ndan okuyalım, Öcalan’ın ağzından dinleyelim; Öcalan 23 Şubat 2013 tarihinde HDP heyetine şunları söyler:

Başkanlık sistemi düşünülebilir. Biz Tayyip Bey’in başkanlığını destekleriz. Biz AKP ile bu temelde bir başkanlık ittifakına girebiliriz. Yalnız başkanlık ABD’deki gibi olmalı, devlet meclisi gibi bir senato. İkincisi, bir de halklar meclisi. Bunun adı Demokratik Meclis de olabilir. Bu da ABD’deki gibi temsilciler meclisi olabilir.¹¹⁷

Açık ki Öcalan federatif bir idareye işaret ediyordu ve anlaşmanın bu kısmı zaten Erdoğan’ın sözlerinde hep vardı. Erdoğan, Kürt Açılımı başladıktan sonra AKP İstanbul İl Başkanlığı’nda yaptığı bir konuşmada aynen şunları söylemişti:

116 Hüseyin Ali, “İkiz Politika”, *Özgür Gündem*, 24 Haziran 2014: http://www.ozgur-gundem.com/?haberID=111416&haberBaslik=%C4%B0K%C4%B0Z%20POL%C4%B0T%C4%B0KA&action=haber_detay&module=nuce

117 Ceyhun Bozkurt, *İmralı Tutanakları / Öcalan’ın Ağzından Çözüm Süreci*, Destek Yayınları, Mart 2015, s. 237.

Biz ne istiyoruz? Netice. Onun için diyoruz ki, bakın Batı ülkelerini şöyle bir gözden geçirin, orada hep bunları göreceksiniz, federal meclisi göreceksiniz, federal konseyi göreceksiniz.¹¹⁸

Peki başkanlık neyin karşılığı olacaktı?

Öcalan 3 Nisan 2013 tarihli görüşmede şöyle diyor:

Zaten önümüzdeki günlerde Suriye'deki duruma dair heyetle (Fidan) konuşacağız, bazı kararlar alacağız herhalde. Yeni oluşacak Suriye'de bizimkiler başat rol oynayacaklar. Orada özerk bölgeler olur; Kürtler, Aleviler, hatta Araplar için de özerk bölgeler olacak gibi. İsviçre gibi özerk bölgeler.¹¹⁹

Hakan Fidan ile Abdullah Öcalan'ın görüşmesinde bu kararlar alındı ve 17 Ağustos 2013 tarihli görüşmeye şu sözler yansıdı:

Dün heyetle tartıştım. Herhalde hayata geçer, MGK'de de tartışılacaktır. Salih Müslim geldi, bunu stratejik önemde görüyorlar, ben de önemli görüyorum. [...] Orada Konseyin denetimi, geçici yönetim olur, kanton gibi, sonra da seçimler yapılır. Kobani, Afrin, El Cezir gibi bölgeler olur. KCK'nin buraya müdahilliğiyle ilgili şöyle bir şey düşündük. Burada doğrudan bizden bir arkadaşın üslenmesi olabilir. Kamışlı, Afrin vb.'de askeri değil siyasi üslenmeleri olur. [...] Biz Suriye için ortak proje açısından heyetle çalışıyoruz.¹²⁰

Öcalan'ın belirttiği gibi PYD lideri Salih Müslim Temmuz ve Ağustos 2013'te iki kez Türkiye'ye davet edilmiş ve hem Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu tarafından hem de MİT Müsteşarı Hakan Fidan tarafından kabul edilmişti.

Hükümete yakın *Yeni Şafak* gazetesi, Salih Müslim'in 26 Temmuz 2013'te "Esad rejiminin yanında yer almayacağı" şartıyla davet edildiğini ve görüşmede MİT'in kendisine şu mesajı verdiğini yazdı:

118 www.akparti.org.tr, 13 Eylül 2010.

119 Ceyhun Bozkurt, *İmralı Tutanakları / Öcalan'ın Ağzından Çözüm Süreci*, Destek Yayınları, Mart 2015, s. 91.

120 Ceyhun Bozkurt, *İmralı Tutanakları / Öcalan'ın Ağzından Çözüm Süreci*, Destek Yayınları, Mart 2015, s. 92-93.

BAAS rejimi altında yıllarca ezilmiş Kürt kardeşlerimizin kazanımlarını siyasi ihtiraslara heba etmeyin. Suriye halkı olarak geleceğinizi yeniden şekillendirirken yeni çatışma alanları oluşturmak herkesin kaderini kötü etkiler.¹²¹

MİT'in yeni çatışmalardan kastı o günlerde başlayan PYD-ÖSO çatışmasıydı. Yani Ankara Salih Müslim'e "ÖSO'yla çatışma, Esad'a karşı ol, biz de siyasi kazanımlarınızı tanıyalım" diyordu özetle.

13 Ağustos 2013'te Türkiye'ye yeniden davet edilen PYD lideri Salih Müslim, Dışişleri ve MİT heyetleriyle yapılan dokuz saatlik görüşme hakkında "Ankara geçici özerk yönetime karşı değil" değerlendirmesi yaptı.

İŞİD Faktörü¹²²

Beşar Esad'ın Ankara'nın baskısıyla Suriye'nin kuzeyinden uzak tutulması en çok PYD'ye yaradı. PYD 20 Ocak 2014'te Cizîrê'de, 28 Ocak 2014'te Kobani'de ve 29 Ocak 2014'te Afrin'de kanton ilan etti.

Bu üç kanton yeni bir dönemi başlattı.

Diğer yandan İŞİD hızla büyüdü ve hem Suriye'de hem de Irak'ta önemli bir alana hükmetmeye başladı. Öyle ki PYD'nin kanton ilan etmesinden beş ay sonra İŞİD Irak'ın en büyük şehirlerinden Musul'u işgal etti.

Bu durum bölgenin toplamı açısından yeni bir süreci başlattı:

1) İŞİD'in Musul'u işgali ABD'ye yeniden Ortadoğu'ya dönme fırsatı yarattı.

2) İŞİD'in Musul'u işgalini fırsat bilen Barzani Kerkük'ü işgal etti.

3) İŞİD'in Musul'u işgalini fırsat bilen Usume Nuceyfi, İyad Allavi ve Tarık Haşimi Irak Başbakanı Nuri el-Maliki'yi iktidarı bırakmaya zorladı ve Irak'ın birliği için uğraşan Maliki görevi bırakmak zorunda kaldı.

121 Çetiner Çetin, "Müslim'e 3 Şart", *Yeni Şafak*, 27 Temmuz 2015: <http://www.yenisafak.com/politika/muslime-3-sart-546376>

122 Geniş bilgi için bkz. Mehmet Ali Güller, *İŞİD: Kara Terör*, Kaynak Yayınları, 1. Basım, Ekim 2014.

4) IŞİD'in Musul'u işgalini fırsat bilen Erdoğan ve Barzani, Maliki'nin uygulatmadığı "kaçak petrol anlaşmasını" yürürlüğe koydu.

5) IŞİD'in Musul'u işgali en sonunda Türkiye'yi ABD'yle İncirlik mutabakatı imzalamaya mecbur etti.

Bu süreçte ABD Başkanı Barack Obama, IŞİD stratejisini açıkladı. Center for American Progress'in (CAP) Temmuz 2014'te yayımladığı "ABD, Türkiye ve Kürt Bölgeleri; Barış Sürecinin Durumu" başlıklı raporu esas alarak planını 11 Eylül 2014'te ilan eden Obama, özetle üç maddelik bir strateji belirlemişti:

1) ABD, IŞİD neredeyse orayı vuracak.

2) ABD, IŞİD'i havadan vuracak, karadan taşeronlarına vurdu-racak.

3) ABD'nin IŞİD'le mücadelesi uzun soluklu olacak.

Uygulamasıyla da daha sonra görüleceği üzere bu strateji, aslında IŞİD'e karşı PYD/YPG'yi "kara ordusu"¹²³ yapma, uluslararası sahnede bu örgüte meşruiyet kazandırma stratejisiydi.

IŞİD'in Kobani Saldırısı

IŞİD, Obama'nın stratejisini açıklamasından 5 gün sonra, 16 Eylül 2014'te Kobani'yi işgal etti.

Bunun üzerine Washington Türkiye'den üç talepte bulundu:

1) TSK IŞİD'e karşı Kobani'yi korumalı.

2) Ankara, PKK'nin Suriye kolu olan PYD'ye IŞİD'e karşı kendisini savunması için silah yardımı yapmalı ve PYD'nin askeri kanadı olan YPG'yi eğitmeli.

3) Kobani ile PYD'nin diğer kantonları arasında IŞİD'in tamamen hâkim olduğu Tel Abyad bölgesi bulunmaktadır. Bu nedenle Ankara, Kobani ile diğer kantonlar arasında ve Barzani bölgesi ile Kobani arasında Türkiye sınırları içinden bir koridor açmalıdır.

Türk ordusunun itirazlarına rağmen bu talepler AKP hükümeti tarafından kısmen yerine getirildi:

¹²³ İlerleyen süreçte ABD Başkanı Barack Obama "PYD'nin IŞİD'e karşı ABD'nin kara gücü olduğunu" söyledi!

1) Havadan YPG'ye silah yardımı yapıldı. (Sonradan silahların parasını kimin verdiği tartışması yaşandı. PYD yetkilileri önce Celal Talabani'nin ödeme yaptığını açıkladılar. Barzani yönetiminin itirazı sonrasında yardımın bir bölümünün de KDP finansmanı ile sağlandığı açıklandı.)

2) AKP Hükümeti ABD'nin talebiyle Kobani'ye yardım için Türkiye toprakları üzerinden bir peşmerge koridoru açtı. Barzani'ye bağlı ilk peşmerge birliği, hem de 29 Ekim 2014 günü, silahlarıyla birlikte MİT korumasında Türkiye topraklarına konvoy halinde girdi ve Kobani'ye geçti.

3) Yine AKP Hükümeti MİT denetimindeki ÖSO gruplarını Kobani'yi savunmaya yönlendirdi.

4) ABD İncirlik'ten kalkan insansız hava araçlarının topladığı istihbarata göre IŞİD hedeflerini vurdu.

5) TSK Kobani'nin tam karşısına konuşlanan 40 km menzilli Fırtına obüsleriyle IŞİD'i vurdu.

6) YPG'li yaralıları Türkiye'deki hastanelerde tedavi edildi.

7) Kızılay'ın yardım konvoyları Kobani'ye ulaştırıldı.

8) Kobani'den kaçanlara kucak açıldı.

Erdoğan ABD'nin talebiyle Kobani'ye peşmerge koridoru açtı ve ÖSO'yu yardıma gönderdi, ama diğer yandan aslında IŞİD'in Kobani'de PYD'nin burnunu sürtmesini de istiyordu. Bu isteği çok tartışılan "Kobani düştü düşecek" sözlerine de yansdı.

Bu süreçte PKK Kobani için Güneydoğu'da "ayaklanma" başlattı. Tarihe 6-7 Ekim 2014 olayları diye geçen olaylarda 50 yurttaşımız öldü. Erdoğan ve AKP Hükümeti "halkı isyana çağırdığı" için HDP Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş'ı, HDP de "Kobani düştü düşecek"¹²⁴ diyerek bölge halkını tahrik ettiği iddiasıyla Erdoğan'ı suçladı.

124 Aylar sonra "Kobani düştü düşecek" sözlerinin çarpıtıldığını savunan Erdoğan, Uzakdoğu ziyareti sırasında uçakta gazetecilere şunları söyledi: "Kobani'nin düşmesinin Türkiye'ye kazandıracağı bir şey olmaz. Nitekim ÖSO ve peşmergenin Kobani'nin imdadına koşmalarına imkân sağladık. Tüm bunları Kobani düşmesin diye yaptık. Obama 'Kobani iki güne kalmaz düşer' dedi. Obama'ya 'Kobani düşmemeli' dedim." Bkz. "Obama 'Kobani 2 Güne Düşer' Dedi", *Yeni Şafak*, 3 Ağustos 2015: <http://www.yenisafak.com/gundem/obama-kobani-2-gune-duser-dedi-2211270>

AKP'nin Güvenli Bölge Talebi

Kobani meselesi Şam yönetimi açısından da bir kırılma noktasıydı. Suriye ordusu bu olaydan sonra büyük bir taarruz başlattı. Strateji şuydu: Önce Halep tamamen kontrol edilip kentin kuzeyinden bir koridor açık tutularak teröristlerin bu koridordan kaçması sağlanacak, ardından Şam yönetimi adım adım Suriye'nin kuzeyindeki bölgelerde tam denetimi sağlayacaktı. Bunun gerçekleşmesi pratikte PYD kantonlarının da sonuydu.

Ancak buna ilk itiraz AKP hükümetinden geldi!

Başbakan Ahmet Davutoğlu Halep'in teröristlerden temizlenmeye başlandığının konuşulduğu günlerde, 4 Kasım 2014'te, Genelkurmay Başkanı Org. Necdet Özel'le birlikte bir basın toplantısı yaptı ve Suriye ordusunun Halep operasyonlarından yakındı!

"Esad'ın Kobani'den yararlanarak Halep'i kuşattığını" söyleyen Davutoğlu, "Halep'in düşmesini istemeyiz, orada Esad'a teslim olmayacak onurlu bir halk var" dedi.

Halep sanki kendi şehriymiş gibi "düşmesini istemeyiz" diyen Davutoğlu, "Halep'in düşmesi durumunda çok zor durumda kalırız, işte bunun için güvenli bölge istiyoruz" mesajı verdi.¹²⁵

Ankara bir süredir ABD'nin IŞİD koalisyonuna tam katılım baskısına karşı "güvenli bölge kurulması" kartını kullanıyordu. Hatta Erdoğan güvenli bölge için "36. paralelin üstü" demiş, Davutoğlu da şehir şehir sayarak güvenli bölgeye Halep'i dahil etmişti!

Davutoğlu Kobani olaylarının en sıcak günlerinde El Cezire'ye uzun bir röportaj vermiş ve orada ilk kez Arapça "mıntıka-i emine" dediği güvenli bölgeyi açık açık tarif etmişti:

... bunun belli yoğunluklu nüfusların olduğu yerlerde, mesela Halep'in kuzeyinde olması lazım. Çünkü Halep'te hem rejim saldırıları var hem IŞİD saldırıları var. Halep'le Türkiye sınırları arasında olması lazım. İdlib'in Türkiye sınırına yakın yerlerinde, aynı şekilde Lazkiye'nin kuzeyinde, yine Haseke'de belli bölgelerde, şu anki

125 "Davutoğlu, Halep'te çifte standardı görüyoruz", El Cezire, 4 Kasım 2014: <http://www.aljazeera.com.tr/haber/davutoglu-halepte-cifte-standardi-goruyoruz>

Cerablus bölgesinde, Ayn el-Arap'ta, bütün bu kuşakta yerleşim merkezlerinin olduğu alanda derinliği değişebilen ama oradaki insanların havadan...¹²⁶

Şah Fırat Operasyonu

Türkiye ile ABD'nin Eğitim-Donat programı, program başladıktan sonra 19 Şubat 2015'te resmi olarak Dışişleri Müsteşarı Feridun Sinirlioğlu ile ABD'nin Ankara Büyükelçisi John Bass tarafından imzalandı. İmza töreninde "bu daha başlangıç" mesajları da vardı.

İmzadan üç gün sonra önemli bir operasyon oldu...

TSK 22 Şubat 2015 akşamı saat 21.00'de, Suriye sınırının 37 km içinde yer alan ve Türk toprağı olan Süleyman Şah Türbesi'ndeki 44 askeri yurda getirmek için Suriye'ye girdi. Operasyonda 572 asker ve 20. Zırhlı Tugay'a bağlı 50 adet M60 tankı ile devriye uçuşu yapan F-16 uçakları görev aldı.

Türbede bulunan Süleyman Şah'ın naaşı ve manevi değeri bulunan değerli eşyalar alındıktan sonra türbe ve yanındaki karakol patlayıcılarla havaya uçuruldu. Operasyonda bir asker iş kazası nedeniyle şehit oldu.

Operasyon hem içeride hem de bölgede büyük tepki gördü. İçeride savaşmadan topraklar terk edildiği için, bölgede de bir başka ülkenin egemenlik hakkı ihlal edildiği için.

AKP Hükümeti'nin bu operasyonuna neredeyse bir tek ABD'den destek geldi. ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Jen Psaki "Süleyman Şah Türbesi'nin Türkiye için bir öncelik olduğunu hepimiz bir süredir biliyorduk" dedi.¹²⁷

Ankara 37 km içerideki türbeyi sınırın hemen 200 metre yanına taşıdı. Ancak o bölge PYD bölgesiydi, Türkiye'den türbenin yeni yerine bakanlar PYD bayraklarını da görüyordu. TSK operasyona PYD bölgesinden girerek başlamıştı ve kimi görüntülerde Türk tanklarına eşlik eden YPG araçları vardı. Operasyonun olduğu

126 "Musul Düşerken Neredeydiler?", El Cezire, 15 Ekim 2014: <http://www.aljazeera.com.tr/haber/guvenli-bolgenin-sinirlarini-acikladi-0>

127 "ABD'den Şah Fırat Açıklaması", El Cezire, 24 Şubat 2015: <http://www.aljazeera.com.tr/haber/abdden-sah-firat-aciklamasi>

akşam Kobani Kanton Başkanı Enver Müslim Ankara'daydı! Hükümete yakın kalemler durumu "pasif işbirliği" diye nitelediler.

İncirlik Mutabakatı

Türkiye'nin değişik bölgelerinden yola çıkan SGDF üyesi 300 genç Kobani'ye geçmek üzere Suruç'ta toplandı. 20 Temmuz 2015'te Amara Kültür Merkezi'nin önünde basın açıklaması yapıldığı sırada bir bomba patladı: 32 kişi öldü, 104 kişi yaralandı.

İntihar bombasıyla yapılan bu saldırı Türkiye'de yeni bir dönemi başlatacaktı!

Washington tam dokuz aydır Ankara'ya İncirlik'i operasyonel kullanıma açması için bastırıyordu. Mayıs ayında MİT Müsteşarı Hakan Fidan bu anlaşmanın ayrıntıları için Washington'a, ABD Dışişleri Bakanı John Kerry ile görüşmeye gitmişti. 7-8 Temmuz 2015 tarihlerinde Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Feridun Sinirlioğlu başkanlığındaki heyetle Obama'nın IŞİD'le mücadele özel temsilcisi John Allen başkanlığındaki ABD heyeti arasında uzun bir görüşme maratonu yaşanmış ve ikinci günün sonunda taraflar prensip anlaşmasına varmıştı.

22 Temmuz 2015'te, yani Suruç bombasından sadece iki gün sonra çok önemli bir gelişme yaşandı. Hükümet Sözcüsü Bülent Arınç, devam etmekte olan Bakanlar Kurulu toplantısından çıkarak gazetecilerin sorularını yanıtladı. Arınç uzun süren basın toplantısı sırasında İncirlik mutabakatının imzaya açıldığını duyurdu:

Bu görüşmeler (Sinirlioğlu ile Allen başkanlığındaki heyetler görüşmesi) üzerinde niteliğini tam ifade etmeyeceğim, ama bir konsensüs, uzlaşma sağlanmıştır. Bundan sonra yapılabilecek müşterek harekâtlar konusunda fikir birliğine, eylem birliğine varılmıştır. Bununla ilgili Bakanlar Kurulu kararı imzaya açılmıştır.¹²⁸

Arınç, bir gazetecinin "İncirlik açıldı mı? Lojistik ve istihbari olarak kullanılabilir mi? Türk jetleri operasyona katılacak mı?"

128 "Arınç Sinyali Verdi", *Milliyet*, 22 Temmuz 2015: <http://www.milliyet.com.tr/arinc-sinyali-verdi/siyaset/detay/2091329/default.htm>

sorusuna da şu yanıtı verdi: “Bakanlar Kurulu kararı mutlaka bu tür şeylerde gizli olarak kalır. *Resmî Gazete*’de de yayımlanmaz.”

“PKK’yi Vur, PYD Kantonlarını Tanı” Anlaşması

Türkiye İncirlik mutabakatının imzalanmasının ertesi günü, yani 23 Temmuz 2015’te IŞİD’e karşı operasyona başladı. Fakat bir gün sonra, yani 24 Temmuz’da Irak’ın kuzeyindeki PKK kamplarını da vurdu.

İtiraz edeceği varsayılan Washington ise Türkiye’ye destek açıkladı. Örneğin Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Konseyi Sözcüsü Alistair Baskie “PKK’nin terör saldırılarına karşı NATO müttefikimiz Türkiye’nin kendini savunma hakkına tamamen saygı duyuyoruz” dedi.¹²⁹ Örneğin ABD Ulusal Güvenlik Başdanışman Yardımcısı Ben Rhodes, “Türkiye’nin terörist hedeflere karşı harekete geçmesinin hakkı olduğunu” söyledi.¹³⁰ Örneğin Beyaz Saray Sözcü Yardımcısı Eric Schultz “PKK’nin saldırılarını kınıyoruz. Onlar bir terör organizasyonu. Türkiye’nin kendini savunma hakkına saygı duyuyoruz” dedi.¹³¹ Hatta ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilisi Drew Bailey PKK’ye “terörizmden vazgeç” çağrısı yaptı: “PKK’nin son zamanlarda Türkiye içinde yaptığı terörist saldırıları şiddetle kınıyoruz ve NATO müttefikimiz Türkiye’nin meşru müdafaa hakkına saygı duyuyoruz.”¹³² ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Mark Toner “PKK, Türkiye’de askere, polise saldırılar gerçekleştirdi. Türkiye’nin kendisini savunma hakkı var” dedi.¹³³

129 “ABD’den Türkiye’nin PKK Operasyonlarıyla İlgili Flaş Açıklamalar”, *Hürriyet*, 26 Temmuz 2015: http://m.hurriyet.com.tr/Haber?id=29644946&utm_source=newsletter&utm_medium=mailling&utm_campaign=gunluk-bulten

130 “Jeffrey: Erdoğan Erken Seçim Umuyor”, *Amerika’nın Sesi*, 27 Temmuz 2015: <http://www.amerikaninsesi.com/content/jeffrey-erdogan-erken-secim-umuyor/2880088.html>

131 “ABD’den Çözüm Süreci Açıklaması”, *HaberTürk*, 30 Temmuz 2015: <http://www.haberturk.com/dunya/haber/1109032-abdden-cozum-sureci-acilamasi>

132 İlhan Tanır, “ABD’den PKK’ya ‘Terörizmden Vazgeç’ Çağrısı”, *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 2015: http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/330554/ABD_den_PKK_ya_Terorizmden_Vazgec_cagrisi.html

133 “Türkiye’nin Köklü Demokratik Prosedürleri Var”, *Anadolu Ajansı*, 1 Ağustos 2015: <http://www.aa.com.tr/tr/rss/566227--turkiye-nin-koklu-demokratik-prosedurleri-var>

En sonunda ABD Başkanı Barack Obama da “Terör örgütü PKK Türkiye’yi hedef alan saldırılarda bulunuyor, Türklerin kendini savunmaya çalışması meşru” dedi.¹³⁴

ABD’den gelen bu mesajlar, “Washington Kürtlere ihanet mi ediyor” sorusunu gündeme taşıdı. Aslında yanıtı hayırdı. Çünkü ABD’li yetkililer, PKK ile PYD/YPG’yi birbirinden ayırdıklarını belirtiyorlardı ve YPG’ye desteklerinin süreceğini açıklıyorlardı: Örneğin Pentagon Sözcüsü Jeff Davis, Washington yönetiminin Suriye’de PYD ile PKK’yi ayrı gördüğünü belirtti.¹³⁵ Örneğin ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü John Kirby “İncirlik Üssü sayesinde YPG’ye daha aktif destek vereceğiz” dedi.¹³⁶ ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Mark Toner “ABD İncirlik’le YPG’ye desteğini artıracak” dedi.¹³⁷

ABD PKK ile PYD-YPG’yi ayırdığını söylerken, YPG de buna uyumlu açıklamalar yapıyordu. YPG Sözcüsü Redur Xelil “PKK ile örgütsel bağlantımız yok” diyordu.¹³⁸

Özetle ABD, PKK ile PYD/YPG’yi ayırarak, hatta Türkiye’nin PKK’ye operasyonlarına destek vererek, Ankara’yı PYD kantonlarını tanımaya zorluyordu.

Nitekim Başbakan Ahmet Davutoğlu’nun açıklamaları, AKP hükümetinin “PYD kantonlarını tanımaya yöneldiğine” işaret ediyordu:

Biz Kürtlerin Suriye’deki kazanımlarından neden rahatsız olalım. Rahatsız olsak, Kürtlerin Irak’taki kazanımlarından rahatsız olurduk. Barzani’den rahatsız değilsek Kobani, Haseki’den neden rahatsız olalım. Ama Barzani de bizi rahatsız eden bir iş yapmıyor. Burada mesele kazanım değil, hangi politikaların izlendiğidir.

134 “Obama: Türklerin Kendini Savunmaya Çalışması Meşru”, *Hürriyet*, 7 Ağustos 2015: <http://m.hurriyet.com.tr/Haber?id=29749017>

135 Tolga Tanış, “Uçuşa Yasak Bölge Planlarda Yok”, *Hürriyet*, 28 Temmuz 2015: <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/29659033.asp>

136 “Dışişleri: İncirlik Her An Kullanılabilir”, *Sabah*, 30 Temmuz 2015: <http://www.sabah.com.tr/dunya/2015/07/30/disisleri-incirlik-her-an-kullanilabilir>

137 “Bu Şiddeti Başlatan PKK”, *Anadolu Ajansı*, 31 Temmuz 2015: <http://www.aa.com.tr/tr/rss/565618--bu-siddeti-baslatan-pkk>

138 “PKK ile Bağlantımız Yok”, *Odatv*, 31 Temmuz 2015: <http://odatv.com/n.php?n=pkk-ile-baglantimiz-yok-3107151200>

Diyorlar ki Kürtlerin devleti yok; Kürtlerin devleti Türkiye Cumhuriyeti devletidir. Türkiye, Kürtlerin hamisidir.¹³⁹

Böylece ilerleyen günlerde Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu açık açık “ABD’yle vardıkları mutabakata göre PYD’ye operasyon yapmayacaklarını” belirtti:

PYD’yi hedef alan bir operasyonumuz olmayacak. Ancak bu, PYD’nin yaptıklarını onaylıyoruz anlamına gelmiyor. PYD IŞİD’le çatıştığı için destek gördü, ancak PYD Suriye’de barış için mücadele eden bir unsur değil. Biz şu anda doğrudan PYD’yi hedef almıyoruz, ancak PYD’ye yaptığımız eleştiriler net.¹⁴⁰

Rusya’yla Uçak Krizi

Tayyip Erdoğan, Obama IŞİD stratejisini açıkladığından beri ısrarla ABD’den Suriye’de güvenli bölge kurma talebinde bulunuyordu. AKP Hükümeti’ne göre Esad ancak böyle devrilebilirdi.

Washington ise buna hem sahadaki dengeler nedeniyle hem de mevcut stratejiye göre henüz sırası gelmediğinden karşı çıkıyordu.

AKP Hükümeti’ne göre İncirlik’in operasyonel kullanımı fiilen “havadan güvenlik şemsiyesi” demekti ve “güvenli bölge” için yumuşak geçiş olarak yorumlanabilirdi!

Ancak özellikle Moskova ve Tahran güvenli bölge tartışmalarına sert tepki gösterdi. İki ülke, güvenli bölgenin, Suriye’nin toprak bütünlüğünün ve egemenliğinin ihlali anlamına geldiğini savunuyordu.

Rusya Devlet başkanı Vladimir Putin, 4 Ağustos 2015’te “Suriye Planı” ilan etti. Bu plan gereği Rusya, 20 Eylül 2015’te Suriye’de ilk kez hava saldırısı düzenledi.

139 “Türk Ordusu Kandil’i Bombalarken Davutoğlu Bakın Ne Dedi”, Ulusal Kanal, 27 Temmuz 2015: <http://www.ulusalkanal.com.tr/gundem/turk-ordusu-kandili-bombalarken-davutoglu-bakin-ne-dedi-h69441.html>

140 “Bakan Çavuşoğlu ABD’nin İncirlik Açıklamasını Yalanladı”, HaberTürk, 13 Ağustos 2015: <http://m.haberturk.com/dunya/haber/1115286-disisleri-bakani-cavusoglu-haberturkte>

Ardından Türkiye ile Rusya'yı karşı karşıya getiren bir olay yaşandı: Türkiye, sınır ihlali gerekçesiyle bir Rus savaş uçağını 24 Kasım 2015'te düşürdü.

Bu Suriye'de izlenen politikalar bakımından da, Türkiye-Rusya ilişkileri ve hatta Türk-Amerikan ilişkileri açısından da bir dönüm noktasıydı!

7 ay sonra 27 Haziran 2016 günü Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin Rus uçağını düşürmesi sonucu uçağın pilotunun hayatını kaybetmiş olması nedeniyle "özür dilediğini" açıkladı ve yeni bir dönem başlamış oldu.

Üstelik kısa bir süre sonra 15 Temmuz 2016'da ABD destekli FETÖ darbe girişiminde bulunulması da bu değişim dönemini hızlandırdı.

Türkiye yeni dönemde iki temel durum değişikliğine gitti:

1) Türk ordusu, PYD kantonlarını dağıtmak ve ABD'nin Irak'ta başlattığı ve Suriye'de sürdürmek istediği "Amerikan Koridoru"-nu kesmek istiyordu. ABD buna evet demeye mecbur kaldı ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Suriye operasyonları başladı.

2) Türkiye, Suriye'de ABD'yle birlikte değil, Rusya ve İran'la birlikte hareket etmeye başladı. Bu işbirliği zamanla üç ülkenin oluşturduğu Astana Platformu'na dönüştü. Türkiye Rusya'dan S-400 Hava Savunma Füzesi aldı.

Ancak...

Bu önemde değişikliğe rağmen, Ankara Şam ve Esad karşıtlığını sürdürmeye devam etti!

Ankara, ABD'yle hareket etmekten Rusya'yla işbirliği yapmaya, PYD'nin özerkliğine destek vermekten PYD kantonlarını dağıtmaya, kısacası 180 derecelik değişime yönelmişken, neden bir tek Esad karşıtlığı politikasını sürdürüyordu?

İşte bu Erdoğan'ın Neo-Abdülhamitçiliğinin gereği idi!

Neo-Abdülhamitçilik

Neo-Abdülhamitçilik, Erdoğan'ın "Rusya'yla anlaşarak kendisine alan açması, bunu ABD ile pazarlığında kullanması ve iki büyük kuvveti de AB ile dengelemeye çalışması" yöntemi idi...

Ancak AKP hükümeti için Rusya'yla işbirliği stratejik değildi; taktikseldi...

Nitekim bu konu açıldığında AKP sözcüleri bu gerçeği ifade etmek durumunda kalıyorlardı. Örneğin Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, "Biz ne Avrupa'dan uzaklaştık ne de Rusya'ya yaklaştık. ABD ile müttefikiz diye neden Rusya ile kötü olalım"¹⁴¹ diyordu. AKP'nin eski savunma bakanlarından Fikri Işık ise Washington'daki Türk Miras Vakfı'nın etkinliğinde doğrudan ABD'lilere şu mesajı veriyordu: "Rusya'yla ilişkimiz stratejik değil, taktik!"¹⁴²

İlişkilerin taktik seviyede yürütülmesi, en başta Suriye sorununun uzamasına yol açıyordu. Zira Ankara Şam ile anlaşamadığı müddetçe, Şam yönetimi kendi topraklarında tam egemenlik kuramıyordu.

Türk ordusu Fırat Kalkanı (24 Ağustos 2016 - 29 Mart 2017), Zeytin Dalı (20 Ocak 2018 - 24 Mart 2018) ve Barış Pınarı (9 Ekim 2019 - 17 Ekim 2019) harekâtları ile Amerikan Koridoru'nu kesmişti, ancak ortaya şöyle bir tablo çıkmıştı:

Suriye'nin kuzeybatısında (Fırat'ın batısında) Türk askerinin bulunduğu ÖSO bölgesi ile Suriye'nin kuzeydoğusunda (Fırat'ın doğusunda) ABD destekli PYD bölgesi!

Erdoğan, günün sonunda, PYD bölgesine karşı ÖSO bölgesini elinde ABD'ye karşı bir pazarlık kartı olarak tutabilmek için, Şam'la anlaşmamakta ve İdlib'de cihatçıları korumayı sürdürmekte ısrar ediyor!

İdlib'e geleceğiz ancak ABD'nin Barış Pınarı Harekâtı'na müdahalesine ve Erdoğan'ın bir anlaşmayla o müdahaleyi kabullenmesine dikkat çekmeliyiz.

Erdoğan - Pence Mutabakatı

Zira yukarıda da görüleceği gibi ilk harekât olan Fırat Kalkanı yaklaşık 7 ay sürdü; ikinci harekât olan Zeytin Dalı

¹⁴¹ Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu'nun CNN Türk "Gece Görüşü" Programına Verdiği Mülakat, 18 Haziran 2020: <https://www.mfa.gov.tr/dissisleri-bakani-sayin-mevlut-cavusoglu-nun-cnnturk-e-verdigi-mulakat.tr.mfa>

¹⁴² Mehmet Toroğlu, "Türkiye'nin Rusya'yla İlişkileri Stratejik Değil Taktiksel", Amerika'nın Sesi, 14 Mayıs 2020: <https://www.amerikaninsesi.com/a/turkiyenin-rusyayla-iliskileri-stratejik-degil-teknik/5420193.html>

yaklaşık 2 ay sürdü; ancak Barış Pınarı Harekâtı sadece 8 gün sürdü!

Zira AKP, ABD'nin harekâtı durdurma talebine uydu!

Bunu da kamuoyuna "120 saatlik ateşkes" diye pazarladılar; oysa 120 saat sonra ne harekât başladı ne de YPG'nin bölgeden çıkarılması hedefi tekrar gündeme geldi...

Tarihe Ankara Mutabakatı olarak geçen Erdoğan-Pence Mutabakatı, 17 Ekim 2019'da imzalandı. O imzadan sonra, hem PYD/YPG'nin Suriye'nin kuzeydoğusundaki varlığı dolaylı kabul edildi, hem de AKP iktidarı için bu, Suriye'nin kuzeybatısındaki ÖSO bölgesi için bir "karşılık teminatı" olarak görüldü...

Türk ordusunun Amerikan koridorunu kesmek için başlattığı hamleyi, Suriye'yle anlaşmayarak, tersine ABD ile anlaşarak hedefine ulaşmadan bitiren AKP hükümetinin, üstelik o askeri operasyonu kullanarak kendi "toprak kazanımı" hedefini nasıl sürdürdüğünü ortaya koyan belgelerden biri olması nedeniyle, Erdoğan ile Pence'in mutabakatını tarihe kaydedelim:

Suriye'nin Kuzeydoğusuna İlişkin Türkiye-ABD Ortak Açıklaması

1. Türkiye ve ABD, iki yakın NATO üyesi olarak bu ilişkilerini teyid eder. ABD, Türkiye'nin güney sınırına dair meşru güvenlik kaygılarını anlar.

2. Türkiye ve ABD, kuzeydoğu Suriye başta olmak üzere sahadaki gelişmelerin, ortak çıkarlar temelinde daha yakın eşgüdüm gerektirdiğini kabul eder.

3. Türkiye ve ABD "hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için" anlayışıyla, NATO topraklarını ve halklarını tüm tehditlere karşı koruma taahhütlerini muhafaza eder.

4. Her iki ülke, insan hayatı, insan hakları ile dini ve etnik toplulukların korunmasına yönelik taahhütlerini yineler.

5. Türkiye ve ABD, Suriye'nin kuzeydoğusunda DEAŞ'la mücadele faaliyetlerinin devamında kararlıdır. Bu, önceden DEAŞ kontrolünde olan alanlarda yaşayıp yerinden edilen şahıslar ile alıkoyma merkezleri hususlarında uygun şekilde gerçekleştirilecek eşgüdümü de içerir.

6. Türkiye ve ABD, terörle mücadele harekâtlarının yalnızca terör unsurları ile bu unsurlara ait barınak, sığınak, mevzi, silah, araç ve gereci hedef alması gerektiği üzerine mutabık kalır.

7. Türk tarafı Türk kuvvetleri tarafından kontrol edilen güvenli bölgedeki tüm meskûn mahal (güvenli bölge) sakinlerinin dirliği ve güvenliğini sağlayacağını taahhüt eder, sivillerin ve sivil altyapının zarar görmemesi için azami dikkati göstereceğini vurgular.

8. Her iki ülke Suriye'nin siyasi birliği ile toprak bütünlüğüne ve Suriye ihtilafını Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 2254 sayılı kararına uygun şekilde sonlandırmayı hedefleyen, BM öncülüğündeki siyasi sürece olan bağlılıklarını yineler.

9. Her iki taraf Türkiye'nin, YPG ağır silahlarının toplanması ve YPG tahkimatları ile tüm muharip mevzilerinin kullanılmaz hale getirilmesi dahil, milli güvenlik kaygılarının giderilmesini teminen bir güvenli bölge kurulmasının devam eden önemi ve işlevselliğinde mutabık kalır.

10. Güvenli bölge, evveleminde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kontrolünde olacak ve her iki taraf, güvenli bölgenin her veçhesiyle uygulanmasında eşgüdümü artıracaktır.

11. Türk tarafı Barış Pınarı Harekâtı'na, güvenli bölgeden YPG'nin 120 saat içinde geri çekilmelerini teminen ara verecektir. Barış Pınarı Harekâtı, bu geri çekilmenin tamamlanmasını müteakip durdurulacaktır.

12. Barış Pınarı Harekâtı'na ara verildiğinde ABD, Blocking Property and Suspending Entry of Certain Persons Contributing to the Situation in Syria başlıklı 14 Ekim 2019 tarihli Başkanlık Kararnamesi uyarınca hayata geçirilen yaptırımlara ilavelerini getirmeme ve Kongre nezdinde uygun şekilde çalışmalar ve istişareler yürüterek Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 2254 sayılı kararı doğrultusunda Suriye'de barış ve güvenliğin teminine dönük kaydedilen ilerlemenin altını çizmek hususunda mutabık kalır. Barış Pınarı Harekâtı 11. paragraf uyarınca durdurulduğunda, yukarıda bahsi geçen Başkanlık Kararnamesi uyarınca hayata geçirilen mevcut yaptırımlar kaldırılacaktır.

13. Her iki taraf bu açıklamada kaydedilen tüm hedeflerin uygulanması için birlikte çalışma taahhüdünde bulunmaktadır.¹⁴³

İdlib Düşümü

Ankara-Moskova hattında zaman zaman gerilime neden olan İdlib konusu, bir düğüme dönmüş durumda. Ankara İdlib'i Suriye ordusuna teslim etmek istemiyor; zira İdlib'i verirse, Afrin'den çıkmak zorunda kalacağını biliyor. Moskova ise Ankara'yı Washington'a itmemek için işi ağırdan alıyor.

Ancak zaman zaman Ankara ile Moskova arasında İdlib konusunda tansiyon yükselebiliyordu. Örneğin Putin "Soçi mutabakatını imzaladığımızda İdlib'in yüzde 50'si teröristlerin kontrolündeydi, şimdi yüzde 90'ı"¹⁴⁴ diyerek AKP'yi suçladı.

Erdoğan bir keresinde, Suriye basıncıyla Rusya İdlib konusunda kendisini sıkıştırdığında, "Astana'yı dağıtma" tehdidi bile savurdu: "Rusya şu an Astana'ya da Soçi'ye de sadık değil. Astana süreci diye bir şey de kalmadı. Rusya ya Suriye ile ya da Türkiye ile olan süreci farklı yürütecek, başka yolu yok."¹⁴⁵

Eşzamanlı olarak AKP'nin düşünce kuruluşu SETA'nın yöneticileri de ABD ve AB'ye mesajlara başlıyorlardı. Örneğin SETA Genel Koordinatörü Burhanettin Duran, "AB ve ABD, İdlib'de devreye girmeli"¹⁴⁶ derken, SETA ekibinden Prof. Dr. Kemal İnât "Rusya'nun artık Türkiye için güvenilir ortak olmadığını"¹⁴⁷ yazıyordu.

Yani Rusya'yla anlaşarak Suriye'ye giren ve bu ilişkiyi ABD'den taviz kopartmakta kullanan Neo-Abdülhamitçi iktidar,

143 Cumhurbaşkanlığı Sitesi, "Suriye'nin Kuzeydoğusuna İlişkin Türkiye-ABD Ortak Açıklaması", 17 Ekim 2019: <https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/111163/suriye-nin-kuzeydogusuna-iliskin-turkiye-abd-ortak-aciklamasi>

144 Yusuf Özcan, "Fransa Cumhurbaşkanı Macron: İdlib'de ateşkesin sağlanması gerekiyor", Anadolu Ajansı, 19 Ağustos 2019: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransa-cumhurbaskani-macron-idlibde-ateskesin-saglanmasi-gerekiyor/1559924>

145 "Erdoğan: Rusya şu an Astana'ya da Soçi'ye de sadık değil", Sputnik, 29 Ocak 2020, <https://tr.sputniknews.com/20200129/erdogan-rusya-astanaya-sociye-sadik-degil-1041280777.html>

146 Sabah Gazetesi, 1.2.2020.

147 Türkiye Gazetesi, 1.2.2020

Moskova'dan gelen İdlib konusundaki baskıyı da ABD ve AB'ye dayanarak hafifletmeye çalışıyordu!

Ancak süreç ağır ilerliyor da olsa, İdlib konusunda Suriye ordusunun gün geçtikçe daha fazla kendi topraklarında kontrolü sağladığı bir harita oluşuyor. Ankara, Suriye ordusunun karşısına kurduğu hattı, altı ayda bir geri çekmek zorunda kalıyor.

Erdoğan'ın Suriye'de Mandater Olma Hevesi

Türkiye, Rusya ve İran'la işbirliğini, Suriye yönetimiyle işbirliğine taşısa, Suriye ordusu Türk ordusunun desteğiyle Suriye'nin kuzeyinin tamamında egemenliğini sağlasa, bu büyük problem 10 yılın ardından bitecek ve yeniden yaralar sarılmaya başlanacak.

Bu aynı zamanda Türkiye'deki 5 milyon Suriyelinin de vatanlarına dönebilmesinin yolunu açacak.

Ancak AKP hükümeti Esad karşıtlığını sürdürmekte ısrarlı. Neden? Çünkü AKP'nin yeni dönemde temel hedefi, Esad'ı yıkama da, Suriye'nin kuzeybatısında "nüfuz bölgesi" ele geçirmek!

Hatta bunu ABD'nin PYD bölgesiyle karşılıklı kabule dönüştürmek!

Sırf bu nedenle Suriye meselesi uzuyor, sırf bu nedenle Türkiye'nin göçmen sorunu büyüyor...

İktidar bu hedefi, Amerikan basınına bile açık açık yazıyor aslında...

Anımsayalım:

Erdoğan'ın *New York Times*'a yazdığı "Türkiye Suriye'de işi halleder"¹⁴⁸ başlıklı makalesi, tam bir görev talebiydi ve öne çıkan mesajları şunlardı:

ABD'nin, uluslararası toplumun ve Suriye halkının çıkarlarının korunabilmesi için çekilmenin dikkatlice planlanması ve doğru ortaklarla işbirliği içerisinde hayata geçirilmesi gerekmektedir. NATO'nun ikinci büyük ordusuna sahip olan Türkiye, bu görevi yerine getirme gücü ve kararlılığı olan tek ülke konumundadır.

148 "Erdoğan: Türkiye'nin Suriye'de barışı sağlamak için planı var", cumhuriyet.com.tr, 7 Ocak 2019: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/erdogan-turkiyenin-suriyede-barisi-saglamak-icin-planı-var-1194333>

Erdoğan bu sözleriyle AKP'nin, ABD sonrası Suriye'de vekâleti üstlenmeye hazır olduğunu ilan ediyordu!

Atılması gereken ilk adım, Suriye toplumunun tüm kesimlerinden savaşçıları kapsayan bir istikrar gücü kurulmasıdır. Ancak tüm kesimleri bir araya getiren bir yapı, Suriye vatandaşlarının tamamına hizmet ederek, ülkenin muhtelif kısımlarına düzen ve asayiş getirebilecektir.

Yani AKP, kendi kurduğu Özgür Suriye Ordusu'nu (ÖSO) büyütmek istemektedir. Ancak Suriye'nin ordusu vardır, ikinci bir ordu, ikinci bir devlet demektir!

Suriye Kürtleriyle herhangi bir sorunumuz olmadığını ifade etmek istiyorum. Savaş koşullarında birçok genç Suriyelinin seçenekleri olmadığı için Türkiye ve ABD tarafından terör örgütü olarak kabul edilen PKK'nın Suriye kolu PYD/YPG saflarına katıldığını biliyoruz.

Bu sözler diplomaside, ABD'yle anlaşma yapılırsa, PYD konusundaki katılığın yumuşatılabileceği mesajı taşıyordu!

Türkiye'nin gözetiminde, şu anda YPG veya IŞİD terör örgütlerinin kontrolünde olan Suriye toprakları, halk tarafından seçimle belirlenen yerel meclisler tarafından idare edilecektir. Terör örgütleriyle bağlantısı olmayan herkes, yerel yönetimlerde kendi toplumlarını temsil etme hakkına sahip olacaktır. Suriye'nin kuzeyinde, nüfusunun çoğunluğu Kürt olacak yerlerde kurulacak yerel meclislerde Kürt toplumunun temsilcileri çoğunluğu oluşturacak; ancak diğer tüm kesimlerin adil bir şekilde siyasi temsil hakkından faydalanmaları sağlanacaktır. Deneyimli Türk yetkililer, bu meclislere belediye işleri, eğitim, sağlık ve acil durum hizmetleri gibi alanlarda danışmanlık verecektir.

Suriye topraklarında yerel meclisler kurmak demek, Suriye'de "özerk bölge" kurmak demektir. İşte "ikinci ordu" bunun içindir.

Bu yerel meclislere “danışmanlık vermek” demek, Ankara’nın “özerk bölgeyi” yönetmesi demektir.

Sonuç olarak Erdoğan bu mesajlarla, Suriye’de mandater olma hedefini ortaya koymaktadır.

AKP’nin Toprak Hedefi

Yalnızca bunlar mı?

Şu uygulamalar da AKP’nin Suriye’nin kuzeybatısında nüfuz bölgesi oluşturma hedefine işaret ediyor:

- AKP medyasında “82. il: Halep” manşeti atıldı.¹⁴⁹
 - AKP, İdlib’deki çeşitli grupların temsilcileri ile Türkiye’deki Suriyelilerin temsilcilerini Cilvegözü Sınır Kapısı’nın bitişiğinde toplayarak 425 üyeli bir “meclis” kurdu. (17-18.9.2017)
 - AKP’nin topladığı o meclis, kısa bir süre sonra, “milli kurtuluş hükümeti”ni ilan etti. (2.11.2017)
 - Erdoğan, “Afrin’e fetih yakındır”¹⁵⁰ diyerek, “o toprakları ele geçirme” ve “elde tutma” niyetini ortaya koydu.
 - İçişleri Bakanı Süleyman Soylu “Azez’e kaymakam, Cerablus’a emniyet müdürü, Mare’ye jandarma komutanı atadık” dedi.¹⁵¹
 - İktidarın ortağı Devlet Bahçeli ise “Suriye yönetimi teröristlerle işbirliği yaparsa toprakların bir kısmını elimizde tutmanın yolu açılacaktır” diyerek, Suriye topraklarını elde tutmaya gerekçe üretti.¹⁵²
- Nasıl Suriye yönetimini toptan terörist görüyorlardı!

• Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle Suriye toprakları olan El-Bab, Azez ve Afrin’de, Gaziantep Üniversitesi’ne bağlı

¹⁴⁹ *Takvim* Gazetesi, 5 Ağustos 2015.

¹⁵⁰ Erdinç Çelikhan, “Afrin’e girdik giriyoruz... Fetih yakın”, *hürriyet.com.tr*, 18 Mart 2018: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/afrine-girdik-giriyoruz-fetih-yakin-40775966>

¹⁵¹ “Soylu: Azez’de, Cerablus’ta, Marel’de kaymakamımız, emniyet müdürümüz, jandarma komutanımız var”, *Sputnik*, 28 Ocak 2018: <https://tr.sputniknews.com/20180128/soylu-azez-cerablus-marel-kaymakam-denizli-emniyet-muduru-jandarma-1031997247.html>

¹⁵² “Bahçeli: Suriye yönetimi teröristlerle iş birliği yaparsa toprakların bir kısmını elimizde tutmanın yolu açılacaktır”, *Sputnik*, 6 Mart 2018: <https://tr.sputniknews.com/20180306/bahceli-mhp-afrin-suriye-ypg-1032513202.html>

fakülteler kurulacağı ilan edildi, 3 Ekim 2019 tarihli *Resmi Gazete*'de yayımlandı.

• AKP'nin 2017'de kurduğu "Suriye geçici hükümeti"nin sözde Başbakanı Abdurrahman Mustafa, yanında sözde Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkanı Selim İdris ve ÖSO komutanları ile Şanlıurfa'da 4 Ekim 2019'da basın toplantısı düzenledi. Basın toplantısında Özgür Suriye Ordusu'nu oluşturan ve daha önce "Milli Ordu" ve "Ulusal Kurtuluş Cephesi" adı altında birleşen grupların tek çatı altında toplandığı, "Suriye geçici hükümetinin Savunma Bakanlığı"na bağlandığı ve "düzenli orduya" geçileceği ilan edildi!¹⁵³

Sonuç olarak...

AKP hükümetinin Şam'a karşı Suriye geçici meclisi, hükümeti ve ordusu kurması; Suriye topraklarındaki yerleşim yerlerine Türkiye'den kaymakam, emniyet müdürü ve jandarma komutanı ataması, Suriye topraklarında kararname ile üniversite kurması, açık ki "toprak bütünlüğünü savunma" sözünün değil, "toprak kazanma niyeti"nin göstergeleridir!

Türkiye'deki 5 milyon Suriyeliyi "elde tutma" politikası da işte bunun gereği...

153 Şahin Şen, "Milli Ordu 50 bin askerle harekâta hazır", *Yeni Şafak*, 5 Ekim 2019: <https://www.yenisafak.com/gundem/milli-ordu-50-bin-askerle-harekata-hazir-3509033>

X. BÖLÜM
AVRUPA’NIN İSTİLASINI
ÖNLEYEN TAMPON ÜLKE:
TÜRKİYE

6 milyona ulaşan göçmen/sığınmacı varlığı, ekonomisi parlak olmayan 80 milyonluk bir ülkede ciddi sorundur.

İster meseleye insan hakları gözlüğü ile bakın, isterseniz milliyetçi bir gözlükle...

Yüksek işsizlik oranına sahip, asgari ücretin yoksulluk sınırının çok altında olduğu, borcun borç ile çevrildiği bir ülkede, nüfusun yüzde 7'sine ulaşmış bir göçmen varlığı çok ciddi bir sorundur.

Dahası hızla çözülmesi gereken bir sorundur.

Çünkü...

Daha büyük sorunların ortaya çıkmaması için, yabancı karşıtlığının oluşmaması için, sorunun kırılmaya ramak kalmış bir fay hattına dönüşmemesi için, hızla çözüm gerekmektedir.

11 Ağustos 2021 akşamı Ankara Altındağ'da çıkan vahim olaylar, hepimiz için uyarıcı olmalıdır.

Yeni-Osmanlıcılığın Göçmen Politikası

Ne yazık ki tablo Türkiye için iki kere sorunlu...

Çünkü Türkiye'yi "daha çok göçmen alacağız" diyen bir iktidar yönetiyor.

Haliyle bu durum "çözüm ama nasıl" sorusundan önce "çözüm ama kiminle" sorusunu önümüze koyuyor.

Önceki bölümlerde inceledik:

AKP hükümeti emperyalizmle uyumlu Yeni-Osmanlıcılığının "genişleme" hayaliyle göçmenleri bir kart olarak gördü...

AKP hükümeti ümmetçi ideolojisinin bir yansıması olarak göçmenleri çeşitlilik olarak gördü...

AKP hükümeti Neo-Abdülhamitçiliğinin yansıması olarak göçmenleri Batı'yla pazarlığının bir kartı olarak gördü...

Sonuç?

AKP hükümetinin başbakanının “övünerek” söylediği gibi, Türkiye Avrupa'nın istilasını önleyen bir tampon ülke haline geldi!

Binali Yıldırım'ın Övündüğü Göç Politikası

Bakın Türkiye'nin tampon ülke haline geldiğini, bu şekilde Avrupa'nın istilasını önlediğini söyleyen bizzat AKP'nin başbakanıdır!

24 Kasım 2016'da TRT'de gazetecilerin karşısına çıkan Başbakan Binali Yıldırım, Avrupa'nın güvenliğini sağlayan bir ülkenin başbakanı olmakla övündü:

Düşünün, Türkiye olmasa ne olacak? Bütün bu Ortadoğu'dan, kargaşanın, savaşın yaşandığı bölgelerden akın akın mülteciler Avrupa'yı istila edecek ve çok büyük bir sorunla yaşamak zorunda kalacaklar. Türkiye buradan bütün bu sorunları, kendi içerisinde yönetebilen bir ülkedir. Avrupa'nın bunu görmesi lazım.¹⁵⁴

Yani AKP'nin başbakanı Binali Yıldırım, 5-6 milyon mültecinin Avrupa'yı istila etmek yerine kendi yönettiği ülkeyi istila ediyor olmasını, övünülecek bir politika olarak anlatıyor!

Peki neden?

Yıldırım'ın sözlerinin devamında o da var:

Avrupa ile ilişkileri zehirlemek, kopma noktasına getirmek Türkiye'ye zarar verir kabul ediyorum ama Avrupa'ya 3 misli, 5 misli daha çok zarar verir.

Yani AKP iktidarı, girilemeyecek AB kapısında kalabilmek için, o kapıdan kovulmamak için, kapıda beklerken Türkiye'de

154 “Başbakan Binali Yıldırım'dan 24 Kasım değerlendirmesi”, sozcu.com.tr, 25 Kasım 2016: <https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/basbakan-binali-yildirimdan-24-kasim-degerlendirmesi-1528467/>

iktidar olabilmeyi sürdürebilmek için, emperyalist Avrupa'nın göçmenlerce istila edilmesinin önünde duvar oluyor!

Sadece başbakan değil, cumhurbaşkanı da aynı şeyi söylüyor!

Binali Yıldırım'dan üç yıl sonra, Cumhurbaşkanı Erdoğan bakanınız ne diyor:

Bugün Avrupa ülkeleri hâlâ huzur içinde yaşıyor olmalarını, Türkiye'nin 4 milyon sığınmacıyı kendi topraklarında misafir etmesine borçludur.¹⁵⁵

AB - AKP Geri Kabul Anlaşması

Eskiden Türkiye göç konusunda transit ülkeydi...

Asya'dan ve Ortadoğu'dan göçlerde, Avrupa'ya ulaşmak isteyen göçmenler için bir geçiş ülkesiydi...

Bir başka ifadeyle, istasyondur; göçmenlerin bir kısmı durakta iner, çoğunluğu Avrupa duraklarına hareket ederdi.

AKP hükümeti ise Türkiye'yi "son durak" yaptı!

Nasıl mı?

İktidar, AB ile 16 Aralık 2013 tarihinde "Geri Kabul Anlaşması" imzaladı.

Neydi bu anlaşma?

Anlaşma Türkiye'nin önüne sözde vize serbestliği konusu bağlamında geldi...

Oysa Atlantik'in Suriye'de başlattığı iç savaş tezgâhı, ciddi bir göç sorunu yaratmaya başlamıştı ve Avrupalı emperyalistler, ABD ile birlikte çıkardıkları bu sorunun sonucuyla karşılaşmamak için Türkiye'yi kullanmak istiyordu...

Nasıl da Türkiye'yi yönetenler "AB üyeliği" hayali satarak kamuoyu propagandası yapan, "AB'ye ha girdik, ha gireceğiz" diyerek gündüz gözüyle havai fişek patlatan bir iktidardı...

Dahası ekonomi-politik olarak AB'ye bağımlı, AB'nin siyasi ve ekonomik desteğiyle iktidarını sürdürebilen bir iktidardı.

¹⁵⁵ "Erdoğan Avrupa'yı hedef aldı: Daha çok yanacaksınız", Euronews, 3 Mayıs 2019: <https://tr.euronews.com/2019/05/03/erdogan-avrupa-yi-hedef-aldi-daha-cok-yanacaksınız-turk-bahari-huzurunuzu-bize-borclusunuz>

İşte göçmen sorununu Avrupa'ya taşımamak ve Türkiye'de tutmak için iktidarın önüne bir anlaşma getirdiler.

“Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma” başlıklı anlaşma, 16 Aralık 2013'te imzalandı. Anlaşma önce Başbakan Recep Tayyip Erdoğan imzasıyla 16 Nisan 2014'te “genelge” olarak yayınlandı. Adından AKP'nin çoğunlukta olduğu TBMM, anlaşmayı 25 Haziran 2014'te, 6547 no'lu kanun olarak kabul etti.

Anlaşmanın esası dördüncü maddedeki şu karardı:

Türkiye bir AB üyesi ülkesinin başvurusu üzerine, ülkede bulunma ve ikamet etme koşullarını sağlamayan üçüncü ülke vatandaşlarını ve vatansız kişileri geri kabul eder.

İşin esası buydu ve gerisi geri kabulün usulüydü, prosedürüydü, transferiydi, teknik ayrıntılarıydı...

Ancak...

AKP'yi ilgilendiren kısmına da dikkat çekmeliyiz.

Anlaşmanın 23. maddesi şöyleydi:

Avrupa Birliği, teknik yardım konusunda ekli ortak bildiri uyarınca bu anlaşmanın uygulanmasında Türkiye'yi desteklemek amacıyla mali kaynak sağlama taahhüdünde bulunmuştur.

Özetle AB Türkiye'ye, “Suriyeli göçmenleri Avrupa'ya bırakma, sen tut, elinden kaçanları sana iade edebilelim, bunun karşılığında da mali yardım yapalım” diyordu...

Özellikle IŞİD'in ortaya çıkması ve cihatçı grupların alan kapma savaşı sırasında, 2014-2015 yıllarından itibaren Suriye'den Türkiye'ye göç sayısı daha da arttı.

Bu yeni gelen göçmenler bir yandan da Türkiye'den özellikle Yunanistan'a ulaşmaya çalışıyorlardı...

AB bu yeni süreç için de bastırdı ve AKP'yle “yeni düzensiz göçmenlerin geri kabulü” için bir anlaşma yaptı.

20 Mart 2016'da imzalanan bu anlaşma gereği, mülteciler 4 Nisan 2016'dan itibaren Türkiye'ye gönderilmeye başlandı.

O anlaşmanın önemli bazı maddeleri de şöyleydi:

- 20 Mart 2016 tarihi itibarıyla Türkiye’den Yunan adalarına geçen tüm yeni düzensiz göçmenler Türkiye’ye iade edilecek. İade işlemi, AB hukukuna ve uluslararası hukuka tam olarak uygun şekilde gerçekleştirilecek; hiçbir surette toplu sınır dışı etme işlemi olmayacak.

- Korunmaya muhtaç gruplara yönelik BM Kriterleri dikkate alınmak suretiyle, Yunan adalarından Türkiye’ye iade edilen her bir Suriyeli için, Türkiye’den bir diğer Suriyeli AB’ye yerleştirilecek. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Kurulu’nun yanı sıra Komisyonun, AB ajanslarının ve diğer üye devletlerin desteği ile geri dönüşlerin başladığı ilk günden itibaren bu ilkenin uygulanmasının sağlanmasına yönelik bir mekanizma tesis edilecek. Daha önce düzensiz bir şekilde AB’ye girmemiş ya da girmeye teşebbüs etmemiş göçmenlere öncelik verilecek.

- Türkiye, Türkiye’den AB’ye yasadışı göçe yönelik yeni deniz ve kara güzergâhlarını önlemek için gerekli her türlü tedbiri alacak ve bu amaç doğrultusunda AB’nin yanı sıra komşu devletlerle de işbirliği yapacak.

- Türkiye ve AB arasındaki düzensiz geçişler sona erdiğinde ya da en azından büyük ölçüde ve sürdürülebilir şekilde azaltıldığında Gönüllü İnsani Kabul Planı uygulamaya koyulacak. AB üye devletleri bu plana gönüllülük esasında katkıda bulunacak.

- Tüm beklentilerin karşılanması kaydıyla, en geç Haziran 2016 sonuna kadar Türk vatandaşlarına yönelik vize gerekliliklerinin kaldırılması amacıyla, Vize Serbestisi Yol Haritasının katılan tüm üye devletler bakımından yerine getirilmesine hız verilecek.

- AB, Türkiye ile yakın işbirliği içerisinde, Türkiye için Sığınmacı Mali İmkânı kapsamında başlangıç olarak tahsis edilen 3 milyar avronun ödenmesini hızlandıracak ve mart ayı sonundan önce, Türkiye’nin sağlayacağı hızlı bildirimler ile tespit edilecek geçici koruma altındaki kişilere yönelik daha çok sayıda projenin finansmanını sağlayacak.

- AB ve AB’ye üye devletler, özellikle Türkiye sınırına yakın belirli alanlarda Suriye içindeki insani koşulların iyileştirilmesine

yönelik olarak ve yerel nüfusun ve mültecilerin daha güvenli olacak alanlarda yaşamasını sağlamak üzere Türkiye ile her türlü ortak çabayı gösterecek.¹⁵⁶

Emperyalizmin Göç Stratejisi

16 Aralık 2013 tarihinde AB'yle imzalanan "Geri Kabul Anlaşması" da, 20 Mart 2016'da AB'yle imzalanan "yeni düzensiz göçmenlerin geri kabul anlaşması" da Türkiye'yi "göçmen deposu" haline getirdi.

Türkiye şimdi de ABD'nin işbirliği yaptığı Afganlara göç için işaret ettiği bir ülke olarak "bekleme odası" haline geliyor...

Sadece bu iki örnek bile, Türkiye açısından göç meselesinin sıradan bir mazlumlara kapı açma olayı olmadığını, "emperyalist bir göç stratejisi" ile karşı karşıya olduğumuzu göstermeye yetmektedir.

Böyle olduğu için de göçmenleri toptancı bir yaklaşımla değil, emperyalizmin göç stratejisi içindeki yerlerine göre değerlendirmeliyiz...

Şöyle ki...

Göçmenlerin Niteliği

Döne döne vurguladık, önemi nedeniyle bir kere belirtelim:

Türkiye'nin göç sorununun kaynağı birincisi ABD ve AB'nin emperyalist politikalarıdır, ikincisi de o politikalarla işbirliği yapan AKP hükümetidir!

Sorunun kaynağı olan ABD, AB ve AKP yerine göçmenleri suçlamak ve mazlum göçmenle emperyalizm işbirlikçisi göçmeni aynı kefeye koyarak kategorik bir göçmen karşıtlığı yapmak büyük yanlıştır.

O nedenle mazlum göçmenle, emperyalizmin işbirlikçisi olan göçmeni mutlaka ayırmalıyız...

156 "AB-Türkiye mülteci krizi anlaşması yürürlükte", Euronews, 21 Mart 2016: <https://tr.euronews.com/2016/03/24/ab-turkiye-multeci-krizi-anlasmasi-yururlukte>

Büyük bir kısmı yoksul olan göçmenle tuzu kuru göçmeni birbirinden ayırmalıyız...

Çaresiz göçmenle, ülkesinde her türlü gayrimeşru yöntemle para kazandıktan sonra o parasını alıp Türkiye’de para karşılığı AKP’nin verdiği vatandaşlıkla sefa süren göçmeni özellikle birbirinden ayırmalıyız...

Özetle sorunun emperyalizmle bağını kurmalı, neden-sonuç ilişkisi içerisinde bir çözümleme yaparak göçmenlerin niteliğini tahlil etmeliyiz...

Bu durumda karşımıza şu sonuç çıkmaktadır:

Suriyeli Göçmenler

Suriyeli göçmenleri kabaca dört kategoride ele alabiliriz (Kuşkusuz her grupta istisnalar vardır):

1) 2011-2012 yıllarında Türkiye’ye gelenler: Bu grup büyük oranda, AKP’nin politikalarına destek veren ÖSO bünyesindeki kişiler ve onların aileleridir. Gündüz çadır kentlerde yaşayan, gece silahlarıyla sınırı geçip Suriye’de saldırılar düzenleyen kişiler ve onların aileleridir.

2) 2012-2014 yılları arasında Türkiye’ye gelenler: Bu grup üç damardan oluşmaktadır.

a) Birinci damarı, ilk gruptaki gibi, ÖSO’ya yeni katılanlar ve aileleri oluşturmaktadır.

b) İkinci damarı, yeni kurulan Suriyeli cihatçı gruplar ve onların aileleri oluşturmaktadır.

c) Üçüncü damarı da ÖSO ve Suriyeli cihatçı grupların çatışma alanlarını genişletmesiyle, dahası başka ülkelerden gelen cihatçı grupların yeni çatışma alanları oluşturmasıyla Türkiye’ye gelenler oluşturmaktadır.

3) 2014-2018 yılları arasında Türkiye’ye gelenler: Bu grup, ağırlıklı olarak Haziran 2014’ten itibaren ortaya çıkan IŞİD’in saldırıları nedeniyle Türkiye’ye kaçmak zorunda kalan mazlum Suriyelilerden oluşmaktadır.

4) 2018-2021 yılları arasında Türkiye’ye gelenler: Bu grup, ağırlıklı olarak cihatçı grupların kendi aralarında bölgelere egemen

olma mücadelesi ve çatışmasından kaçıp kurtulmaya çalışan Suriyelilerden oluşmaktadır.

Bu kategoriler de göstermektedir ki, ülkesine karşı silahlı eylem yapanların ve ailelerinin durumu ile IŞİD'den ya da diğer cihatçı örgütlerin çatışmasından kaçan Suriyelileri aynı kefeyle kesinlikle koyamayız.

O nedenle Suriyelilere karşı toptancı yaklaşımlardan kesinlikle uzak durmalıyız.

Afgan Göçmenler

Afgan göçmenlere gelecek olursak...

14 Haziran 2021'e kadarki süreçte Türkiye'ye gelen Afganların büyük bir kısmı, ABD işgali ile Taliban rejimi arasında sıkışmış ve kendisine daha iyi bir hayat kurmak üzere esas olarak Avrupa'ya geçmek amacıyla ülkemize gelmek zorunda kalmış kişilerdir.

20 yılda, bir kısmı Avrupa'ya geçebildiyse de, önemli bir bölümü Türkiye'de kaldı. Çoğu ucuz işgücü olarak inşaatlardan bakikal çıraklığına kadar pek çok işte çalıştı.

Zaman zaman topluca çalıştıkları işyerlerinde kavgalarıyla haber oldular ama çoğunlukla toplum içerisinde uyumlu olmaya çalışarak ayakta kalmaya çalıştılar...

Ancak 14 Haziran 2021'den sonra gelenlerin, en azından bir bölümünün durumu kesinlikle farklı!

Önceki bölümlerde inceledik: Erdoğan ile ABD Başkanı Biden'ın 14 Haziran 2021 tarihli görüşmesinde, Kâbil Havalimanı'nın korunması ve işletilmesini Türkiye'nin üstlenmesi konusunda "genel bir mutabakata" varılmıştı.

Aslında olan şuydu: ABD ve NATO 20 yıllık işgalin sonunda Afganistan'dan tamamen çekiliyor ancak Batılı diplomatların güvenliği için Türk ordusuna "havalimanı ile büyükelçilikler arasında güvenliği sağlama görevi" veriliyordu.

İşte ABD ve NATO'nun geri çekilme açıklaması ile 14 Haziran tarihli o mutabakattan sonra Türkiye'ye Afgan göçü patlaması yaşandı...

Gelenlerin büyük bir kısmı gençti, yanlarında kadın ve çocuk yoktu, hatta bavulları bile yoktu...

Neden?

Çünkü ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 2 Ağustos 2021'de açıkladığı "Öncelik 2" kategorisi ortaya koydu ki, ABD "Mülteci Kabul Programı" çerçevesinde 20 yıldır kendisiyle işbirliği yapan Afganları kurtarmaya çalışıyor.

ABD bu amaçla işbirlikçilerine Türkiye'yi işaret etti; Türkiye'ye gelmeleri halinde "hem Türk hükümetine hem de BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne kaydolma fırsatına kavuşacaklarını" ilan etti.

Kısacası Washington, kendi işbirlikçileri için Türkiye'yi "bekleme odası" olarak işaret etti.

Böylece ABD'ye ulaşabilmek için işbirlikçi Afganlar büyük kafileler halinde hızla Türkiye'ye ulaşılar.

Tabii onlarla aynı kategoride olmasalar da, Taliban'ın yeniden ve hızla Afganistan'a egemen olması halinde ülkede bulunmak istemeyen on binler de yollara düştü...

ABD kendi işbirlikçilerine sahip çıkarken, kendileri de fırsat tan yararlanıp belki Avrupa'ya geçebilirim diye düşünerek yollara düşen on binler oldu...

Dolayısıyla Suriye göçünde olduğu gibi, Afgan göçünde de tüm Afganları aynı kefeye koyamayız, Afgan göçmenlere karşı toptancı bir yaklaşımda bulunamayız...

Zira göç sorunu, göç eden kişi için de, geldikleri ülkenin halkı için de oldukça hassas ve dikkatle ele alınması gereken bir konudur...

Bu bölümü bitirirken o nedenle bu kitabın temel yaklaşımını bir kez daha vurgulayalım:

Türkiye'nin göç sorunu, ABD ve AB'nin emperyalist politikalarından ve AKP hükümetinin o politikalara destek vermesinden kaynaklanmaktadır.

Bu nedenle tepki ABD, AB ve AKP'ye olmalıdır; göçmene değil...

XI. BÖLÜM

GÖÇ SORUNUNA ÇÖZÜM: TÜRKİYE - SURİYE ORTAK EKONOMİ ALANI

Önceki bölümlerde göç sorununun kaynaklarını ele aldık...

Göçü doğuran emperyalist saldırıları inceledik...

Göçü doğuran AKP'nin Suriye ve Afganistan dış politikasını inceledik...

Ağırlıklı olarak Suriyeli göçmeler bulunduğundan, 10 yıllık Suriye politikasını, diğer bölümlere nazaran biraz daha geniş ele aldık...

Kategorik bir göçmen karşıtlığının yanlışlığına işaret edebilmek için, örneğin milli forma giyerek Türkiye'ye Tokyo 2020 Olimpiyatları'nda katkı veren göçmen sporculara dikkat çektik...

Fakat...

6 milyona ulaşan göçmen varlığının ciddi bir sorun olduğu ortada...

Peki bu sorunu nasıl çözeceğiz?

İki temel yanlış yaklaşım var: Biri AKP'nin bırakın çözmeyi daha da göçmen alacağını ilan eden politikası, diğeri de kategorik göçmen karşıtlığı ve zorla sınır dışı etme politikası...

Bu iki yanlışın ortasında elbette bir doğru var: Sekiz maddede soruna çözüm önerilerimizi sıralayalım:

1) Öncelikle Yeni Göçler Önlenmeli

Türkiye'nin en acil sorunu, mevcuda çözüm bulmaktan önce, yeni göçmen akışını kesebilmektir. Çünkü hızla artmakta olan bir Afgan göçü ile karşı karşıyayız. Kuşkusuz Suriye'den de yeni göçler gelmektedir.

Bu nedenle Türkiye öncelikle yeni göçü durduracak önlemler almalıdır. Pek çok ülke uygulamasından görülmektedir ki “duvar örmek” nihai çözüm değildir.

Burada esas olan, göçün yaşandığı sınırlarımızdaki komşu ülkelerle işbirliği yapabilmektir.

Yani Ankara, Tahran, Şam ve Bağdat’la göçmen sorunu konusunda hızla işbirliği yapmalıdır.

Öte yandan pek çok görüntüden, bu işin ekonomisinin oluştuğu, sınıra gelen göçmenlerin Türkiye’den kaçakçılar tarafından belli ücretler karşılığında Türkiye içlerine taşındığı görülmektedir.

Bu insan kaçakçılığı ağı hızla çökertilmeli ve bunun “çekici” bir ekonomi haline gelmesi önlenmelidir.

2) Mevcut Göçmenler Kayıt Altına Alınmalı

Türkiye’deki Suriyelilerin sayısının resmi olarak 3.6 milyon olduğu ama gayri resmi olarak 5 milyon olduğu belirtiliyor. Demek ki en iyi ihtimalle 1.5 milyon kayıt dışı Suriyeli var.

Türk devleti, hızla 81 ilde bu kayıt dışı Suriyelileri saptayarak kayıt altına almalıdır. Bu hem göçmen emeğinin yasadışı kullanımını kesmek, hem kontrolü elde tutmak, hem de şartlar oluştuğunda vatanlarına gönderilecek göçmenlere hızla ulaşabilmek açısından kritik önemdedir.

İşin güvenlik boyutu ayrıca var tabii...

Zira 10 yıldır Suriye’de çatışan örgütlerin Türkiye içinde hücreler kurduğunu, zaman zaman yakalananların varlığından biliyoruz.

3) Vatandaşlık Konusu

AKP hükümeti, mal varlığı yerinde olan Suriyelilere belli bir bedel karşılığında vatandaşlık verdi. Erdoğan’ın açıklamalarından bunun artacağını biliyoruz.

Öte yandan yüzde 50 + 1 gereken başkanlık seçiminde, iktidarın 2023 (ya da olası erken seçim için) oy oranının yetmediği anketlerden görülmüyor. İşte bu nedenle sarayın “muhalefetin

göçmen karşıtlığını” kullanarak Suriyelilere oy kullanabilmeleri için vatandaşlık verme işini hızlandırabileceği ve yaygınlaştırabileceği konuşuluyor.

Bu göç sorununu daha da çetrefilli hale getirecektir.

Tersine, Türkiye ödedikleri bedeli iade ederek vatandaşlığa aldığı Suriyelileri vatandaşlıktan çıkarmalı ve zorla ülkesine sınır dışı etmelidir. Şundan: Bu Suriyelilerin önemli bir kısmı, ülke-lerinde çeşitli yollarla haksız elde ettikleri kazançları toplayarak Türkiye’ye geldiler; Suriye’nin parasını çaldılar bir bakıma...

Tekrar inşa edilmek zorunda olan iyi komşuluğun gereği olarak, Türkiye özellikle AKP hükümetinin dağıttığı bu vatandaşlıkları geri almalıdır.

Diğer yandan...

Öyle ya da böyle topluma karışmış, kayıtlı olarak çalışan, kayıtlı bir adreste ikamet eden, çocukları artık okula başlamış ve Türkçe konuşan, aile olarak da toplumla uyum içinde olup adım adım entegre olan Suriyeliler için aşamalı vatandaşlık uygulanabilir...

Kuşkusuz bu yol çözüm dizisinin esası olamaz, esası Suriyelilerin ikna edilerek gönüllü dönüşlerini sağlayabilmektir.

4) Devlet Politikası Oluşturulmalı

Türkiye’de bugün iktidar değişse ve yarın göç sorununu çözmeyi önüne birincil iş koyan bir parti iktidar olsa bile, 6 milyon göçmenin varlığı düşünülürse, sorunu aylar içinde değil, ancak birkaç yıl içinde çözebileceğimiz görülecektir.

O süreç ise göçmenler açısından da kendi vatandaşlarımız açısından da kritiktir.

O sürecin sıkıntı yaşanmadan geçebilmesi için göç konusunda bir “devlet politikası” oluşturulmalıdır.

Televizyonlarda kamu spotu yayınlamaktan, okullarda öğrencilere “yabancı düşmanlığının yanlışlığı”, “ırkçılık karşıtlığı” konularında eğitimler vermeye kadar pek çok uygulama yapılmalıdır.

Kışkırtıcı faaliyetleri önleyebilmek için kamuoyu duyarlılığı oluşturulmalıdır.

5) Geri Kabul Anlaşmasına Son

16 Aralık 2013 tarihinde AB'yle imzalanan "Geri Kabul Anlaşması" da, 20 Mart 2016'da AB'yle imzalan "yeni düzensiz göçmenlerin geri kabul anlaşması" da Türkiye'yi "göçmen deposu" haline getirdi. Bu anlaşmalara derhal son verilmedir.

Önceki bölümde belirttiğimiz gibi AKP hükümeti açıkça bu anlaşmayla "Avrupa'yı istiladan kurtarmakla" övünüyor!

Bu durumda Avrupa istiladan kurtuluyor ama Türkiye istilaya uğruyor!

Türkiye bu anlaşmalara derhal son vermeli, batı sınırını açmalı ve göçmen sorununa kaynaklık eden Avrupa'yı kendi sorunuyla karşı karşıya bırakmalıdır.

Türkiye'ye demokrasi ve insan hakları nutukları atan Avrupalı emperyalistlerin insan haklarına ne kadar saygılı olduğunu görelim bakalım...

6) Kâbil Havalimanı Görevi Kabul Edilemez

AKP hükümetinin Batı desteği için üstlenmek istediği Kâbil Havalimanı bekçiliği, görülen o ki havalimanından öte, Türkiye'nin ABD işbirlikçisi Afganlara "bekleme odası" olmasını da kapsıyor.

Türkiye derhal bu talebini çekmeli ve hem Afganistan'la hem de İran'la Afgan göçü konusunu ele almalı. ABD kendi işbirlikçilerini havayolu ile Washington'a ya da Guam Adası'na taşıсын!

Diğer yandan Türkiye, Afganistan'dan kaynaklanacak göç sorunu ve diğer sorunlar için Afganistan'ın komşularıyla, Çin'den Rusya'ya, Orta Asya ülkelerinden İran'a kadar, hepsiyle işbirliği yapmalıdır.

Afganistan'ın sorunu Afganların sorunudur; o sorunun komşulara ve Türkiye'ye uzanmaması için ve de Afganistan'ın artık barış içinde olabilmesi için Asya ülkelerinin ağırlık koyacağı yeni bir süreç başlatılmalıdır.

7) Türkiye - Suriye Ortak Ekonomi Alanı

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu başta olmak üzere kimi muhalefet liderleri, haklı olarak “Ankara-Şam anlaşması” gerektiğini belirtiyorlar. Biz de öyle düşünüyoruz. Çünkü o anlaşma, en azından yeni Suriyeli gelişlerini durduracaktır. Yukarıda buna dikkat çektik.

Fakat temel sorun şu:

Mevcut Suriyeliler nasıl gönderilecek?

Zorla sınır dışı, elbette son tahlilde uygulanabilir ancak uluslararası hukuk bakımından yine de sorunludur. Keza zorla sınır dışı insani bir çözüm de değildir. Sonraki yıllara başka sorunları beraberinde taşır

Bu durumda...

Mevcut Suriyelilerin -en azından bir bölümünü- ikna ederek ülkelerine gönderme dışında bir şansımız yok.

Peki, İstanbul’a, Ankara’ya, İzmir’e, Adana’ya, Bursa’ya gelip yerleşmiş, iyi kötü iş bulmuş, ev tutmuş, burada doğan çocuğu burada okula bile yazılmış Suriyelileri geri dönüşe nasıl ikna edeceğiz?

İstanbul’daki Suriyeli sırf Ankara ile Şam barıştı diyerek Hama’ya döner mi?

Ankara’daki Suriyeli sırf Ankara ile Şam barıştı siyerek Hama’ya döner mi?

İzmir’deki Suriyeli sırf Ankara ile Şam barıştı diye Halep’e döner mi?

Tamam, Ankara mutlaka Şam’la anlaşmalı. Ama nasıl anlaşmalı?

Ankara Şam’la şu hedefle anlaşmalı:

Türkiye’nin Suriye’ye komşu bölgesi ile Suriye’nin Türkiye’ye komşu bölgesi bir “Ortak Ekonomi Alanı” yapılmalı...

Türkiye’nin Suriye’ye komşu bölgesi ile Suriye’nin Türkiye’ye komşu bölgesi bir “Ekonomik İşbirliği Bölgesi”ne dönüştürülmelidir...

Şöyle ki...

Öncelikle Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), bu proje için geliştirilmelidir.

Türkiye-Suriye sınır bölgesinde, her iki sınırdan kabaca 100 km derinlikte olmak üzere toplam 200 km eninde bir alan, Ortak Ekonomi Alanı olarak belirlenmelidir.

Bu alan endüstriyel tarım merkezli ama içinde çeşitli noktalarda organize sanayi bölgelerinin de olduğu, zamanla birkaç teknopark da içerecek şekilde geniş bir ekonomik alana dönüştürülmelidir...

Böylece hem Türkiye'nin pek çok iline dağılmış Suriyelileri kendi topraklarındaki iş ve barınma sorununun olmadığı bu "ortak ekonomi alanına" dönmeye ikna edebiliriz, hem de sınırın Türkiye tarafındaki "ortak ekonomi alanı"nda da kendi yurttaşlarımız için iş olanağı yaratmış oluruz...

Bu hem Türkiye'nin güneydoğusunu hem de Suriye'nin kuzeyini kalkındıracak bir hamle olacaktır.

Türkiye, ayrıca Suriye'nin kuzeyinin imarında rol alacak, yeni konutlarla bu geniş bölgeyi geri dönüşe hazırlayacaktır.

Kısacası, İstanbul'daki, Ankara'daki, İzmir'deki Suriyeli, ülkesinde barınma ve iş sorununun çözüldüğünü gördükçe, geri dönüşe ikna edilebilecektir.

Peki "ortak ekonomi alanı" için gereken finansman nasıl karşılanacak?

Gerçi Türkiye'nin bugüne kadar harcadıkları düşünülünce, projenin toplam finansı konu bile değildir...

Ancak neticede bu çapta kanalların çoğaltıldığı, endüstriyel tarım yapılan, çeşitli noktalarda organize sanayi bölgelerinin inşa edildiği, konutların yapıldığı çapta bir "ortak ekonomi alanı" yine de ciddi finans yüküdür. Bunu Suriye'nin de, şu şartlarda Türkiye'nin de karşılaması mümkün değildir.

Ancak...

Avrupa'nın, kendi başkentlerine gelecek Suriyelilerin böylesi bir "ortak ekonomi alanı"na dönmesinde büyük kârı vardır.

Avrupa'yla göçmen karşılığı fon pazarlığı yapan AKP iktidarı yerine bu gerçeğe işaret ederek Avrupa'yla finans için görüşen bir iktidar, Brüksel'i, Berlin'i ve Paris'i ikna eder...

Bu Ortak Ekonomi Alanı için birinci finans kaynağı olacaktır.

Böylesi bir proje için Avrupalıların da desteğiyle Dünya Bankası'ndan da finansın bir bölümü temin edilebilir...

Bu da ikinci finans kaynağıdır...

Hatta...

Doğu Akdeniz, İskenderun havzası da işaret ettiğim Türkiye-Suriye Ortak Ekonomi Alanı'na komşu coğrafyadır.

Doğu Akdeniz'deki enerjipolitik mücadele ise birkaç nedenle Çin'i yakından ilgilendirmektedir.

Birincisi, toplam olarak bölgenin en büyük enerji müşterisi Çin'dir.

İkincisi, Doğu Akdeniz, Çin'in Kuşak ve Yol İnisiyatifi adlı üç kıtayı birbirine bağlayan dev projesinde önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim Çin, projenin Deniz İpek Yolu için İsrail'de ve Yunanistan'da limanlar kiralamıştır.

Türkiye maalesef Çin'le Doğu Akdeniz'de önemli işbirliği projeleri yapabilmek için geç kalmıştır ancak hâlâ birlikte önemli işler yapılabilir.

Türkiye, Suriye ve Çin, geniş İskenderun havzasında işbirliği yapabilir. Kapsamlı bir liman-teknopark işbirliği sağlanabilir.

İskenderun havzası ile yukarıda işaret ettiğimiz Ortak Ekonomi Alanı'nın batısında, Çin'le dev bir teknopark ortaklığı yapılabilir.

Bu ortaklık hem Çin'e, bölgeden temin ettiği hammaddeleri yine bölgede işleyerek Avrupa'ya kısa yol ve zamanda satma avantajı sağlayacak, hem de ABD ve AB'nin de yer aldığı büyük enerjipolitik mücadelede Doğu Akdeniz'de önemli bir köşe tutmasını kolaylaştıracak.

Bu işbirliği, Ortak Ekonomi Alanı'nın üçüncü finans kaynağının oluşması demektir.

Bu coğrafi ölçekte bir Ortak Ekonomik Alanı Ortadoğu'ya büyük katkı yapar, bu ekonomik çapta bir Ortak Ekonomi Alanı, Çin ve AB arasında önemli bir köprü olur, bu nitelikte bir işbirliği iyi komşuluk ilişkileri ile bölgedeki halklara barış getirir...

Ancak...

Türkiye'nin Hükümet Sorunu

AKP hükümetinin "Esad'la barışma" ihtimali hâlâ pek olası görünmüyor.

Türkiye'nin öncelikle komşusuyla yeniden barışacak bir iktidara ihtiyacı var!

İktidar, Esad yönetimini yıkamayacağını en sonunda gördü ama hâlâ İdlib üzerinden bir nüfuz alanı siyaseti izliyor. Şartlar oluştuğunda ya da mecbur bıraktığında, Suriye'nin kuzeybatısındaki ÖSO bölgesini, Suriye'nin kuzeydoğusundaki YPG bölgesine karşılık ABD'yle pazarlık yapabileceği bir kart olarak görüyor.

Kuşkusuz, Esad'ı yıkma hedefi gibi bu da tutmayacak bir hedef. Ancak bu hedef sürdükçe, mevcut Suriyelilerin en azından bir bölümünü gönderme şansını yitirdiğimiz gibi, yenilerinin de gelmesinin önü açılmış oluyor.

O nedenle Türkiye'nin öncelikle AKP iktidarından kurtulma sorunu var.

SON SÖZ

Kitabın yazımı biterken, Türkiye ile ABD Savunma Bakanlıkları hâlâ Erdoğan ile Biden'ın mutabakata vardıkları "havalimanı bekçiliği" konusunu müzakere ediyordu...

Taliban'ın hızla ilerliyor oluşu ve ABD'nin Türkiye'ye verebileceği desteğin sınırı gibi temel sorunlar vardı...

Hatta Taliban o kadar hızlı ilerliyordu ki, ABD hızlı tahliye için harekete bile geçti.

15 Ağustos 2021 günü de Taliban'ın Kâbil'e girmeye başladığı haberi ajanslara düştü.

Haliyle bu yeni bir durum doğurmuştu:

Tamam, Erdoğan ile Biden'ın "havalimanı bekçiliği" mutabakatı zaten yok hükmündeydi...

Ancak...

Şimdi Taliban'ın Kâbil'i almasıyla o mutabakat fiilen de geçerliliğini yitirmiş oldu.

Türkiye açısından konu, ABD ve NATO'nun çekilmesinin bir parçası olarak, Türk askerinin de Kâbil'den çekilmesidir artık...

Mutabakat Havalimanıyla Sınırlı mı?

Fakat Erdoğan'ın Biden'la mutabakatının havalimanıyla sınırlı olup olmadığı henüz net değil...

O mutabakatın göç konusunu da içerdiğine dair veriler var.

Bunları önceki bölümlerde incelemiştik zaten.

ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilisinin, Afganistan'da işbirliği yaptıkları insanlara Türkiye'yi kayıt işlemi için adres göstermesi hâlâ soru işaretleriyle dolu.

Sırf 48 saat sonra Kılıçdaroğlu ABD'nin o işaretine tepki gösterdi diye AKP ve Dışışleri'nin "yok öyle bir şey" demesi, yeterince ikna etmedi.

Çünkü hem Washington'un Türkiye'yi "bekleme ve kayıt salonu" olarak işaret eden açıklaması ABD Dışışleri Bakanlığı'nın resmi sitesinde hâlâ duruyordu hem de o işaretin gereği olarak Türkiye'ye Afgan göçü akmaya devam ediyordu.

Dahası havalimanı bekçiliği konusunun ilk gündeme geldiği 1 Haziran 2021 tarihli NATO Savunma Bakanları toplantısından önce yapılan 14 Nisan 2021 tarihli NATO Dışışleri Bakanları toplantısında göç konusunun ele alındığı bilgisi var...

O toplantıda ABD Türkiye'den Taliban ile Afgan hükümeti arasında yapılacak görüşmeye ev sahipliği yapmasını istemişti. Ancak İstanbul Konferansı adı verilen o toplantı yapılamadı ve iki kez ertelendikten sonra gündemden kalktı...

Çavuşoğlu'nun o toplantıda Afgan göçünün ne şekilde gündeme geldiğini, Ankara'nın o göçle ilgili bir taleple karşılaşp karşılaşmadığını ve o talebe ne yanıt verdiklerini açıklaması gerekiyor.

Diğer yandan...

Taliban'ın Kâbil'e girmeye başladığı gün, 15 Ağustos 2021'de, Arnavutluk'tan bir açıklama geldi.

Arnavutluk Başbakanı Edi Rama, ABD yönetiminin, kendilerinden belirli sayıda Afgan göçmen için transit ülke olmalarını talep ettiğini, "yük paylaşımı" karşılığında evet diyebileceklerini açıkladı.¹⁵⁷

Artık sorular şunlar:

O Afgan göçmenler Arnavutluk'a nereden ulaşacak?

Arnavutluk "belirli sayıda" Afgan göçmen alacaksa, diğerleri ne olacak?

157 "Afgan göçmenlerin transit geçişine yeşil ışık yakan Arnavutluk NATO'dan yük paylaşımı istedi", Euronews, 15 Ağustos 2021: <https://tr.euronews.com/2021/08/15/afgan-gocmenlerin-transit-gecisine-yesil-s-k-yakan-arnavutluk-nato-dan-yuk-paylas-m-istedi>

ABD - Taliban Tahliye Anlaşması

Bu arada...

AKP hükümeti, ABD'yle, ABD adına Afganistan'da kalma muhtakakı yaparken, meğer ABD yönetimi de Taliban'la "sorunsuz tahliye" için anlaşma yapıyormuş!

Washington Post'un haberine göre ABD'nin Afganistan Özel Temsilcisi Zalmay Halilzad, Katar'ın başkenti Doha'da Taliban yetkilileriyle görüştü ve Taliban'dan "Kâbil Büyükelçiliği'ndeki personelin tahliyesine kadar bir şey yapmamasını" istedi!¹⁵⁸

Dahası, Halilzad Taliban'a, "Tahliye için Afganistan'a gönderdiğimiz askerlerimizle çatışmadan kaçınırsanız, Kâbil'e girişiniz uluslararası toplum tarafından daha rahat kabul görür" dedi.

Bu pazarlıkta uzlaşuya varılmış olmalı ki, Taliban hiçbir sorunla karşılaşmadan rahatça 15 Ağustos 2016 günü Kâbil'e girdi.

Ardından Afganistan Cumhurbaşkanı Eşref Gani istifa ederken, ülkede "barışçıl bir güç değişimi" olacağı açıklandı.

İktidarın Taliban'a devredilmesiyle kurulacak geçiş hükümetine daha önce İçişleri Bakanlığı yapan Ali Ahmed Celali'nin başkanlık edeceği duyuruldu.

Kısacası bir dönem kapandı: ABD'nin 20 yıllık işgali bitti.

Ancak ABD'nin bıraktığı tahribat ve göç krizi, sorun olmaya devam edecek...

158 "ABD, tahliye karışmaması halinde Taliban'a Kabil'e girişinin daha kolay kabul göreceğini ilettili", Sputnik, 15 Ağustos 2021: <https://tr.sputniknews.com/20210815/abd-tahliyeye-karismamasi-halinde-talibana-kabile-girisinin-daha-kolay-kabul-gorecegini-ilettili-1048034695.html>

AD DIZINI

A

Ağbaba, Veli 58
Akar, Hulusi 72, 73, 74, 79
Aktay, Yasin 6, 56, 57, 97
Albayrak, Vedat 67
Allavi, İyad 132
Allen, John 137
Altun, Fahrettin 89, 92
Arıkan, Polat Kemboi 67
Arınç, Bülent 137
Asad, Riad 123
Assange, Julian 114

B

Bahçeli 148
Barnes, Emre Zafer 67
Barzani, Mesut 101, 102, 132,
133, 134, 139
Baskey, Alistair 138
Biden, Joe 7, 55, 71, 72, 75, 76,
77, 81, 86, 92, 160, 175
Bin Ali, Zeynel Abidin 109, 110
Blinken, Antony 72, 75

Buazizi, Muhammed 109

C

Can, Yasemin 109
Caro, Luis Pinedo 59, 61
Celali, Ali Ahmed 177
Çiçekli, Bülent 33, 34, 35, 37

D

Davis, Jeff 139
Davutoğlu, Ahmet 8, 98, 99,
100, 101, 102, 113, 119,
121, 122, 124, 125, 129,
131, 135, 139, 140
Dizai, Sefin 102, 103
Duran, Burhanettin 145

E

el Karadavi, Yusuf 118
el Luheydan, Şeyh Salih 118
Engels, Friedrich 29, 54
Erdoğan, Meryem 29, 54
Erdoğan, Recep Tayyip 7, 8,
9, 29, 54, 55, 56, 61, 62,

67, 71, 72, 74, 75, 76, 77,
78, 79, 81, 86, 87, 92, 97,
98, 99, 101, 102, 103, 104,
106, 113, 114, 117, 119,
124, 125, 126, 129, 130,
133, 134, 135, 138, 140,
141, 142, 143, 145, 146,
147, 148, 155, 156, 160,
166, 175

Esad, Beşar 8, 14, 15, 17, 18,
113, 114, 116, 117, 118,
119, 121, 122, 123, 124,
125, 126, 127, 131, 132,
135, 140, 141, 146, 172

Escobar, Yasmani Copello 67

F

Fidan, Hakan 128, 131, 137

G

Gani, Eşref 177

Gates, Robert 116

Gendelman, Ofir 115

Guliyev, Ramil 67

Güneş, Viktoria Zeynep 67

H

Halilzad, Zalmay 177

Harvey, Jak Ali 67

Haşimi, Tarık 132

İ

İdris, Selim 149

İnat, Kemal 145

J

John Bass 136

K

Kabalan, Nidal 125

Kaddafi, Muammer 114

Kalthoum, Faysal 116, 117

Karasu, Mustafa 130

Katz, Eliakim 48

Kerim, Cemalettin 124

Kerry, John 137

Kılıçdaroğlu, Kemal 7, 55, 56,
57, 86, 87, 88, 89, 90, 91,
92, 169, 176

Kirby, John 80, 139

Kral Selman 126

Kurtulmuş, Numan 89, 90, 92,
98

L

Lee, Everett 6, 45, 46

Levhari, David 48

M

Maleh, Haysem 116

Maliki, Nuri 132, 133

Marx, Karl 6, 28, 29, 53, 54, 55

Masri, Gazwan (Gazi Mısırlı)
124

Masu, Alaa 66

Masu, Muhammed 66, 109,
111, 112

Menna, Heysam 114

Meyer, Sigfrid 53, 54

Morowska, Eva 49

Muallim, Velid 124

Mu, Athing 68

Mujahid, Zabiullah 82

Mursi, Muhammed 111, 112,
126

Mustafa, Abdurrahmen 130,
149

Mübarek, Hüsnü 110, 111, 112

Müslim, Enver 110, 111, 112

Müslim, Salih 131, 132, 137

N

Netanyahu, Benyamin 115

Nuceyfi, Usame 132

O-Ö

Obama, Barack 127, 133, 134,
137, 139, 140

Öcalan, Abdullah 128, 130, 131

Önhon, Ömer 116, 117, 118,
120, 121, 122

Özbilen, Kaan Kigen 67

Özel, Necdet 85, 135, 177

Özhaseki, Mehmet 56, 57

P

Paterson, Ann 112

Pazarıcı, Hüseyin 35

Pekin, İsmail Hakkı 115, 120,
121

Pence, Mike 9, 142, 143

Petersen, William 6, 45

Piore, Michael J. 48, 49

Price, Ned 80, 91

Proudhon, Pierre-Joseph 28

Psaki, Jen 113, 136

Putin, Vladimir 140, 145

R

Rama, Edi 25, 176

Ravenstein, Ernst Georg 6, 43,
44

Rhodes, Ben 138

Roebuck, William 114

S-Ş

Sancar, Aziz 65, 66

Sassen, Saskia 6, 49, 50

Satloff, Robert 112, 113

Sayit, Kayra 67

Schultz, Eric 138

Shaheen, Süheyl 81

Sinirlioğlu, Feridun 136, 137

Sisi, Abdülfettah 112, 126

Soros, George 79

Soylu, Süleyman 7, 90, 91, 92,
105, 148

Stark, Oded 48

Stoltenberg, Jens 73

Stouffer, Samuel A. 6, 44

Şaban, Buteyna 116, 117

Şahin, Uğur 65, 149

T

Talabani, Celal 134

Türeci, Özlem 65

V

Vogt, August 53, 54

W

Wallerstein, Immanuel 49

X

Xelil, Redur 139

Y

Yıldırım, Binali 9, 154, 155

Yuva, Mehmet 9, 154, 155

Z

Zgank, Mihael 67

Türkiye'yi Avrupa'nın istilasını önleyen tampon ülke haline getirdiler...

Üstelik bununla da övünüyorlar!

Başbakan Yıldırım 2016'da "Türkiye olmasa mülteciler Avrupa'yı istila edecek" diyor, Cumhurbaşkanı Erdoğan 2019'da "Avrupa'nın huzurunu, 4 milyon sığınmacıyı Türkiye'de tutmalarına" bağlıyor.

Türkiye'yi, AB'yle imzaladıkları "Geri Kabul Anlaşması" ile "göçmen deposu" yaptılar.

Kâbil Havalimanı bekçiliği pazarlığının bir parçası olarak da, ABD'nin işbirliği yaptığı Afganlara göç için işaret ettiği Türkiye'yi "bekleme odası" haline getiriyorlar.

Sadece bu iki örnek bile, Türkiye açısından göç meselesinin sıradan bir "mazlumlara kapı açma" olayı olmadığını, "emperyalist bir göç stratejisi" ile karşı karşıya olduğumuzu göstermeye yetmektedir.

Ancak...

Türkiye'nin göç sorununun kaynağı, birincisi ABD ve AB'nin emperyalist politikalarıdır, ikincisi de o politikalarla işbirliği yapan iktidardır.

Sorunun kaynağı olan ABD, AB ve AKP yerine göçmenleri suçlamak ve mazlum göçmenle emperyalizm işbirlikçisi göçmeni aynı kefeye koyarak kategorik bir göçmen karşıtlığı yapmak büyük yanıltır.

Göç sorununun çözümü, işte bu perspektifle başlar...

[kirmizikedi.com](https://www.kirmizikedi.com)
[/kirmizikedyayinevi](https://www.kirmizikedyayinevi)
[/krmzikedikitap](https://www.krmzikedikitap)
[/kirmizikedyayinevi](https://www.kirmizikedyayinevi)

KDV muafiyeti uygulanmıştır

